

ÖĞRETMEN-ELİ

Yayına Hazırlayan
Muhammet Enes Kala

Ankara

Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları - 134

Yayın Yönetmeni
Mehmet Tuğrul - Zeynep Türksoy İlhan

Tasarım & Mizanpaj
Songül Öz

Basım Yeri
Golden Kağıt Reklam Matbaacılık San. Tic.Ltd. Şti.
Gersan Sanayi Sitesi Batı Sitesi Mah.2308 Sokak
No: 20-22 Yenimahalle-ANKARA
bilimvesanatyayinlari@gmail.com
Sertifika No. 49993

Birinci Basım
Mayıs 2024, Ankara

ISBN: 978-605-7912-44-2

TAKDİM

Milletlerin beşerî hayatları, tarihî birikimleri, ilim, fikir ve duygu dünyaları; kültür, sanat ve edebiyat insanlarının eserleri üzerinden yükselir. Son yüzyılda ülkemizde; İstiklâl Şairimiz Mehmet Akif Ersoy başta olmak üzere, Peyami Safa, Yahya Kemal Beyatlı, Halide Edip, Ahmet Hamdi Tanpınar, Halide Nusret, Nurettin Topçu, Samiha Ayverdi, Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Erol Güngör, Tarık Buğra, Adalet Ağaoğlu, Sezai Karakoç, Rasim Özdenören, Mustafa Kutlu ve D. Mehmet Doğan gibi mütefekkir kültür insanlarımız, edebiyatçılarımız yetişmiştir. Nesillerin hayata bakışlarının teşekkülünde, bir medeniyet bilincinin oluşumunda, Türkiye'nin yetiştirdiği bu yazarların ve eserlerinin kuşkusuz çok büyük payları vardır. Ülkemizin bu isimlere yeni isimler ekleme mecburiyeti bulunmaktadır.

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi ve Türkiye Yazarlar Birliği'nin desteği ile Ankara'da eğitim gören, okumaya, yazmaya meraklı lise öğrencilerinin nitelikli birer okur-yazar olmaları yolunda onlara belirli bir program ve müfredat dâhilinde katkı sunmayı hedeflediğimiz projede eğitim süreçleri başarıyla tamamlandı ve proje, üçüncü yılını doldurdu. Bundan mutluluk duyuyorum.

Günümüzün önemli yazar ve şairlerinin yazar adayları ile bir araya geldikleri söyleşilerde, gençlerimize yazmak için okumanın önemi ve Türkçe sevgisi anlatıldı. Yazma süreci, kurgu oluşturma becerileri, metin yazma teknikleri, dil bilgisi kuralları başta olmak üzere öğrencilerimizin yazma ve düşünme kabiliyetlerini geliştirmeye yönelik eğitimler verildi, nitelikli okumaya ve yazmaya dair tecrübe paylaşımlarında bulunuldu.

Bu noktada düşüncelerimizden birisi de ülkemizin edebiyat alanındaki ivmesinin yükselmesini sağlayacak nitelikli edebiyat ilgilileri yetiştirme, edebiyat alanını doğru şekilde gençlerimize tanıtmaya ve gençlerimizi yakından ilgi duydukları edebiyat sahasına en doğru şekilde dâhil etmek suretiyle katkıda bulunabilme çabası oldu.

Edebiyat konusunda yetenekli ve yazar olmaya istekli bu öğrencilerimizin yazma uğraşları yalnızca hobi olarak kalsın da istemiyoruz. Amacımız; devraldığımız kadim medeniyetimizin izlerini, kültürel mirasımızdan soluyan bir ruhla sanatımızı, dilimizi, gelenek ve göreneklerimizi, folklorumuzu gençlerimize tanıtarak onları edebiyat çınarlarımızın eserleriyle, tecrübeleriyle buluşturmak ve bizzat kendilerinin de yazmaları için imkânlar hazırlamaktır.

Bilge Yazarlar projesinden bu vesileyle memnuniyet duyduğumu ifade etmek istiyorum. Tohum, Filiz ve Fidan olarak gruplandırılan genç yazar adaylarımızın yazmaya ilişkin çok istidatlı olduklarını gördüm. Yazdıkları eserlerle bunu gösterdiklerine inanıyorum.

Genç yazar adaylarımızın okuma ve yazma becerilerini geliştirmelerinde görev alan, rehberlik eden, telif eserleriyle proje kulliyatımıza katkıda bulunan öğretmenlerimize, şairlerimize ve yazarlarımıza; projemize destek veren Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne ve Türkiye Yazarlar Birliği'ne teşekkür ediyorum.

Vasip ŞAHİN
Ankara Valisi

SUNUŞ

İnsanlığın en büyük buluşlarından biri; yazının icat edilmesidir. Çivi yazıları ile başlayıp gelişen yazılı metinler, tarihin akışını değiştirmiş; felsefenin, bilimin, sanatın ve sonuçta medeniyetlerin gelişiminde en büyük etkenlerden birisi olmuştur.

İnsan, fıtratı itibarıyla iz bırakmayı ve bu izi kalıcı kılmayı arzu ediyor. Tecrübelerinin ve birikiminin bir varoluş işareti olarak kaydedilmesinin yollarını arıyor. Bu yollar sanatta keşif ediyor. Resimle, yazıyla, işaretlerle izini bırakmanın bir yolunu buluyor insan. Sanat ve yazı ise edebiyatta buluşuyor.

Bu itibarla yazılı anlatımın zemin bulup üzerinde yükseldiği alanlardan birisi edebiyattır. Yüzyıllardır edebiyatın her dalında eserler verilmiş, önemli yazar ve düşünürler sayesinde hikâye, roman, masal, deneme, mektup, şiir ve destanlar, dünyanın her tarafında hem yaygınlaşmış hem de bu nitelikli metinler sayesinde zengin bir edebiyat arşivimiz oluşmuştur.

Yazarak da konuşuruz, diyenlerin; söyleyecek bir sözü, bir felsefesi, hayata bir bakış açısı olanların “ben varım ve buradayım.” diye seslenmesinin bir ifadesi olan yazı; duygulandırır, eğlendirir, düşündürür, öğretir, duyurur, bilgilendirir. Dahası tüm bunları yayar, yarına taşır, kalıcı kılar.

Peki, yazarlık öğretilip öğrenilebilir midir? Bence yazarlık, bir açıdan öğretilip öğrenilebilirdir; göstergesi de Bilge Yazarlar'dır. Bunu, en iyi Ankara'da "Bilge Yazarlar" projemize dâhil olan öğrencilerimiz, öğretmenlerimiz, şairlerimiz ve yazarlarımız bilirler çünkü bu işi bizzat tecrübe ettiler.

Ankara Valiliği koordinatörlüğünde, Türkiye Yazarlar Birliği'nin katkılarıyla hayata geçirilen "Bilge Yazarlar Projesi"; Ankara'daki lise öğrencilerinden okuma yazmaya meraklı gençlerin yazma becerilerinin geliştirilmesi ve yetenekli kalemlerin keşfedilmesi amacıyla düzenlenen üç boyutlu bir projeydi ve her aşamasında da güzel başarılarla imza atıldı. Bu başarıda, öğrencilerimizi nitelikli okur ve yazarlar olma yolunda özenle yönlendiren öğretmenlerimizin emeği ve katkısı çok büyüktür. Bu eser onların yazılarından müteşekkildir. Kendilerine şükran borçluyuz.

Kültürün, sanatın ve edebiyatın derleme, toplama ve bir araya getirme gücü var. Bu güçten ülke olarak istifade etmenin yollarını ve imkânlarını bulmamız gerekiyor. Açıkçası gerçekleştirdiğimiz "Bilge Yazarlar" projesi böylesi imkânların varlığından bizi haberdar ediyor. Biz bu proje ile kültürün, sanatın ve edebiyatın farklı alanlarından ve farklı kuşaklardan birçok kişinin aynı güzel amaç uğruna severek ve isteyerek nasıl bir araya geldiğine şahit olduk.

"Bilge Yazarlar" projesinin başarıyla tamamlanmasında büyük emeği olanlar var. Başta, kültüre, sanata, edebiyata büyük önem veren Ankara Valimiz Sayın Vasip Şahin olmak üzere, Ankara Valiliği AB ve Dış İlişkiler Biriminin değerli çalışanlarına, projedeki öğretmenlerimize, öğrencilerimize, ailelerine, TYB Genel Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Muhammet Enes Kala'ya ve TYB Yönetim Kurulu Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Tuğrul'a, projede emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Musa Kâzım ARICAN
Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanı

ÖN SÖZ

Söz, soluduğumuz hava; yazı, bizi besleyen toprak ve su gibi görünür bana. Sıhhatimiz için nasıl havadan, topraktan ve sudan vazgeçemezsek, ferdî ve içtimâî âfiyetimiz için sözden de yazıdan da geçemeyiz. Sözü ve yazıyı güzel bir âhenk ve kıvam içinde bir araya getirmenin en insanî hâlidir edebiyat. Çamurdan meydâna gelen insanın insanca yoğurup hazır ettiği, dahası kendisinden parçalarla geleceğe bıraktığı sanattır.

İnsanız. Topraktan geldik. Hepimiz bir anneden dünyâya doğduk. Bizim için bir selâm yurdu olan, huzûrun ve güvenin kaynağı ana rahminden toplumun kültür rahmine düştük. Kültür rahminin ana rahmi kadar güvenli ve esenlik verici olması için onu besleyen can damarlarına dikkat etmemiz gerekir. Bizi hem fert hem de toplum olarak bunlar besler ve güçlendirir. Bu damarlar his, hayâl, tasvîr ve akıldır. Tasvîr ve aklın vatani, his ve hayâl; his ve hayâlin vatani ise çocukluk, gençlik ve kuşkusuz edebiyatımızdır. Çocukluk aynı zamanda biz insanların ana-vatanıdır.

Güçlü bir akıl ve tasvîr için, güçlü bir hisse ve hayâle ihtiyaç duyarız. Güçlü bir his ve hayâl ise güçlü bir çocuklukla, gençlikle ve edebiyatla mümkündür. Güçlü bir çocukluk ve gençlik, sağlıklı ve nitelikli fertlere; nitelikli ve güçlü fertler ise güçlü, müreffeh ve

huzûrlu bir topluma vesîle olur. Tüm bunlar hissin, hayâlin, tasvîrin ve aklın terbiyesi ile mümkündür. Zîrâ terbiye edilmiş tehassüs ve tahayyülden hayât verici sanat neşet eder. Terbiye edilmiş tasavvurdan güçlü bir ilim, faydalı teknik ve teknoloji sâdır olur. Terbiye edilmiş taakkûlden hepimizin ihtiyaç duyduğu mantık ve felsefe doğar. Hepsî birlikte kültür rahmimizi onarır ve güçlendirir. Kültür rahminin can damarları böylece sağlıklı olur. Bu kurucu sütunların keşfedilip önemsenmesi, dahası terbiye edilmesi, toplum ve o toplumda yaşayan fertler için son derece önemlidir.

Burada sanattan, ilme; ilimden felsefeye geçişkenlikler arz eden ve aralarında velûd köprüler inşâ eden edebiyat üzerinde hassaten durmamız îcap eder. Edebiyat; sözün, mûsikînin ve yazının âhenkîli harmonisi olarak görünür bana. İnsanların hislerine olduğu kadar akıllarına da hitap eder. Hayâlden beslendiği kadar kendisini tasvirlerle var eder. O, sanatın bağrından kopar, felsefeye doğru uzanır. Ancak içerisinde ilimden numûneleri de ihtivâ eder. Farklı alanlarla irtibât kursa da esasında özü îtibârıyla o kendisine özgü şekilde edebiyattır. Edebiyatın çocuklukla ve dahası gençlikle paylaştığı ortak kaderi de tam olarak bu besleme hâlidir. Çocukluk ve gençlik beslendiği ölçüde, insanın tüm gelişim safhalarını belirleyen ve besleyen bir kaynaklığı teşkil eder. Edebiyat da insanlığın tüm başarılarını doğrudan olmasa bile dolaylı olarak beslediği, güçlendirdiği bir membaadır. Bu membaa özel önem verilmelidir.

Bilge Yazarlar projemiz mâhiyeti bakımından bütünlüklü bir edebiyat projesi olarak görülebilir. Projemizin nitelikli birer okur ve yazar olma yolunda gençlerimizi beslemeyi, desteklemeyi amaç edinen, bu amaçlar çerçevesinde yapılandırılmış olan birtakım faaliyetleri ihtivâ eden bütünlüklü bir proje olmasına gayret edildi. Gençler, bir ülkenin en önemli hazinesi ve sermâyesi olarak görülmelidir. Onlara kültür ve edebiyatla birlikte yapılan yatırımın ülkenin geleceğini güçlendirici bir hamle olduğu ise unutulmamalıdır. Gençlerimizin his, hayâl, tasvîr ve fikir dünyalarını geliştirmek ve

yetkinleştirmeye çalışmak, bir ülkenin aslı vazîfelerindedir. Bilge Yazarlar projesinin bu vazîfenin mütevâzı da olsa bir kısmını yerine getirmeye aday olduğunun görülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Projemize katkı sunan, üstlendikleri atölyelerle öğrencilerimizin nitelikli birer yazar adayı olmaları için bilgi birikimlerini ve tecrübelerini aktarmaya çalışan öğretmenlerimiz çok önemli bir rol oynadılar. Hem eğitim safhalarının düzenlenmesi ve uygulanmasında görev aldılar hem de kendi yazdıkları eserleri bizimle paylaştılar. Elinizde tuttuğunuz bu eser, öğretmenlerimizin telif ettiği yazıları bir araya getirdi. Onlara hem eğitimleri hem de sundukları çalışmaları için minnettarız.

Son olarak Bilge Yazarlar projemiz üç yıldır, her yıl kendisine mahsus bir dinamizmle yoluna devâm ediyor ve yeniden açılmak üzere perdesini kapatıyor. Sonraki yıl, kalınan yerden proje yeniden başlıyor. Üçüncü yılını dolduran Bilge Yazarlar, oldukça uzun soluklu bir yolculuk idi. Bu yolun arşınlanmasında büyük emeği olan Ankara Valimiz Sayın Vasip Şahin'e ne kadar teşekkür etsek, hakkını ödeyebilir miyiz, bilmiyorum. Kendisine koordinasyon ekibi, öğretmenler ve öğrenciler adına teşekkür ederim. Projemizin başlangıcından geldiği noktaya kadar her aşamasında samîmiyetle yer alan, projemize değer katan Zeynep Türksoy İlhan, Dr. Mehmet Tuğrul ve Bülent İlhan'a, öğrencilerimize, velilerimize ve emeği geçen herkese şükranlarımızı sunarım.

Doç. Dr. Muhammet Enes KALA
Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkan Yardımcısı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	3
SUNUŞ	5
ÖN SÖZ	7
Arzu Acar Bekleme Ustası	13
Ayla Önal Kınalı	18
Aylim Yıldırım Babam	28
Ayşe Akay Bir Kak Meselesi	36
Fatma Aydar Kırmızı Ajanda	39
Fatma Camcı Tevafuk	44
Gamze Küçük İnsanlık Üzerine	53
Gülden Çevik Oyuncak Mevsimi	55
Hüseyin Ozan Uyumlu Güller	61
Işık Şanlı Zamanın ve Zorluğun Kudreti	66
Kevser Kızık Omzumdaki Melekler	70
Mahmut Arpağ Zulümsüz “Olmaz” mı?	72
Mukaddes Bulut Annemin Doğuşu	76
Mustafa Yeşilyurt İstiklalin Madalyası	78
Muzaffer Arslan Dördüncü Mısranın Ölümü	87

Özlem Solmaz Neydi Sevgi?	98
Ramazan Kağnıcı Alın Teri (Testi)	103
Sadık Güvenç Ön Yargı	118
Dr. Seda Artuç Bekteş Hikâye'den Bir Hikâye	124
Sema Tanrıverdioğlu Ersöz Taşrada Akan Zaman	127
Songül Özel İstekler	130
Sultan Turalı Göldeki Sis	133
Turgay Gümüş Makine Metaforuna Eleştirel Bir Bakış Denemesi: Ruhun Ölümü	140

BEKLEME USTASI

Arzu ACAR

Halının üzerindeki motiflere daldı gözleri. Bekleyişi uzadığı için şekillere benzetmeler yaparak sıkılan ruhunu avutmaya çalışıyordu. Buraya her gelişinde saatlerce bekliyor ve bu durumdan artık bunalıyordu. İnsanoğlunun fıtratı buydu elbet; sabırda biraz acelecî, rahatta doyumsuz... Salim de son yıllarda sabra güç yetiremediğini hissediyordu. Eskisi gibi ne hoşgörölü ne de sabırlıydı. “Yaşlandıkça huysuzlaştın sen!” demişti geçen gün Bakkal Rıfat. Bundan hiç hoşlanmayan Salim “Sanki kendisi çok normal” diye söylenerek çıkmıştı evinin merdivenlerini o gün. Aldığı ekmeği ikiye bölüp içine peyniri yerleştirirken de söylenmeye devam etmişti. Hem kim huysuz değildi ki? Şu dünyanın dik yokuşları varken tahammül denen şey nasıl kolay olabilirdi? Her ay geliyordu buraya. Bir sefer de şaşmamıştı bu kalabalığın esamesi. Eee, Allah dertli yaratıyordu kulunu. Nereye gitsen yağınla insan, yağınla dert... Kimi ekmeğin peşinde, kimi ağrısız bir baş...

Arada bir halıdan gözlerini kaldırıp odadan çıkanları gözcüyle sayıyordu Salim. Daha önünde beş kişi vardı. Yaşlılar Konağı adı altında bu yeri açmıştı belediye yıllar önce. Haftada bir de doktor geliyor herkesin derdini dinliyordu. Salim de her ay uğradığı bu yerde alt tarafı iki ilaç yazdıracak, geçmeyen diz ağrılarına çare bulacaktı. Lakin içeri giren çıkmıyor, hasta insan sayısı bir türlü bitmiyordu.

Cebinden tesbihini çıkardı. Her bir boncuğu parmaklarının arasında yuvarlayıp “Allah” diyerek geriye attı. Doksandokuz defa Allah diyen dil kalpte yeni bir kapı açmış. Kalpte açılan her kapı fani dünyada bir kapı kaparmış. Öyle derdi babası... Doksandokuz derdini arkaya atıp imameye geldiğinde duraksadı. Kafasını hafifçe sağa eğip yeniden motiflere dikti gözlerini. “Bekleyelim bakalım” diye geçirdi içinden. Eve gidince ne yapacaktı ki? Zaten hayatı boyunca yaptığı tek şey beklemek olmamış mıydı? Kimi zaman kapısından geçen postacının penceresine bırakacağı bir mektup bekledi, kimi zamansa kalbinde açılacak bir kapı.... Kara bahtını değiştirecek bir kapı.

Ömrünün ortalarındaki bekleyişinin yanında bütün bunlar bir şey değildi aslında. Ayrı olduğu eşinin, ayda bir gösterdiği evladını beklerken büküldüğü kadar bükülmemiştir belki. Ruhunu bir kamçıyla kazıyan bu bekleyişin yanında hiçbir şeydi diğer bekleyişleri. Salim, oğlu büyüsün ve aradaki engelleri aşır babasına gelsin diye bekledi tam yirmi yıl. Beklemenin korkunç sancısıyla da o vakitler tanıştı. İçini bir kurt gibi kemiren ızdırabını yorganın altına sığınır susturdu çoğu geceler. Ah Salim, ah! Tırnak etlerini kemirme alışkanlığı da o vakitlerden kalmıştı ona. Kanayan ve kanadıkça sızlayan tırnak kenarlarının sızısıyla bastırmıştı içindeki evlat acısını çoğu kez. Bir süre sonra bile isteye isteye yapmaya başlamıştı bunu. Çünkü tırnağındaki sızı, içindeki hasret acısını unutmaya için zaman kazandırıyor ona. Böyle ara veriyordu o korkunç hasrete, öfkeye, kimsesizliğinin kederine. Bu bir avunmaydı Salim’e göre. İnsanın içindeki kederi bastırmak için dıştan gelecek bir başka acıya ihtiyacı vardı hep. Çünkü yaşamak için sürekliliği kesilmek zorundaydı acıların. Yoksa yaşamın yenileyen duygusu yok olup giderdi de insan bu yenilenme olmadan tahammülünü güçlendiremezdi.

Yıllar geçti... Oğlu büyüdü, çektiği acılara değdi. Bazı mutluluklar öylesine büyüktü ki bedeli büyük acılar oluyordu ne yazık ki. Bu bedel bazen kanayan tırnak etlerinden, bazen uykusuz gecelerden

geçiyordu. Olsundu... Evlatla vuslat bahçesinde buluşmuştu ya Salim, varsın yorganı acıdan kapkara olsun. Sonra bir torunu oldu Salin'in. Zaman telafî etti kendisinden ayrı büyüyen oğluya yaşayamadıklarını. Onu sevdi, kolladı, kokladı. Oğlunun çocukluğunda yaşayamadıklarını torunuyla yaşadı bu kez. Bekleyişlerine yenileri eklendi böylece. Camda beklediği insan sayısı çoğaldı garip ömründe. Bayram sabahları torununun gelip elini öpmesini, “dedem” demesini bekledi yıllarca.

Ah Salim Ah! Bekleyişleri hiç bitmiyordu. Ömrünün son çeyreğinde fırında kalan ekmeklerin akşamüzeri askıya çıkmasını beklemekle devam etti yenileri. Hatırını soracak bir dost bekledi pencere pervazında. İlaç saatini hatırlatacak bir ses bekledi akşamları karanlık odasında.

O gün halıdaki motiflere bakarken bu yaşına kadar hep bir şeyleri beklediğini fark etti Salim. Sahi! İnsan kısacık ömrünü neden beklemekle tüketiyordu? Hayat daima ileri gitme işi değil miydi? Eğer öyleyse beklemek yaşamın kamçısı olmalıydı. Salim, kafasında dönen bu soruları kendisine sorarken kaçırdığı hayatını fark etti o an. Mesela sokağa çıkmak için yağmurun dinmesini beklemenin ne lüzumu vardı? Yeni gömleğini giymek için bayram sabahları şart mıydı? Kendisine küs ölen babasıyla barışmak için onun arayıp sormasını beklemek ne kadar da yanıltıcıydı. Bunu şimdi anlıyordu. Sahi! Barışmak için neyi beklemişti Salim? Neden gitmemişti? Elini neden öpmemişti babacığının? Ah Salim, ah! Ne kadar da geç kalmıştı.

O an anladı ki; hayatta öğrendiği, başardığı, bildiği, inandığı tek şey beklemek olmuştu bu yaşına kadar. Başka türlüşünü bilmediğinden bunca yıl layıkıyla hiçbir şey yapamamıştı. Sevdiğini söylemeyi beklerken karısını kaybettiğini de o an anladı. Soğuyan duygular yok oluyordu. Sahi! Sevgi soğur muydu? Düşündü Salim. Kırk yıl geçmişti. Karısına karşı duyduğu sevgi soğumuş muydu? Hatırlayınca hâlâ sızladığına göre kalbi soğumuş olamazdı. Hayatının silahı olan

beklemek belasını alnında bir mühür gibi taşıdığını hissetti. Ah! İnsanoğlu... Aldanışların kahramanı olan insanoğlu... Kazanacağını sanırken kaybettiğini bilmeyen insanoğlu... Hayat hep bir adım işiydi. Bin adım bir adımın gidişiydi. Sevdiklerimize bizim için ne kadar kıymetli olduklarını söylemek için engel olan neydi? Yeni bir şiir yazmak için güneşli günü beklemeye ne hacetti? Söylemek için şimdi hemen dile söz geçirmek gerekirdi. Mesela insan dağı aşmak istiyorsa harekete geçmesi gerekmez miydi? Rüzgârın, fırtınanın, depremin o dağı yerle bir etmesini beklemek aptallık değil miydi? Yamacına varıp asılmadıkça zirveye varmak nasıl mümkün olabilirdi? Zirve hep bir adım işiydi. Salim altmış yaşına gelmiş ve bunları yeni fark etmişti. Belki daha da önceden fark ederdi lakin beklemenin girdabından çıkıp zihnini aydınlık bir ışıkla canlandıramamıştı.

Motiflerden ayakucuna kaydı gözleri. Sağ ayağı sol ayağını örtescesine üstüne kapanmıştı. Ayağının bir başkaldırı edasında yükselmesi çorabın küçük deliğini kapatmak içindi. Harekete geçmenin verdiği kan akışıyla uyuşukluk hissetti parmaklarında. Yıllardır uyuşan beynine de ilk kez kan gidiyordu sanki o an. Bunca yıl, tam altmış yıl uyuşan ruhunu hissetti derinlerde bir yerde. Harekete geçmek için geç miydi bilmiyordu. Olsundu... “Hayat fark ettiğin yerde, fark ettiğin yaşta yeniden var olma işi” dememiş miydi Bakkal Rıfat. Artık beklemeyecekti. Dertlerine derman arayan şu insanlardan kendisine sıra gelip o doktorun karşısına geçmeyecekti. O an anladı yıllardır yaptığı alışkanlıkların onu buraya hasta bir ruhla diktiğini. Harekete geçmenin ona iyi gelecek olan tek şey olduğunu anladı Salim. Adım atmak iyileşmenin ta kendisiydi. Kalktı ayağa, bir adım attı yeni yoluna. Bin adımın başlangıcıydı bu adım. Kapıdan çıkacakken görevli seslendi ardı sıra.

“ Salim Bey! Sıra sizde. Buyurun!”

Salim ardına bakmadan çıktı sokağa. Yıllardır çare bulamadığı bu kapıdan iyileşerek çıktığını hissediyordu ilk defa. Geç mi kalmış-

tı acaba? Hayır! Hayır! Geç değildi. Yaşam “an”da gizliydi. Biçilen süreler birer avuntuydu insanoğluna. Salim sokağı adımlarken müthiş bir aydınlanma hissetti. Sırtındaki sızı gitti. Dizleri güçlendi. Zihni berraklaştı. Yaşamı fark etti! Bakkal Rıfat haklıydı; yaşamak için geç değildi!

KINALI

Ayla ÖNAL

Meydanda sıraya dizilmiş askerler cılız öğlen güneşinin altında komutanın ağzından çıkan övgü dolu sözleri dikkatle dinliyordu. Çoğu çocuk denecek yaştaydı. Neredeyse hepsi köylerden koşmuştu cephelere. Üzüm hoşafı ve ekmekle beslenmişlerdi aylarca. Kurşun atmış, kurşun yemişlerdi. Şükür ki onlar ölmemişti ama çok ölen olmuştu. Bitmişti bozkırdaki savaş. Öyleyse diğer cephelerde de bitecekti, Kurtuluş yakındı.

'Dağılın' emrini alan askerlerin meydanı yavaş yavaş terk ettiği sırada komutan içlerinden birine seslendi.

"Halil!"

Genç asker hemen arkasına döndü, selam verdi.

"Emret komutanım!"

"Gel hele, gel."

Halil koşar adım komutana yaklaştı.

Komutan bir elini askerinin omzuna koyup babacan tavırla sordu:

"Söyle bakalım, nasıl döneceksin evine?"

Halil cevap vermedi. Köye yürüyerek dönemezdi, günlerce sürerdi bu. Eli böğründeki kurşun yarasındaydı. Bu yarayla o kadar uzun bir yolculuğa dayanamazdı. Yara arada kendini koyveriyor, dikişlerin arasından kan sızıyordu. Bazen de irin, gömleğini kirletecek kadar koyu ve yapışkan salıyordu kendini.

Köyünde onu bekleyen nişanlısını, güze kalkacak ekini, toplanacak üzümü, elmayı, güdülecek ineği, ovaya salınacak koyunu düşünüp gülümsedi.

“Bir yolunu buluruz elbet komutanım.”

Komutan emir erine bir şeyler söyledi. Az sonra emir eri beyaz bir at getirdi meydana. At da ne at! Yeleleri ay ışığı gibi parlak, kuyruğu hafif kıvılcıyor, beyaz tüyleri tundra kışı gibi, heybetli mi heybetli bakışları, etrafında durmadan bir çember çiziyor, o çemberin merkezinde yıldız gibi parlıyordu.

Halil atı hayranlıkla süzdü.

“Küheylana bak hele, nasıl da güzel.” diye mırıldandı.

Komutan ata doğru yürürken Halil içinden komutanın ne şanslı olduğunu geçirdi. Dünyanın belki de en güzel atına sahipti sonuçta.

Komutan atın sırtını okşayıp Halil'e döndü.

“Bu at senindir asker.”

Halil kocaman açtı gözlerini. Komutan ne demişti öyle? Bu at senindir mi demişti? Bu at, bu güzel at nasıl onun oldu ki?

Kekeledi.

“Benim midir?”

Komutan omuzlarından tutup hafifçe sarstı onu.

“Evet evladım, Paşamızın emridir bu. Onun hediyesidir. Sana bağışlanmıştır bu at. Köyüne dön, atı da ister sat ister yanında kalsın.”

İtiraz etti Halil.

“Yok, yok satar mıyım hiç! Tövbe! Satmam. Allah razı olsun komutanım. Sizden de Paşamızdan da Allah razı olsun.”

Uzandı, ellerine sarıldı komutanın, öpmeye davrandı.

Komutan sırtını sıvazladı.

“Çok yaşa evladım, vatan sana minnettar.”

Halil’in içini öyle bir sevinç kapladı ki cümleler ağzından çıkacak boşluk bulamadı. Kaybettiği her şeyin hüznü, böğründeki kurşun yarasının acısı, yüreğinde pas tutmuş umutlar billur bir suyla yıkanmış gibi arındı. Kulağında komutanın “Bu at senindir.” deyişi çınladı da çınladı.

Komutan diğer askerlere atları dağıtmak için uzaklaştığında Halil de bohçasını yerden almış, atının yanına varmış, uzun boyunun kapattığı nisan güneşine sırtını vermiş, yüzü atın yüzüne dönük mırıldanıyordu.

“Ne diyeyim sana ben, adına ne diyeyim? Kuyruğuna da kına yakmışlar sanki. Nişanlımın da elleri kınalı bilir misin? Meryem ne sevinecek bizi görünce.”

Bohçayı atın sırtına attı. Hayvanın başını okşadı.

“Adın Kınalı olsun.” dedi.

Kulağına usulca fısıldadı:

“Kınalı, Kınalı, Kınalı.”

Bunu öyle bir neşeyle yaptı ki gören baba olduğunu sanırdı. Sonra dualar okudu. Atı için sağlıklı bir ömür diledi Allah’tan.

Çevikçe bindi atın sırtına, köyünün yolunu tuttu.

***

Yol en fazla bir günlüktü. Tepeleri aşır düzlüğe çıkınca görünecekti köy. At üstünde zıpladıkça sancıyan yarasına aldırılmıyordu artık. Bir atı vardı ya gerisi mühim değildi.

Kınalı hızlıydı. Gençliğinden mi yoksa binicisinin zayıflığından mı rüzgar gibiydi, adeta uçuyordu. Yağmurlarla yeşillenmiş otları ezen nallar Kınalı'nın burnuna taze çimen, Halil'inkine ise tarhana çorbasının kokusunu taşıyordu. Karnı acıkmıştı. Atı da dinlendirmek, yemleyip sulamak lazımdı. Dere kenarına eyledi hayvanı, üzerinden indi. Ayağı toprağa değdiğinde güneş batmak üzereydi. Atını ağaca bağladı, önüne yemlik yığdı, yanına bağdaş kurup oturdu. Nemli toprağın kokusunu çekti içine. Ilık bir rüzgar esiyordu tepelerden aşağı, yayla çiçeklerinin, bahar dallarının kokusunu duyumsadı, bu koku Meryem'in kokusu gibiydi. Samanlıkta, tarlada, dağda bayırda, nerede denk gelirse orada sıkıştırdığı Meryem'in saçlarının arasından tıpkı şimdi duyumsadığı bu koku gibi bir koku süzülürdü. Halil o kokuyu, yanık et ve barut kokusundan boğulduğu cephede bile taze tutmaya çalışmış, çiçekli bir umuda yaslanmış, belki de bu sayede hayatta kalmayı başarmıştı. Şimdi, Kınalı yani atı, onun atı, onun kınalı küheylanı, ikinci bir sevgili gibi yanında dinlenirken, Halil içinde renkleneni yeni bir umuda tutunduğunu hissediyordu.

Tüm yoksullar gibi ona ait hiçbir şey olmamıştı o güne dek. Ektiği biçtiği tarlada kiracı, güttüğü hayvanların sahibi olmayan bir çobandı. Kimi kimsesi yoktu, amcasının yanında yaşamıyordu. Anası ölmüştü küçükken, babasını hiç görmemişti. Meryem amcasının torunuydu. Küçüklükten beri sevdalılardı birbirlerine. Halil cepheye çağrılınca aceleyle nişan yapmışlardı. Köy yerinde erkenden evlenilirdi zaten, kimse geçim derdini düşünmezdi. Yuva kurana Allah yardım ederdi nasılsa. Halil korkuyordu. Nasıl ev kuracaktı köye dönünce? Nasıl bakacaktı Meryem'e. Belki de savaştan dön-

memek en iyisi olurdu ama hayatta kalabilmişti işte. Halil'in içini kaplayan korku göğe doğru yükseldi, bir sis bulutu olup yüreğine çörekledi. İştahı kapanmıştı, bohçayı kapattı. Kınalı tatlı tatlı kişneyince Halil'in içinden geçen kötü düşünceler bir anda aklandı, gözleri parladı. Bu at bir şeylere sahip olabileceğinin işaretiydi. Hele bir iyileşindi, gene çok çalışır, evini de tarlasını da alırdı nasılsa. O güne kadar hiçbir şeye sahip olmayan köylü çocuğunun bir anda böyle gösterişli bir at sahibi olması hayal kurdurmaz mıydı? Bir atı vardı ya Halil'in gerisi gelirdi. Kolay mıydı at sahibi olmak? Amcasının dışında kimsenin atı yoktu köyde. Halil hem kahraman hem de atı var diyecekti köylü. Meryem de hayranlıkla bakacak ona, kahramanım diye sevecek onu, daha çok sevecekti. Atına Meryem'den başka kimseyi bindirmeyecekti Halil. Çocukları olursa o başka. Çocukları Kınalı ile büyüyecekti. Bunları düşündükçe içi içine sığmıyordu Halil'in. Yarası da artık sızlamıyordu.

***

Sabahın ilk ışıkları buğday başaklarında parlarken atıyla yaklaşan genci köyün girişinde, tarlada çalışan çiftçiler gördü önce, hemen tanımışlardı onu.

“Halil oğlan! Vallahi de billahi de o!”

Bir çocuk koşturdular, köye haber etsin diye.

Çocuk “Halil ağabey geliyor.” diye bağıra çağıra hamur teknesinin önünde bitince, ekmek yapmak için anasıyla tandırın önünde bekleyen Meryem'in yüzü tüm kadınlardan önce güldü. Kadınlar kolundan tutmasa Meryem koşa koşa hatta uça uça gidecekti Halil'i karşılamaya.

Köy çeşmesinin önünde attan indi Halil, yüzünü yıkayıp geri çekildiğinde etrafında küçük bir kalabalık oluşmuştu çoktan. Çocuklar atın heybetine mi ilk kez üniforma ile gördükleri Halil'in asaletine mi baksınlar, bilemediler. Kalabalığı yarıp Halil'in boynuna ilkin

amcası sarıldı. Halil kendine sarılan elleri öpüp başının üstüne koydu. Gözleri Meryem’i arıyordu. Meryem çeşme başına gelmek ayıptır, köylünün diline düşmek olmasın diye evde bekliyordu Halil’i. Halil bir an önce Meryem’in yanına gitmek için can atıyordu. Amcasının gözü ise atın üstündeydi.

“Bu da nereden çıktı?” dedi hayranlıkla.

“Mustafa Kemal Paşa vermiştir.”

“Sana mı?”

“He, hepimize birer at hediye etti Paşa. En güzeli de benimkidir.”

“Allah razı olsun ondan. Sahi güzel bir at bu.”

Halil gururla bakıyordu artık amcasının yüzüne. Atı olan bir kahramandı o. Bütün kahramanların atı olurdu zaten. Kahramanlar hep at üstünde gösterilirdi tarih kitaplarında. Beşi bile bitirememiş köylü çocuğunun aklında kalan böyle bir kitap sayfası yoktu elbette ama bunu duymuşluğu vardı.

Sıvasız kerpiç evlerden, etrafını saran kalabalıktan güçlü bir alkış koptu. Herkes bu öksüz yetim kahramanı ve onun eşsiz güzellikteki atını konuşuyordu.

Halil, Meryem’in evinde kapıda karşılandı. Meryem’in içinden Halil’in boynuna atlayıp uzun uzun sarılmak geçse de yapmadı, yapamazdı. Gözleri yaşlı, ayakta dikilmiş öylece sevdiğinin yüzüne bakıyor, gözünü ondan ayırmıyordu. Atı da fark etmişti ama önemsememişti. Düşündüğü Halil ile yalnız kalabilecekleri bir an, ona sarılabileceği boş bir odaydı.

***

Gece olup da el ayak çekilince Meryem’in camına bir taş atıldı, küçük, çelimsiz bir çakıl taşıydı bu. Meryem Halil’in geldiğini anladı, kalbi güm güm atmaya başladı.

Halil pencereden süzülüp odaya girdiğinde ilkin kınalı parmaklarını öptü Meryem'in.

“Kınalı koydum atın adını.” dedi.

“Nereye koyacaksın onu?”

“Şimdilik amcamın ahırda kalır. Bize ev yaparken ona da bir yer düşüyoruz.”

“Çok mu sevdiğin onu?”

“Çok.”

Meryem irkildi.

“Benden de mi çok?”

Halil güldü.

“Kıskandın mı atı kız?”

“He valla, hep onunlasın.”

“Aman sen de.”

“Halil.” dedi Meryem, “Biz nasıl bakarız ata? Kendimize nasıl bakarız ki zavallı hayvancığa bakalım?”

“Deme öyle. Bir yol bulunur elbet. Hem zavallı lafı da nereden çıktı? Heybetini gördün mü sen onun?”

Meryem fısıldadı.

“Keşke biraz toprağımız olsaydı.”

Halil derin derin iç çekti. Meryem'in hayali küçük de olsa toprağı olmasıydı. Toprak oldu mu gerisi kolaydı. İçine ev kondurur, eker biçer, geçinip giderdi insan bağ bahçesi olunca. Meryem bu düşünceyi küçüklükten beri aşıları Halil'e. Halil de inanırdı ona. Zaten

Halil, Meryem ne dese koşulsuz inanırdı.

“Çok çalışmalıyım, çok.” dedi Halil.

Yarasını yokladı.

“Hele bir iyileşeyim.”

Meryem Halil’in yarasını fark etti. Lekeli gömleğin ucunu kaldırıp baktı. Dikişlerin aceleyle atıldığı belliydi. Bazı yaraların insanı öldürebildiğini duymuştu. Usul usul ağladı bu düşünceden dolayı.

Halil, şefkatle saçlarını okşadı sevdiğinin.

“Üzülme.” dedi, “geçecek.”

***

Kınalı ile Halil. Meryem ile Halil. Köylü onları o kadar çok konuşur olmuştu ki Kınalı’ya da Meryem’e de galiba nazar değdi. İkisi de tam üç gün yemeden içmeden kesildi, neyse ki dördüncü gün sapaşağlam ayağa kalktılar. Halil düğüne bir hafta kala önce Kınalı’nın sonra Meryem’in ayağa kalkışını sevinçle izledi. Meryem’in at üstünde gelinlikle kendisine gelişini hayal etti. Sonra içine gene bir karamsarlık düştü. Bu kez karamsarlık bir damla değil çemberdi. Çember büyüdü, büyüdü, Halil’i içine aldı. Gözü karardı Halil’in, bayılacak gibi oldu. Nereye gelin gelecekti Meryem? Halil, amcasının evinin bitişiğindeki tek göz odada kalıyordu. Yeni gelin nasıl sığsındı tek göz odaya? Halil sersem gibiydi, durduğu yerde sallanıp duruyordu, neredeyse düşecekti.

“Halil.” dedi bir ses. “Ne oldu sana, iyi misin?”

Halil başını sesin geldiği yöne çevirdi. Meryem’in ağabeyi Ahmet’ti bu.

“İyiyim. “dedi. Toparlandı.

Adam Kınalı'ya hayranlıkla bakıyordu.

“Bu at çok güzel yahu.”

Eli belinde bir tur attı atın etrafında.

“Sana bir teklifim var.” dedi, kararlılıkla.

“Neymiş?”

“Ata karşılık bağ, içinde de ev.”

“Ne diyorsun sen? Satılık değil Kınalı. Vermem. Mustafa Kemal Paşa'nın hediyesidir.”

Adam güldü, alaycı bir bakışın altına saklanmış kof bir gülüştü bu.

“Bak hele, ad da koymuş atına. Kınalı ha?”

Sonra ciddileşti suratı.

“Meryem'i nereye oturtacaksın Halil? İyice düşün taşın. Atı bana verirsen hem evin hem toprağın olur.”

Halil'in gözleri buz kesti. Oldu olası sevmezdi Ahmet'i. Meryem ile evlenmelerine de karşı çıkmıştı bu Ahmet. Meryem'i döverdi ara sıra, bunu bilirdi Halil, ondan kin tutardı Ahmet'e. Ona değil atını, tırnağının ucunu vermezdi.

“Vermem, veremem.” diye mırıldandı.

Halil'in etrafındaki çember daraldıkça daraldı, ip olup boğazına yapıştı, sıkılmaya başladı. Nefes alamıyordu. Gömleğinin yakasını açtı. Kınalı'nın sırtına atladı, atı bozkıra sürdü. Bozkır insanın umutsuzluğuna umutsuzluk katar. Karamsar düşüncelerini büyütür, adeta kurutur içini, kendisine benzetir. Yeşerse de yapar bunu. Yeşermesi yalandandır çünkü, elbet kısa zamanda sararıp solacaktır. Halil bozkırda uzun uzun düşündü geleceği ve mecburen bugüne razı oldu, Kınalı'dan vazgeçti. Kınalı da anlamıştı sanki gideceğini.

Daha yeni iyileşen hayvan gene hastalığa tutuldu, üç gün daha ke-sildi yemeden içmeden. İyileşmesini beklemeden Ahmet alıp gö-türdü atı. Muhtarın şahitliğinde bağı içindeki evle beraber Halil'in üstüne verdiler. Meryem bağa yürüyerek gelin geldi, ağabeyi düğün gecesi bile atı göstermedi.

***

Ahmet Kınalı ile çerçiliğe başladıktan sonra Halil, Kınalı'yı uzak-tan gördü bir gün. Üzerinde ağır bir yük vardı, takatsizce yürüyör-du yularını çekenin arkasından. Halil'in üzüntüsü böğrüne ikinci bir kurşun yarası gibi saplanmıştı. Kınalı gelişiyile ne getirdiyse gidişiyile götürmüştü. Halil çember tarafından yutulmuş, daral-dıkça daralıyor, bağdaki üzümler gibi ufaldıkça ufalıyordu. Bazen sıçrayarak uyanıyordu uykusundan. Böyle gecelerde köz kokusu geliyordu burnuna, yanındaki bahçeye rağmen çiçeklerin kokusu-nu artık duyumsamıyordu. Derken Halil'in böğründeki yara iyice açıldı. Ateşler içinde cayır cayır yandı. Meryem kova kova su taşıdı başucuna, ateşi düşüremedi. Üçüncü günün sonunda Halil sessizce göçtü dünyadan, atsız ve de adsız. Daha yirmisinde bile değil. İl-çeden gelen tabip, savaş yarasının açılmasına yordu durumu, yarası açılıp mikrop kapmıştı. Meryem artık bazı yaraların insanı öldüre-bildiğini kendi gözüyle görmüştü. Meryem'in çığlıkları bütün köyü doldurdu. Çığlık artık bir ses ya da gürültüden ibaret değildi, cis-mani bir varlığı vardı, üstelik su gibi akıyordu. Meryem'in kendini attığı yerdeki çığlık birikintisi kalbini boğuyordu.

Kınalı, köy mezarlığı yolunda, içinde ıvır zıvır bir sürü eşyanın ol-duğu yüküyle kendisini çekiştiren Çerççi Ahmet'in peşinden yor-gun giderken Halil'in mezarının başından tiz çığlıklar yükseliyordu. Toprağın üstünde bir çift kınalı el, tırnaklarını bozkıra geçirmiş ağıtlar yakıyordu.

“Kaderi buymuş.” dedi yaşlı bir adam, “kahramanlar pek uzun ya-şamaz zaten.”

BABAM

Aylim YILDIRAR

Pırıl pırıl yaz gecelerine mahsus serinliği içime çekerek büyük kapıdan giriyorum. Aradığım servisi bulabilmek için cüzzamlıymış gibi muamele gören covid hastalarının bulunduğu kısımlardan köşe bucağın kaçıp kapıdaki görevliyi refakatçi olduğuma güçlkle inandırarak anne babasına kavuşacak küçük bir çocuk heyecanıyla yürüyorum.

Bir hastane odası. Fukaranın evinde göremediği rahatlığı belki bir defa görsün diye özenle düzenlenmiş; tuvaleti, banyosu içinde; şehrin ayaklar altındaki silueti devasa pencerelerinden sızarak düzgün boyalı duvarlarda yatıyor. Otel odasını andıran bu yerde sessizlik hâkim, merhamet yüzlere sinmiş, insanlık şehrin kalabalığından kaçarak buraya yerleşmiş. Sadece hastanelerin bildik kokusu: Dezenfektan...

İçimde sebebini bilemediğim huzurla huzursuzluk arası duygular can çekişiyor. Beni beklediklerini biliyorum. Hatta tüm gün beni beklediler. Odaya girdiğimde, bahçeden sökülüp cadde kenarlarına dikilen çiçeklerin mağrur ama yorgun hüznünü görüyorum çehrelerinde. Gelirken kolonya getirmemi istedi annem. Ellerine kolonya döküyorum sanki kolonyayı bekliyormuş günlerdir, ellerini birbirine sürüyor. Adeta bayram kolonyası, Ramazan'da ikramın yerini tutan mis kokunun tadı vardı kolonya sürüşünde...

Yüzü karmakarışık, rengi atmış, avurtları çökmüş, göz bebekleri çukuruna düşmüş... Konuşmaya çabalarırken takma dişleri ağzında,

yerinden memnun değİlmiş gibi iğreti duruyordu. Dişlerini, doktora meramını doğru anlatabilmek için zoraki taktığı belli oluyordu. Beni görünce ince ve solgun dudakları hafiften aralandı. Bir çocuğun anne babasına kavuşmasının yaramaz edası hâlâ yüreğimde. Yüzüne baktığımda derinleşen çizgilerin anlattığı bir hikâyeyi okuyorum. Hikâyenin sonunu görür gibi oldum... Onunla konuşurken beni dinlemek için güçlü görünmeye çalıştığını düşünmedim. İkide bir nefes almasını kolaylaştıran solunum cihazının aparatı düşüyordu yüzüne...

Hep bir şeyler anlatmak istiyordu. “Kardeşin,” dedi. “Kardeşin...” O senin kardeşin ona iyi davran. “Annen...” dedi, “Annen...” “Ben ona çok iyi davranmadım. Sen sahip çıkacaksın.” Nereden çıkartıyordu bütün bunları. Annem başındaydı. Kardeşim birazdan gelecek, esprileri ile bizi güldürecek, geçmişten, gelecekten, güzel şeylerden bahsedeceğiz.

Solgun ve güçsüz suratına biraz güç gelsin diye ince ince soyduğu meyveleri ve üzüm tanelerini yedirirken annem, o kendinden beklenmeyecek bir iştahla kabul ediyordu. Bu durumdan cesaretlenerek “Baba kalk Havza’ya gidelim.” dedim. “Seni götürüyüm bahçede semaver yakalım. Bir semaver çayı içelim. Sen sigaranı yak. Ben memleket havası alayım.” Sigara lafını duyunca gözleri parladı. Kaç gündür çok sevdiği sigaradan ayrı düştüğü aşikârdı. Havza ise onun doğup büyüdüğü ve belki de hiç ayrılmadığı küçük kasabaydı. Bu sözler onu heyecanlandırmıştı.

Hastane odasında annem, babam ve ben üç kişiyiz. Bu odada üç kişinin kalmasına müsaade edilmiyor. Hemşire odaya giriyor, yüreğim ağzımda birimizin odadan ayrılmasını isteyecek diye. Oysa biz ilk defa bu gece ayrılmamalıyız. Hemşire bize ses çıkarmıyor. Hissediyor olmalı o gece üçümüzün ayrılmayacağımızı. Zira bu üçlü hayatları boyunca çok da bir arada olamamıştır.

Yavaş yavaş sesler çekiliyor. Hastane uzun bir geceye hazırlanıyor. Hastalar istirahate geçerken sandalye üzerinde şehrin duvarlardan

usulca silinen silüetiyle birlikte gözlerimi babamın yatağından ayıramıyorum.

Babam, klimayı açmamı istiyor. Klimayı ayarlarken üşüyüp daha hasta olabileceğinden korkuyorum ama o ısrar ediyor. Oda serinledikçe uyku daha da hafifliyor. Gözlerim alaca bulaca görebildiğim babamın çehresinde geziniyor. Yerimden kalkmadan ve sandalye üzerinde ruhum gezinmeye başlıyor.. Annem yarı uykulu, hastaneye almış gibi her an kalkmaya hazır oturduğu yerde uyuklarken ben babamla dopdoluyum. İçimde derin bir hüznle karışık tutukluk. Kendime doğru inmeye başlıyorum. Uyuşukluğa benzeyen bir uyku halinde ara sıra dalıp uyanıyorum. Rüya mı görüyorum, hatıralara mı dalıp çıkıyorum bilmiyorum. Böyle böyle uyuyorum, uyanıyorum...

Erkek çocuklarının büyüyip evlendiklerinde baba sıfatını üzerlerinde nasıl taşıdıklarını çok bilmem ama bu sıfatın benim babama birkaç beden büyük geldiğini söyleyebilirim. Çünkü o ne kadar büyüye de hâlâ bir delikanlıdır. Bu sıfatı hayatı boyunca gerek giyim tarzı gerekse davranışlarıyla üzerinden atmadığını gösteren babam, her babanın taşıyamayacağı karakteristik özelliklere de sahiptir. Öfkesiyle sevinci arasında bir kurşun atımlığı kadar zaman bulunmaz.

Babam, giyimine dikkat eder, her daim takım elbise ile gezmeye özen gösterir. Gerçi ceketini ile pantolonu farklı renklerde seçer, bu da onu daha uzun boylu gösterir. Pantolonlarını kendisi ütüler, bergamot ve hafif limon karışımı kokan parfümünü sıkmadan evden çıktığı nadir görülmüştür. Genç yaşta sevdiği kızı kaçırma cesaretini, aile içinde herkesin çekindiği annesine rağmen başarmış, altı kardeşine bu konuda meydan okumuştur.

Hayatı boyunca neredeyse aynı kiloda kaldığından kaç yaşına gelirse gelsin delikanlı görünümünü kaybetmeyen babamı, bazen eğilmiş cetvelle bir kağıda özenerek, krokiler çizerken, bazen tombul ve kısa parmaklarıyla bir şeyler dikmek için toprağı eşelerken bazen de çocuklarından ayırmadığı taklacı, sesine ses veren güver-

cinlerini elleriyle beslerken görürdünüz. Güvercinleri de onun etrafında pervane olurlar, sesine gagalarıyla, hareketine kanatlarıyla tepki verir, eşlik ederler.

Kanatlı hayvanlara ayrı bir merakı vardır. Bu yüzden de kedilerle arası pek iyi değildir. Ne de olsa yavrucuklarını daima pusuda bekleyen bu hayvanlara kin tutmaktadır. Onlara atılmak üzere şekilsiz bir avuç taşı ve kuş lastiğini, her ne kadar ismiyle tezat kuş vurmak için yapılmışsa da kediler için yanında hazır bulundurur. Tavuklarını, taze arpa ve kasaptan aldığı ciğeri vücuduna göre tombul olan elleriyle bir kütük üzerinde nacakla ince ince kıyarak besler, köpeğini de bu et şöleninde nasipsiz bırakmaz. Kedilerse bu seremoniyi hep uzaktan yalanarak sukut-u hayal içinde seyrederler.

Onu kimi zaman bir ağacın dalında budama yaparken; kimi zaman birbirine yaslanmış, yaşlı, tekdüze ahşap evlerin çatısında kiremitleri aktarırken kimi zaman semaver yakarken görürsünüz. Adeta bu küçük şehrin tadını bahçesinde çıkartır. Mahalleliyle akrabadır. Şavşatlı Müştak'tan çatı aktarmayı, Kürt Ahmet'ten sohbetin koyusunu öğrenmiştir.

Kurban Bayramına yakın iki koyunu önüne katıp bahçe kapısından sokarken görürsünüz. Koyunlarını dere tepe gezdirir, kimsenin girmediği komşu bahçelerinde izin alarak otlatır, eve gelince elleriyle arpalarını yedirir, yünlerini tarar, Kurban Bayramı geldiğinde de elleriyle beslediği bu koyunları severek okşayarak kurban ederdi.

Görünümüne titizlikle dikkat eden babam erken emekli olduğundan oldukça dinçti. Sanki emeklilik onun için yeni bir iş olmuştu. Alışkanlıklarından taviz vermez, hayat çizgisini değiştirmezdi.

Babam, dindar bir adam sayılmazdı ama Cuma namazlarına gider, Allah'ın adını sık sık anardı. Her zorluk, olumsuzluk karşısında "Allah'ın dediği olur." Sözü nü dilinden düşürmezdi. Besmelesiz bir işe başlamaz, tek elle ekme k koparmaya ifrit olurdu. Onun için, ekmeğe saygısızlık etmek olan bu eylemi yapamı azarlamaktan geri durmazdı.

Yemekle arası hiç iyi olmamıştır. Uyumayı çok sever, uyanır uyanmaz çayı hazır olsun isterdi. Çay ve sigara içene kadar sınırlı olurdu; içtikten sonra hâlden anlayan bir adama dönüşürdü.

Kahvaltıda yumurta varsa masaya oturmaz, oturmuşsa da yumurtanın kokusunu duyar duymaz çayını ve yiyeceğini alır, kahvaltı masasından uzak bir köşede, sehpanın üzerinde kahvaltısını yapardı.

Kuşları ve tavukları bu kadar seven babam yumurta ve tavuk etinden hatta kokusundan oldum olası nefret ederdi. İnce belli küçük çay bardağında zifir gibi demli çay içmediği saatlerde uyuması pek muhtemeldi.

Gece olunca gün boyu aralıklarla kestiren bu adam herkesten önce yine uykuya dalardı. Şaka yapmayı sever, çocuklarla şakalaşarak konuşur, yaşlılara hürmet ederdi. Yardıma ihtiyacı olan birini görse hemen elini pantolonunun cebine atar, avucunun içinde gizlediği bir tutam parayı onun cebine hızlıca sokardı. Para biriktirdiği görülmemiştir. Aybaşı geldiğinde parasını ihtiyacı olanlara dağıta dağıta gezerdi, eve geldiğinde istekler hep bir dahaki sefere kalır ya da bir daha söylenmemek üzere unutulurdu. Birkaç kelam etmeye kalksa annem, “Öbür dünyaya mı götüreceğiz.” cümlesi ağzında hazır bekleyen kalkanı gibiydi. Bu cümle üzerine söz söylenemezdi.

Modaya meydan okurdu. Takım elbisesinin altına çarşamba ayakkabısı denilen hafif topuklu ayakkabılarını genellikle arkasına basılmış olarak giyerdi. Ütülü gömleğinin kollarını kıvrır, cebine mendilini özenle yerleştirirdi. Saçlarını bıyıklarını taramayı ihmal etmezdi. Oturmayı çok sevmez, uzanarak dinlenirdi. Dinleneyim derken de uyuyakalırdı.

Kimseden bir şey istemeyi sevmeyen babam başı hep dik gezerdi. Kahvaltıdan sonra kılıç gibi ütilediği takım elbisesini giyer, bergamot ve limon karışımı parfümünü sıkar, erken yaşta emekli olmanın tadını çıkarır gibi kahvehaneye giderdi. Parfüm kokusunu duyduğunuzda babamın evden çıktığını ya da çıkmak üzere olduğunu anlarsınız. Kimseye muhtaçlığı yoktu, emekli ikramiyesiyle başını

sokacak bir ev yapmıştı kendisine. Her ne kadar arkadaşları ile iki kadeh atmak vazgeçilmeziyse de son zamanlarda camiden çıkmaz olmuştu. Namazlarının çoğunu camide kılmaya başlamıştı... Babam yaşlanıyordu.

Bazen eski kitapların arasında kağıt parçalarına yazılmış şiirlerine rastlardım. Edebiyata merakı olduğunu anlardım. Ama bunu hiç dile getirmemişti. Konuşurken bilinen şiirlerden mısralar katardı söz ağızına bazen, biz gülüp geçerdik. O da muhataplarının şiirden anlamadığına mı yoksa kendisini kale almadıklarına mı verirdi bilinmez.

Koridorda bir tıkrıtu oldu, bir sedyenin tekerlek sesi işitildi. Oda yoldan geçen arabaların ışığı ile doldu, boşaldı. Işıklar titreşerek sessizce uzaklaştılar. Klimanın etkisi daha da hissedilmeye başlamıştı ki üzerindeki örtüyü ayaklarıyla iteledi. Rahatsız ama huzurlu gibiydi. Nefes almak için ara sıra hareketleniyordu.

Haziran ayındaydık. Haziran ayı gelince bahçedeki haziran kirazı olgunlaşır, onun tadı azdır peşinden temmuz kirazı gelir. Daha iri, daha sert ve tatlı olan bu kirazı babam elleriyle toplar önce komşulara dağıtır, kiraz mevsimi geçene kadar kana kana kiraz yenirdi. Son zamanlarda dallarına takılan tenekenin ipini sallamadan kargaların istilasından kurtaramadığımız bu kirazlar da yaşlanmış, meyve vermez olmuştu. Yaşlanan ağaçları kesip yerine meyve fidanları dikmek babamın işiydi. Ağaçları budarken merdivenden düştüğü, budadığı ağaçların dallarını düzgün parçalara ayırıp özenle sıralarken elini ayağını yaraladığı sıradan vukuatlarıydı. Delikanlılıktan ödün vermez birkaç gün dinlenir iyileşirdi.

Sabah ezanı okunmaya başladığında odada bir hareketlenme oldu. Annem namaz kılmak için hazırlanıyordu. Loş bir odadan aydınlığa geçişin; sabah ezanı vaktinin göz alıcı hissiyatı... Dualar sessizliğe fısıltı şeklinde, ahenkle dökülüyordu ağzından. O sessizce namazını kıldı. Babam sessizce inledi. Ben sessizce bulunduğum yerde gittim, geldim. Sessizliği annemin duası bozdu. Acı çeken bir insanın yakarıştıydı bu. Öyle canı gönülden dua ediyordu ki kabul edilmemesi imkânsız gibiydi.

Yavaş yavaş koridor hareketlendi. Sesler yaklaşmaya, hava aydınlanmaya, kuşlar uçmaya, insanlar karıncalar gibi sokağa dökülmeye başladılar. Hemşire bütün gece uyuyamamanın verdiği asık suratlılıkla, son gücünü harcar gibi odaya daldı. Hemen doğruldum, düşüncelerimi, hüznlerimi sakladım. Göz göze gelince elindeki cihazları gösterir gibi yapıp hastasını kontrol etti.

“Kahvaltı” sesi yankılandı koridorda, iki küçük süt, birkaç parça ekmek, zeytin, peynir bırakıldı bir kenara. Babam süt içmeyi sevmezdi. Gidip ona çay bulayım diye geçirdim içimden. Üzerime hırkamı alıp odadan tam çıkacakken. Annem babama kahvaltı yaptırılmaya hazırlanıyordu. Geri döndüm. Lavaboya gitmesi için bir koldan da ben tuttum. Kapıya doğru yöneldi. Gidecekmiş, odadan çıkacakmış gibiydi. Sonra lavaboya döndü. Yüzünü yıkadık. Yatağına doğru hafif adımlarla ilerlerken durdu. Belki hasta olmasının verdiği hisle süt içer diye düşünüp “Süt içer misin?” dedim. Sesi kesilmiş konuşmak istemeyen bir insanın cevap verme ihtiyacıyla elleriyle ret işareti yaptı. Belli ki konuşmaya mecali yoktu.

Yatağına doğru bir adım attı. Yatağını elleriyle düzeltti annem. Bir adım daha, artık hayat ve zaman çok yavaşlamış gibiydi. Derken kendini yüzükoyun yatağına bıraktı. Yüzünden günlerdir çektiği acının izleri çekiliyordu. Sanki iyileşmiş ve rahat bir uykuya hazırlanıyordu. Rahatladığını gördüğümden bir süre yüzünden gözlerimi ayıramadım. Hemşire odaya koşup geldi, yatağına yatırdı. Solunum cihazını taktı. Bizi odadan çıkardı. Doktorlar hareketlenmişti.

Bütün gece bin bir zahmetle çıktığım dağın doruğundan şimdi kâh düşe kalka, kâh uçarak inişe geçmiştım. İniş ki nasıl bir iniş, görünüşte belli olmayan ama yıllardır biriktirdiğim tüm hatıralarımı yakıyor, tüm kağıttan kayıklarımı suya salıyor, tüm kilitletiğim kutuları açıyor, kendimi boşluğa bırakıyordum. İpi koparılmış bir tepsihin taneleri gibi; kendinde yok olmak bu olsa gerekti.

Biliyordum, içerideki o yüzün ifadesi bu dünyaya ait değildi, biliyordum o rahatlık hayra alamet değildi. Biliyordum, babam takım

elbisesiyle odadan çarşamba ayakkabılarının ökçesine basarak çıkacak, bir bilinmeze doğru yürüyecekti. Gözümü kapıdan ayıramadım. Hızla akan zaman bir yerlerde takılıp kalmıştı. Yürümekle, durmakla, konuşmakla geçmiyordu. Kapı açılmıyordu. Beklenen an geldiğinde babam, takım elbisesini değiştirir gibi bedenini yaktakta bırakmış, semaya duran bir derviş gibi döne döne yükselmişti gökyüzüne. Sanki böyle bir anı daha önce yaşamış duygusuna kapıldım, her şey o kadar canlı ve netti ki... Kim, nereye ait bilemiyordum. Gerçekle rüya arasında ince bir çizgide yürümekteydim.

İçinde yıllarını geçirdiği, eskittiği, belki de ona ait hissetmediği bu âlemi gözlerini kapatıp reddedercesine, bile isteye terk etmek ister gibi bir delilik yapıp ilk nefesle tutunduğu bir dalı, adeta son bir nefes verişle bırakırken yüzünde bir tebessüm ve inanmışlık vardı. Sessizlik çoktan bozulmuş, sesler tanınamaz hâle gelmişti. Hemşire doktora, doktor hasta bakıcıya karışmıştı. Arkamdan evler, arabalar, insanlar ve şehir koşarak kaçıyor, zihnimde anlatmakla bitmeyecek sorular ve cevapları. Kalbimdekileri ifade etmek istiyorum, sessizlikten başka kelime bulamıyorum...

Elimdeki çantaya ondan kalan eşyaları dolduruyorum, bir gece misafir olduğum bu odada daha başka kimlerin kalacağı, kimlerin hangi duyguları yaşayacağını düşünüyorum. Onların hissiyatını da yüklüyorum omuzlarıma. Neler hissedeceklerini duyuyorum. Hastane her zamanki sessizliğine bürünmek, duvarları içine çekmek için zamanını doldururken görevliler sedyede babamı incitmeden, usulca götürüyorlar. O giderken iç dünyamda mevsimler değişiyor, fırtınalar kopuyor. Yaz, yerini kışa bırakıyor. Ruhum zemheri soğuklarını yaşıyor adeta.

Gözlerimden yanaklarıma doğru, zamansız geliveren gri yaz bulutlarından sağılan iri gözyaşı damlaları bir sağanağa dönüşüyor. Tek teselli buymuş gibi ağlıyorum, ağlıyorum...

Etrafa mis gibi bergamot ve limon kokusu yayılıyor...

BİR KAK MESELESİ

Ayşe AKAY

“Kak kız!”

Anne alarmı başladı. Saat kurmuyorum, kursam da çalmadan kalkıyorum. Biyolojik saati olurmuş insanın. Daha o bile oluşmadı bende. Akşam erken yatar da uykumu alırsam horoz sesiyle kalktığım da oluyor.

Yatakta demlenme sürem de az. “Beş dakika” deyip vakit kazanmaya çalışıyorum ama nerede?

“Kak kız! Daha mı yatıyorsun? İşimiz var bugün.”

İş hiç eksik olmuyor ki!

“Kak!”

Kak ne anne ya! Kuru kız mıyım ben? Elma, armudu dilimleyip kışlık kuruturlar da adına kak derler. Beni de mi kuruttun? Kuru kız mıyım yani şimdi ben? Yaşım gelmiş otuz sekize. Evlilik için geç kalmışım ama anneme göre. Şimdilerde kırkıktan sonra evleniyor millet. Bana kalsa hiç evlenmem de...

Turşumu kuracakmış bu gidişle... Hep kışlık hazırlıkları... Salamura yap, konserve yap, komposto yap; yetmedi reçel hem de kaç

türlüsünden... Vişne, kayısı, erik... Acıktım herhâlde, neyse annemi yeniden ayağıma getirtmeden kalkayım.

Oh, mutfaktan mis gibi kokular geliyor. Pişi yapmış bir de bak hele! “Anne, beni niye kaldırmadın, yardım ederdim?”

“Delinin zoruna bak! Sabahtan beri kaç kere geldim ayaana? ‘Kak’ diye diye bir hâl oldu.”

“Sen de çok erken kaldırıyorsun. Hem kak değil, kalk olacak o.”

“Bu yaştan sonra konuşma mı öğretcen bana? İyi ki öğretmen olmuşsun. Ye hadi ye, oyalanma da öğle yemeni pişirip pazara çıkalım. Gelince de evi temizleyelim. Yarın arefe; lokma yapıp dağıtcaz, mezarlığa gitcez.”

“Öğlene ne pişireceğiz?”

“Tarhana çorbası yap. Yanına da bulgur pilavı... Yufka ısla da pilavı üstüne dökelim.”

“Anne, tarhananın nereden geldiğini biliyor musun?”

“Tel dolapta var.”

“Anne daldın yine. Onu demiyorum kaynağını diyorum. Dur ben sana anlatayım: Eskiden kadının biri bir çorba pişirmiş. Fazla bir şeyi de yokmuş, fakirmiş kadın. İçine de evde ne varsa ondan koymuş. Akşam iftar vakti evin önüne çıkıp beklemiş; o zamanlar ezan okunurken kim geçerse oruç açmaya davet edilirmiş. Devrin padişahı tebdilikıyafetle oradan geçiyormuş. Kadın kim olduğunu nereden bilsin; eve davet etmiş, çorbadan ikram etmiş. Misafir çok beğenmiş, ne çorbası diye sormuş. Kadın da dar hâne çorbası demiş. Ya...”

“Bana sorarsan şimdilerde zengin çorbası; içinde yok yok. Arkadaki komşular hamuruna kaymak da koyuyorlarmış.”

Evde kaymak yok ama kaymak tadında kahvaltıdan sonra hemen sofrayı kaldırıp bulaşıkları yıkamakla işe başlıyorum. Pazardan gelince de diğer tarafları temizleriz.

Annem içeriden sesleniyor yine: Telefon!

Arayan hocammış. “Neredesin kızım?” diyor. Kaklık’tayım deyince etimolojisini biliyor musun diye soruyor. Tam olarak değil, diyorum ama bir bilse etimolojinin bile ne demek olduğunu o an aklıma gelmediğini... “Nereden gelmiş senin bildiğin kadarıyla?” deyince jeton geç de olsa düşünüyor. Dedemin anlattıkları aklıma geliyor, başlıyorum açıklamaya: Eskiden buralarda keklik çok olurmuş. Hatta buranın meydanında keklik heykeli var. Sonraları keklik yerini Kaklık’a bırakmış da kasabaya Kaklık adını vermişler. “Değil” diyor. “öyle değil. Sizin oralarda su kanalları da çoktur. Kayalarda, ağaç oyuklarında oluşan su birikintisine kaklık denir.”

Sahiden öyle. Sudan bol ne var buralarda? Hatta Denizli’nin altının su olduğunu, adının da buradan geldiğini söyleyen var her ne kadar rivayet olsa da. Hocam da kasabamızın adının anlamını bunca yıldır yanlış bildiğimi söyledi. Kafam iyice karıştı. Bir kimlik, köken karmaşası yaşıyorum. Sabahları uyandırmak için annemin “Kak kız?” diye seslenmesi aklıma geliyor: E, ben şimdi neyim? Kuru muyum, yaş mıyım?

KIRMIZI AJANDA

Fatma AYDAR

Şehrin kalabalık bulvarları arasında sıkışıp kalmış bu tarihi bina, aslında hikâyesinin başladığı yerdİ. Günün birinde elinde kırmızı ajandasıyla bu merdivenlerden böyle çocuksu bir sevinç ve gururla gireceğı söylene buna kendi bile inanmazdı. Oysa şimdi o günler hatırlı anılar arasındaki yerini çoktan almıştı.

Hayatın kekremesi, koyu ve soğuk renkleriyle tanıştığına hikâye kitaplarındaki kahramanlarla aynı dünyada yaşamadığını anlamıştı. Gecenin dördünde, uykunun belki de en tatlı yerinde kulakları sağır eden gürültülü bir sesle uyanmıştı. Nerden bilecekti ki ıssız bir mağarada, hırıltılı, çirkin, duvarlara çarpa çarpa yankılanmasına benzeyen bu sesin, annesinin her güne başka bir güzellik katan hikâyeleriyle arasına koca bir boşluk koyacağına. İnsanın kulaklarından ruhunun derinliklerine kadar tırmalayan bu sesin onu bu koca dünyada çaresizlik denen duyguyla tanıştıracığını anlaması uzun sürmemişti. Güneş kaç kez daha doğmuştu her gün doğduğu pencereden bilmiyordu. Çünkü artık o gecedен sonra güneşin doğuşunu izlediğı sardunyalara, menekşelerin, hüsnü yusufların kokularıyla şenlenen balkona açılan pencere olmayacaktı. Balkon da menekşe de sardunyalara da...

Yokluğa alışması beklenmedi. Alışmadı çünkü. Alışmak istemedi, hiçbir çaba da göstermedi. Yokluğun tanımını yapmaya çalıştı

çocuksu bir iyimserlikle, yoklukla yaşamayı öğrenirken. Efsunlu hikâyeler anlatan annesi yoktu artık, sabahları güneşten önce yanaklarını okşayan babası da. Doğum günleri, ilk adımlar, ilk okuma heyecanı, okulun ilk günleri, ilk mezuniyet töreni, yarışmada yazdığı hikâyeye verilen ilk ödül... Tüm hatıraları şehrin sokaklarıyla birlikte dibi görünmez bir dehliz gibi ürkütücü o gürültüden sonra yıkıntılar arasında derin bir sessizliğe gömülmüştü.

Bu küçük ilçenin sokaklarında zaferini ilan eden bir kahraman gibi dolaşan, geçtiği her eşikte acıya yeni bir tanım ekleten bu sessizlik, herkes gibi onun da sınırlarını zorlamıştı. Büyük kırılmanın yaşandığı ilk günden beri onu yalnız bırakmayan, sarıp sarmalayan ba-baannesiyle birlikte yeniden başlayabilmek için ayrıldılar buradan. Her şeyi kendi çaresizliğinde bırakıp Ankara'ya amcasının yanına yerleşmişti.

Şerife Hanım'a depremde kaybettiği kızından tek yadigâr bu sessiz torunu kalmıştı. Tuba'nın eski cıvı cıvı neşesine kavuşmasını, eskiden olduğu gibi okuduğu kitaptan duyduğu heyecanı gözlerini koca koca açarak anlatmasını, sanki dilini çözmüş gibi sardunyalarla yeniden konuşmasını nasıl da özlemişti. Büyük kırılmanın yaşandığı o gecenin üzerinden dört koca mevsim geçmesine rağmen Tuba içine gömüldüğü sessizlikten çıkamamıştı. Hayatındaki tüm yeniliklere gebe Ankara, ona kollarını sonuna kadar açmasına rağmen aşamamıştı. Yeni okul, yeni arkadaşlar, yeni hatıralar...

Yaz çoktan bitmiş, ortaokul yılları geride kalmıştı artık Tuba için. Bu şehirde geçirdiği koca bir yılda, bitip tükenmek bilmeyen yabancılık hissine bir de sınav kaygısı eklenmişti. Zamanının çoğunu okuluna da hayli yakın olan kale civarında geçirmek için o dik yolu tırmanmaktan kaçınmıyordu. Tarihî mekanlar, kütüphaneler onun her zaman vazgeçilmeziydi. Annesi sevdirmişti ya kitapları. Annesiyle olmak istediğinde kitaplarla saatler geçiriyor, okuyor, okudukça ruhu dinleniyor, içindeki özlemi bir nebze de olsun bastırıyordu. Belki sayfaları her çevirdiğinde annesinin sesini duyuyor,

çocukluğundaki satır aralarında onun hikâyelerini okuyordu. Artık büyümüş, liseli bir genç kız olmuştu. İçindeki özlemle birlikte yalnızlık duygusu da büyümüş, serpilmiş, yanından hiç ayrılmayan haylaz ama sadık arkadaşı olmuştu.

Başkentin kalabalık bulvarlarının tam ortasında dimdik ayakta duran bu binaya ilk kez, sadık ama haylaz arkadaşıyla gelmişti. Hem ders çalışmak hem de kitaplar arasında kaybolmak için isabetli bir mekandı burası. Şehrin gürültülü melodisinden kaçıp sığınmıştı büyük çınar ağaçlarıyla çevrili tarihi binaya. İçinde sihri çözülmemiş efsunların bulunduğu andırıyordu. Büyük salona geçtiğinde öğretmen olduklarını anladığı bir grubun çalışması vardı. Tüm salonu doldurdukları için öğrencilerin salonda ders çalışmasına izin verilmemişti. Yorgundu, biraz oturup öyle çıkayım diye düşündü. Öyle sessiz hareket ediyordu ki hiç kimse girdiğini bile fark etmemişti. Sessizce dinledi konuşulanları. Bu kadar öğretmen kendi masalarında sürekli bilgi alışverişinde bulunuyor, her biri orada olmanın mutluluğunu yaşıyordu adeta. Hepsinin yüzündeki tebessüm mutluluğun dışı vurumuydu.

Nerden bilecekti o gün oraya gelmesinin, o salonda bulunmasının tüm hayatının yorgunluğunu alacağını, gelecek günlerine ve hayallerine dair doyumsuz bir tat bırakacağını.

Kitaplar diyordu gruba seslenen kişi, sıcacık kelimeler eşliğinde. Okumaktan bahsediyor ve isimler sıralıyordu. *“Kıymetli Hocalarım tüm yazarların vazgeçilmez en temel alışkanlıkları içinde iyi bir okur olmamızı sayabiliriz. Kitaplar Cemil Meriç’in deyimiyle, insanın ruhuna yolculuk yaptığı bir gemidir. Bizler okumaya özellikle de yazma yeteneği ve isteği olan öğrencilerimize ruhlarına doğru yaptıkları yolculukta destek vermek için buradayız. Okudukça kendi iç dünyasını keşfeden yazar adayımız dans ettiği kelimelerle ruhunu yansıtabilecektir. İşte edebiyat dünyamıza kazandıracığımız her bir yazar adayımız elindeki sihirli değneği yani kalemiyle büyülli dokunuşlar yapacaktır. Kelimeler yazarın kalp atışlarıdır ve insana dair nice keşiflerle doludur. İşte bizler bu eğitim sürecinde onları keşfedecek, edebiyat*

dünyasında filizlenip fidan olacak bereketli tohumlara can suyunu vermiş olacağız.”

Tuba adeta büyülenmiş gibi bir yandan dinliyor bir yandan annesinden edindiği alışkanlıkla küçük kırmızı ajandasına notlar alıyordu. “Evet” dedi bir anda yerinden fırlayarak. “Evet kelimeler benim kalp atışlarım.” Bir anda tüm gözler gülümseyerek Tuba’nın üzerine çevrildi. Siyah uzun dalgalı saçları, heyecanlanınca kızaran yanaklarını ve bir gizli hazinenin şifresini çözmüşçesine açtığı koca koca gözlerini gizlememişti.

“Evet” dedi sıcacık gülümsemesiyle gruba konuşan kişi, “Evet ta buradan duyuluyor kalp atışların. Biraz daha yakına gelmek ve bize katılmak istemez misin?”

Tuba sanki annesinin okuduğu hikâyelerden birinin içine düşmüş gibi tanıdık bir sevinçle kalktı oturduğu masadan. Kendisini davet eden anlatıcıya yaklaştıkça içinde uzun zamandır özlemine çektiği dünyanın kokusunu sesini duyar gibi oluyordu.

“Gel bakalım, görünen o ki aramızda kaçak bir yolcu var. Ama doğru gemidesin, tebrikler. Ben Zeynep Öğretmen, bize kendini tanıtır mısın?”

“Tuba ben Hocam. Lise 1. sınıfa başladım bu yıl.”

“Burada olmandan anlaşılıyor ki kitaplara ve yazmaya merakın var.”

“Merakın da ötesinde Hocam. Bu koca şebirde beni dinlendiren belki de tek şey kitaplar. Yazmayı da seviyorum ama çok iyi yazdığım söylenemez.”

“İyi bir okuyucuyusun ve gayret edersen belki bir gün sen de buradaki kitapların yazarları gibi iyi bir yazar olursun. Eğer istersen senin gibi arkadaşların için valiliğimizin başlattığı bu projeye seni de dahil edebiliriz.”

Tuba’nın heyecandan gözleri dolmuş, kalbi yerinden fırlayacak gibiydi.

“Çok isterim, çok sevirim. Çok teşekkür ederim hocam. Hemen babaanemi aramalı, haber vermeliyim.”

“Sana numaramı vereyim, okullara öğrencilerin başvurabilmesi için formlar göndereceğiz. Oradan mutlaka başvur, derslerimize katıl. Seni aramızda görmekten biz de mutluluk duyarız.”

O gün kütüphanenin büyük salonuna attığı adımın hayatına böylesi güzellik katacağını tahmin bile edemezdi. Yıllar önce yıkıntılar altından çıkıp hayata yeniden başlamak için geldiği bu şehirde, adını yazdırdığı Bilge Yazarlar Projesi yazacağı onlarca kitabın ilk hikâyesiydi. Şimdi katıldığı yüzlerce söyleşide aldığı lezzetten çok farklıydı bu söyleşi. Seneler önce damağındaki kekremsi tadı silen ilk mekan olarak en başa yazmıştı hafızasında. Yüreğinde annesinden kalan tohumların filizlendiği mekandı. Elinde o günkü kırmızı ajandasıyla girdiği bu salonda, siyah dalgalı saçları arasında kendini bekleyen heyecandan koca koca gözlerini açmış nice yazar adayı bekliyordu onu. Hepsinin gözündeki heyecanda, kızarmış yanaklarında şu köşeden “evet” diye fırlayan küçük Tuba’yı görüyordu.

TEVAFUK

Fatma CAMCI

*“Ama gözler kördür.
İnsan gözleriyle değil, yüreğiyle bakmalı...”*

Küçük Prens

İçinde dizginlenemez bir öfke ve üzüntüyle gecenin sessizliğini eze eze koridordan geçip bir kapının önünde durdu. İçindeki gürültüyü bastırarak bir süre dinledi sessizliği. Karmakarışık duyguların cenderesinde sayıların yazılı olduğu ekrana dokundu. Sessizlikte yankılanan cılız sesler tedirginliğini artırdı.

Parmaklarından kaygılar saçıldı yerlere, gözlerinden korkular, yüreğinde tuz buz olan duygular... Binlerce göz onu izliyormuş gibi korkuya kapıldı. Dinginliğinin yerini telaş aldı. Geçmişe açılan kapı sayıların sihrine dayanamayarak sessiz sedasız açıldı. Aynı sessizlikle süzülür gibi içeri girip kapattı kapıyı. Herkesten, her şeyden fersah fersah saklanan, kapısına şifre üstüne şifre konulan odaya her girdiğinde selam vermesi gereken biri vardı. Bu niyetle kalın perdeleri aralamak istediği anda uçan taksilerin farları sırları açığa çıkarmak için içeriye sökün etti. Alelacele kapattı perdeyi. Her yerde kameralar kol geziyordu. Görülmüş olma kaygısı yüreğinin neredeyse ağzına gelmesine, soğuk soğuk terler dökmesine ve peşi sıra gelen öfkeye sebep oldu. Perdeden çıkardı hırsını; sıktı, sıktı, sıktı.

Yapay Zekâ Efendileri'nin dünya verilerinin kontrolünü ele geçirdiği, geri kalanını da kendi kölelerine dönüştürdüğü bu çağa tanık olmanın derin hüznünü içinde taşıyordu. İnsanlık bu karanlık yapay zekâ köleliği ile parlak teknoloji arasında bir yerde sıkışıp kalmıştı çok uzun zamandır. Bir süre zihnindeki bu karabasanlarla dünle bugün arasında kalakaldı. Ona göre 2000'li yıllarda dillere pelesenk olan Amara Yasası'ndan başka bir şey değildi bu yaşananlar.

Nefes almak için girdiği bu odada nefessiz kalmıştı. Perdeden sızan farların ölgün ışıkları, eşyalar üzerinde tuhaf şekillere dönüşüyor, kalbiyle zihninde olup bitenlerin muammasından kurtulamıyordu. Yığılır gibi oturdu camın önündeki koltuğuna. Bir zamanlar perdelerin ardına kadar açık olduğu, camın önünde kitap okuduğu, müzik dinlediği evin kütüphanesi olan bu odadaki günlerini anımsadı. Gözlerinin dolmasını, yüreğinin kabarmasını engelleyemedi.

Çok değil yirmi yıl önce Ankara ayazına aldırmayan gençlerin akınına uğrayan sokaklarda şimdi YZ robotlar devriye geziyordu. Zaman içinde gri şehir tabiri artık metalik griye dönmüş; hidrojen yakıt hücrelerine erişim uzun zamandır sekteye uğramıştı. Ayyuka çıkan karbon salınımı yüzünden YZ Efendileri vergilerin kamçısını insanların hatta yapay zekâlı robotların sırtında acımasızca saklatıyordu. Özellikle emekçi sınıfın su ve gıda savaşlarına dayanacak gücü kalmadı. Laboratuvarlarda üretilen tablet gıdalar, içecekler karaborsaya düşeli hayli zaman oldu. Kapsül ev ve oda fiyatları aldı başını gitti. Şehirde gözle sayılabilecek kadar az kalan müstakil evler zamanla yerini lüks kapsül kulelere bırakmıştı. Gökyüzüne kurdukları otoparklarla uçan arabalarla 5D koridorlarla lüksü katıyorlardı. Gençliğinin Ankara'sından geriye Anıtkabir, Atakule ve meşhur Ankara Kalesi dışında neredeyse hiçbir şey kalmamıştı. Farların perdeden içeri sızan sinsi ışıkları yerlerini gün ışığına bırakmaya başlayınca ruhunu un ufak eden düşüncelerden sıyrıldı.

“Holokost, holokost” diye sayıklar gibi döküldü düşünceler dudaklarından. Yığıldığı koltuktan kalkıp, kapının şifresini hızla ekrana yazıp çıktı, odadan. Üç dört saat önce gecenin sessizliğini ezdiği koridorda bu sefer sabahın ilk ışıklarını adımlarıyla çiğneyerek üst kata çıktı. Pencereyi açıp soğuk Ankara ayazına verdi yüzünü. Ayaz, omuzlarına dökülen düz, kumral saçlarını okşayıp geçti; soğuğuyla parmak ucuna kadar ürpertti onu. Ayaza da soğuğuna da aldırış etmeden kaldı, bir süre kalbindekilerle. Sonra zihnindekileri yanı başına oturtup gözlerini dönemin ünlü şairi Muzaffer Aslan’ın şiir kitabına gömdü.

Camın önündeki o koltukta kaç saat oturdu, gözlerini kaç saat elindeki kitaba gömdü bilmiyordu. İçeriden gelen sesle gözlerini gömdüğü kitaptan çıkarttı. Oturduğu odanın kapısına yüzünde sevgi dolu bir tebessümle baktı. Sonra yanı başındaki pencereden dışarıyı uzun uzun izledi. Ezginin notaları arasında savruldu, duyguları. Okuduğu yeri kaybetmemek için elindeki kitabı ters çevirerek dizlerinin üstüne açık bir şekilde bıraktı. Sonra da içeriden gelen sesin hayat verdiği ezgilere eşlik etti.

*“Ela gözüm ben bu elden gidersem.
Zülfü perişanım kal melül melül.
Kerem et, aklından çıkarma beni.
Ağla gözyaşımı, sil melül melül.”*

Karacaoğlan’ın bu sözlerine sesiyle hayat vermeyen sanatçı neredeyse kalmamıştı. Ama o, en çok eşinden dinlemeyi severdi.

“Karacaoğlan üç yüz elli yıl önce bu türküyü senin ela gözlerine sevdalanacağımı bilmiş de yazmış.” derdi her defasında söylediğine yürekte inanarak. Yıllar içinde Bülent Bey’in kaçınıcı serenadıydı, bilmiyordu. Karacaoğlan da türküsü de biricik hayat arkadaşı Bülent Bey de yüzündeki tebessümün müsebbibi olmuştu bu sabah. O, bunları düşünürken içerideki ses devam etti, yıllara dayanan eskimeyen serenadına.

Zaman hatıraları terkisine atıp götürse de biliyordu, hatıraların zihinde mesafesinin olmadığını. Devam eden ses onu zihninin kuytusunda duran hatıralara, elli yıl öncesine götürdü. Bu evi satın almak için geldikleri o güne. Ne kadar da heyecanlıydılar. Birçok ev bakmış aşağıda kilit üstüne kilit vurulan odanın manzarasına meftun olmuşlardı.

Zeynep Hanım, “Evet burası evin kütüphanesi olsun! Camın önüne iki okuma koltuğu yerleştirildiğinde bu manzara her şey bedel olur.” dememiş miydi heyecanla? Soranlara da “Ankara’nın en anlamlı manzarasına nazır bir evimiz var, Ata manzaralı,” diye övgüyle bahsetmez miydi? Bu topraklarda doğan bir kız çocuğu olarak Atasına duyduğu minnet borcu ödenmezdi. O da bütün hayatını bu minnete vakfetmemiş miydi? Onu bu derin düşüncelerden eşi Bülent Bey çekti çıkardı.

“Canım! Damatla görüşüm az önce, torunun ameliyatı iyi geçmiş. Çipi yerleştirmişler, zihin kapasitesine 1 petebaytlık artırım olmuş. Damat pek mutlu kızımız da. Aylardır sıra bekliyorlardı biliyorsun. Nihayet hallolmuş.” diye birbiri ardına sakın sakın sıraladı konuşmanın özetini.

“Biliyorum canım, biliyorum lakin sen de onaylamadığımı biliyorsun. Bu ne Allah aşkına? Çocuklara çip taktırmak, bunun için servet ve zaman harcamak. Söyleyince de biz eski kafalı oluyoruz.”

“Zeynepçiğim yaşımız düşünülünce biraz eski kafalı sayılırız, değil mi?” dedi şakayla karışık. Haklıydı doksanlara merdiven dayamışlardı.

Her daim müşfik olan Bülent Bey mütebessim bir yüz takınarak eşinin karşısındaki koltuğa oturup ellerini avucunun içine aldı. İki si de bu sözsüz konuşmanın nereye gideceğini biliyordu. Zeynep Hanım gözlerini kaçırdı, duyacaklarına hazır değildi. Çok çaresizdi. Allı morlu çaputlar gibi saçının her bir teline bağlanan bu çaresizlik; yüzüne bulaşmış, dudagının kıyısına çöreklenmişti. Baksa cam

kırıkları gibi saçılacaktı gözlerinden yerlere. Ayan beyan görünen bu çaresizliği hücrelerinde hisseden Bülent Bey sessizliği bozdu.

“Canım yarın gelecekler, vedalaşmalıyız; ertelenecek bir zaman kalmadı. YZ Efendileri’nin verdiği süre doluyor.” Ne ellerinin ne sesinin müşfikliği işe yaradı. Zeynep Hanım sessizce akıttı gözlerindeki çaresizliği.

“Biliyorum tanrılar ezelden beri kurbanlarla yaşadı, milattan önce İbranice metinlerde geçen ‘olah’ yakılarak sunulan bir tür adak değildi miydi? Bunlar da kurban istiyor. Yüzyıllardır tahtların külleri üzerine nesillerin inşa edildiğini biliyoruz.”

Gözlerindeki yaşların sicim gibi akmasına engel olmadığı gibi ağızından dökülen sözcüklere de engel olamadı.” Yani insanlık ateşin icadıyla nasıl ki uygarlığı yarattıysa aynı ateşle uygarlığı yakıp kül etmedi mi? “

“Babilliler’i ve Medler’i hatırla! Savaştıkları ülkenin başşehrini işgal edince ilk iş olarak kütüphaneyi yakmadılar mı? Antik çağın en büyük düşünür ve yazarlarının eserlerini içeren Mısır’daki İskenderiye Kütüphanesi’ni hatırla 2000 yıl önce alevlere teslim etmediler mi? Moğollar Bağdat’ı işgal edince kütüphanedeki el yazmalarını Dicle kıyılarına getirip kandan kıpkırmızı akan nehrin sularına mürekkep karıştırmadılar mı? Meksika’da, Almanya’da ve şimdi...” diyerek cümlesini tamamlayamadı ağlamaktan. Bunların hepsine tanık olmuş gibi acı çekiyordu konuşurken.

“Çok haklısın bir tanem bu isyanında çok haklısın ama belki düşündüğümüz gibi değildir. Belki gerçekten YZ Efendileri’nin aldığı bu kararlar evlerdeki kitapları toplayıp verileri depolayacak, insanlığın hizmetine sunacaklardır. Bu sayede herkes dünyanın her yerinde erişemediği, okuyamadığı kitaplara ulaşabilecek. Bu açıdan bakmayı dene lütfen!”

“Yapma Allah aşkına! Beni teselli için bunları söylediğini biliyo-

rum, söylediklerine kendin bile inanmazken benim inanmamı nasıl beklersin? Ayrıca kültürel kimliğin en önemli unsurlarının kitaplar ve kütüphaneler olduğunu benim kadar iyi bildiğinden eminim. Bir toplumun ya da ülkenin kimliğini, kimlik eksenini yok etmek için aykırı kültürün kökünü kazımak için yakıp yıkmıyorlar mı kitapları, kütüphaneleri. İşte YZ Efendileri'nin yaptıkları da bu. İnsanlığın hizmetine sunmak değil insanlık üzerinde daha fazla tahakküm kurmak onların niyeti.”

Zeynepçğim lütfen kendini de beni de bu kadar hırpalama artık. Gördüğün gibi başka çaremiz yok. İnelim aşağıya ve izin verdikleri beş kitaba karar verelim. Sonra da vedalaşalım kıymetlilerimizle.

İstemeye istemeye kalktı oturduğu yerden ve Bülent Bey'in elinden tutup çaresizliğin girdabına dönüşen basamaklarda kaybolmak yitip gitmek istedi. Yüzündeki düşünce şifreli kapının ekran sesiyle daha da karardı. İçeri girince bütün şair ve yazarların ayağa kalkıp onu selamladığını düşündü. Hepsiyile vedalaşmak değil hasbihâl etmek istiyordu. Zaman teker teker vedalaşmasına bile müsaade etmeyecek kadar dardı. Bu karamsar düşüncelerle ellerini kitapların üstünde, gözlerini rafların arasında dolaştırdı. Hepsinin zihninde yüreğinde ayrı bir yeri vardı. Ne zaman, nereden alındığını, hangisinin hediye geldiğini dün gibi hatırlıyordu. Gözüne Cemil Meriç çarptı. Raftan aldığı kitabı rast gele açıp derin derin içine çekerek kokladı. Sonra bu ilk araladığı sayfada “*Nereye gidersen git, bulacağın aydınlık, zihninin aydınlığı kadar olacaktır.*” cümlesinin altının çizilmiş olduğunu gördü. Üniversite yıllarında okumuştu bu kitabı. Bu cümlenin altını çizmekle kalmayıp hayat ilkeleri olacaklar listesinin bulunduğu ajandaya kaydetmişti telefonunda. Altını çizdiği satırlarla zihnini aydınlatmak için bütün ömrünü vakfetmişti. Sonrasında bir kitap daha çekti raftan Doğan Cüceloğlu vardı karşısında, Küçük Prens, Yüzüklerin Efendisi, Tutunmayanlar, Ayaşlı ve Kiracıları, Kürk Mantolu Madonna; Tolstoy, Turgut Uyar, O. Wild, Tanpınar, Sait Faik, Attila İlhan, C. Zarifoğlu...

ardı arkası kesilmeyen, kesilmeyecek bir resmigeçit yaptı şairler ve yazarlar. Olduğu yere diz çöküp höyküre höyküre ağlamaya başladı sesi duvarlara çarptı tuz buz olup yerlere saçıldı. Hangisinden vazgeçebilirdi bilemedi, düşünemedi, karar veremedi. Elindeki kitabı göğsüne bastırıp ağladı, ağladı, ağladı.

Bir ömür sözcükleriyle onu var eden bu kalem erbaplarını bir daha göremeyecek olmak, okuduklarını unutacak olmak yüreğindeki kuru harladı. Hepsini açıp tekrar okumak, altını çizdiği yerleri bir daha bir daha hatırlamak ve onu var eden kitaplarla ve yazarlarıyla vedalaşmak istedi. Bu dar vakitte imkânsızlığını bile bile, içi yana yana...

Bülent Bey'in de bu zorunlu ayrılığa teselli cümleleri tükenmişti artık. Aynı kor onun da yüreğine düşmüştü. Seçemedi birini eli gibi yüreği de raflar arasında gidip geldi. Birden gözüne rafta duran Bilge Yazarlar serisi çarptı: Tohum, Fidan, Filiz... Gözleri doldu, tevfuk değil de neydi bu? Zeynep ile tanışma ve evlenme sebebi olmamış mıydı yıllar evvel?

Dönemin Ankara Valisi ile birçok yetenekli genç kalemin elinden tutup yazar, şair olmaları için kapı aralamamışlar mıydı? Ne ses getirmişti bu yüce çabaları ne çok çalışmışlardı. Her şey dün gibi taptazeydi. Anılardan kurtulup “Zeynepçiğim bak burada ne var?” dedi raftan çıkardığı kitapları göstererek. Zeynep Hanım kitaplarla göz göze gelince zaman dondu o an... Mutluluk, hüznün, ayrılık, geçmiş, anılar, birçok duygunun gelgiti arasında savruldu durdu, yüreğinden geçenlerle.

“Bülent Bey galiba beş kitabın üçüne karar verdik” dedi yüzünde elli yıl öncesinden kalan gülümsemeye. “İstersen diğer ikisine de yarın bakalım hava birazdan kararacak. “ cümleleri havada asılı kaldı.

Zeynep Hanım, kapıldığı duygu selinde çırpınıp duruyordu. Bilmediği, tanıdığı tüm yazar ve şairler için gözyaşı döktü, kimisiyle de-

falarca vedalaştı kimisini tekrar tekrar zihnine kaydetti. Tüm bu çabanın beyhude olduğunu biliyordu. Bir süre sonra unutacağını da. Zeynep Hanım çıktığı yerden kalkarken önce gözyaşlarını topladı yerden, anılarını, vazgeçemediği altı çizili cümlelerini, en sevdiği dizelerini.

Bülent Bey’in bir elinde kitaplar diğer elinde Zeynep Hanım’ın eli geldikleri gibi çıktılar odadan. Daha merdivenleri yanılmamışlardı ki kulakları sağır eden o ses duyuldu. YZ Efendileri’nin ehemmiyetli duyurulardan önce dikkati çekmek için uyguladıkları bir tür ikaz sireni. Düzenin devamı için ele geçirdikleri verilerle köleleştirdikleri insanların, itaatkâr robotların, yarı insan yarı yapay zekâlı vatandaşların uymasını istedikleri yönergeler için yaptıkları uyarı yayınlarından biri daha başlamak üzereydi. Telaşa üst kata çıktılar. Bülent Bey elindeki Bilge Yazarlar kitaplarını sehpaye bıraktı, salondaki koltuklara oturdular.

Zeynep Hanım; “Acaba bu sefer nasıl bir çorap örecekler başımıza. Hayırlısı olsun bakalım.” dedi iç çekerek.” Hologram yayının ışık huzmesi içinde beliren YZ Efendileri’nin küresel sunucusu oldukça sert bir tonda direktiflerini sıralamaya başladı. Evinde kitap olan vatandaşların yapay zekâ muhafızlarını derhal haberdar etmesi gerektiğini aksi takdirde muamelenin ağır olacağını söyledi. Açık açık gözdağı veriyordu. Bu tehditlere boyun eğecek olmak ikisinin de zoruna gidiyordu. Haber sunucusu birden kayboldu. Daha güçlü bir ışık koridoru odayı aydınlattı. Hareketli tekno müzik eşliğinde bambaşka mekânda yüzünde şaşılacak bir gülümsemeyle sunucu tekrar belirdi.

“Bu yıl 171’incisi düzenlenen Nobel Edebiyat Ödülü sahibini buldu. Uzun zamandır yapay zekâların aldığı bu ödül, yıllar sonra yine bir insanın kaleminden çıkan kitaba verildi. 2006 yılı Nobel edebiyat ödülü sahibi Orhan Pamuk’tan 68 yıl sonra aynı coğrafyadan Rümeyza İclal Doğanşoy ödüle layık bulundu. Kendisini ‘Bilge Yazar’ olarak nitelendiren, Nobel edebiyat ödülünü kazanan 18.

kadın yazar olarak adını altın harflerle tarih sayfasına yazdırdı. Şu anda ödül töreni için Stockholm'deyiz.”

Bülent Bey ve Zeynep Hanım duyduklarına inanamamışlardı. İkisi de haber karşısında gözyaşlarına engel olamadılar.

Stockholm'deki sunucu sözü devralıp anons geçti:

“Türk halkının hayatında edebî bir dönemi anlattığı ‘Bilge Yazarların Akıbeti’ adlı eserindeki, sanatsal gücü ve bütünlüğü için” verilen ödülü almak ve konuşmasını yapmak üzere Sayın Rümeyza İclal Doğan-soy’u huzurlarınıza davet ediyorum” dedi.

Yıllar sonra Rümeyza evimizin salonundaydı. Kürsüye geldiğinde etrafına bakındı ve

“Zeynep Hoca’m beni bir yerlerde gördüğünüzü, duyduğunuzu düşünerek konuşmama başlıyorum.” dedi. Konuşmanın devamını duymadı bile Zeynep Hanım. Şimdiye dek çok şeye sevinmiş, pek çok şey onu mutlu etmişti ama galiba hayatındaki en büyük mutluluğa şimdi şahitlik ediyordu.

Odada tek bir ses yankılandı: TEVAFUK...

İNSANLIK ÜZERİNE

Gamze KÜÇÜK

Düşünüyorum bazen, insan ne için yaşar? Yahut hayatı, yaşamaya değer kılan nedir? Hayatı değerli kılan, anlamlandıran yaşayanlar mı, hayaller mi, yoksa eşlikçilerimiz mi? Ve bazen buldum diyorum. Cevabı bulamadığımı bildiğim hâlde buldum. Çünkü bulmak istiyorum, hayata gelme gayemi, benim dünyayı teşrif ettirilmedeki niyeti... Sadece doğ, büyü, yaşa ve öl olamaz değil mi? Sonra zihnim, zaman zaman aydınlanıyor adeta, tünelin ucunda görünen minik bir ışık hüzmesi gibi. Evet diyorum, dünyaya insan bulmak için gelir. Neyi bulmak için gelir peki? Kendini, insanlığı, yaratılma sebebini belki de yaratıcısını... Evet işte tam da böyle düşündüğüm günlerden birindeyim.

Kalabalık bir çarşının ortasında kenarda banka oturmuş insanların koşuşturmasını izliyorum. Hızlı yürüyenler, hayata yetişmeye çalışanlar, gençlik telaşı ile koşturanlar, hayatın yordduğu yaşı geçkin insanlar, alışveriş yapmış insanlar, randevusuna yetişmeye çalışanlar ve daha niceleri... Bir an elimde zaman düğmesi olduğunu ve zamanı durdurduğumu hayal ediyorum. İşte o keşmekeş duruyor ve ben sahneye çıkıyorum. ‘Sevgili insan dur ve nefes al. Sen sadece bu koşturma için dünyaya gelmiş olamazsın. Ya da günü bitirmek için çabılıyor olamazsın. Hele ki karın tokluğuna yaşamak için gelmiş hiç olamazsın. Sadece bir dakika kafanın içine koyulan

o nöronlarını harekete geçir ve zekamı çalıştır. Neden? Diye sor’ evet bunu düşünüyorum.

Avazım çıktığı kadar insanların beynine ‘NEDEN’ sorusunu yerleştirmek için bağırırım istiyorum. Çünkü toplum ve toplumlar hep sorgulamadığı için yozlaştı. Sormayan, araştırmayan, sorgulamayan ve düşünemeyen insan yetiştirmek üst akla hep cazip geldi. Bunun için de ellerinden geleni yaptılar. İnsanlığı tıpkı kurbağanın yavaş yavaş ısıtıldığı gibi ısıtıp duyarsızlaştırdılar ve hayatı elinden aldılar. Sorgulayan insanların kafasını ezdiler ... Yavaş yavaş istedikleri topluma ulaştılar. Şimdi size soruyorum istenen toplum veya birey mi olacaksınız? Yoksa insan oluşunuzun onuruna mı ulaşacaksınız? Tek yapmanız gereken sadece biraz vaktinizi ayırıp sormak NEDEN? ve “Öyleyse nereye gidiyorsunuz?”

OYUNCAK MEVSİMİ

Gülden ÇEVİK

-I-

Oyuncakçı dükkânına ne zaman geldiğimi hatırlamıyorum. Dünya denilen gezegende ne zamandan beri var oldum, kaç yaşındayım, bir yaşım var mı onu da bilmiyorum. Hatırladığım tek şey içime doldurulan pamukları, bezle kaplayan iğne iplik delikleri, hep gülsün diye yapıştırılan bir çift göz ve canımı yakmamak için zarif dokunuşlarla beni ben yapan bir çift el... Geçen her iplik düğümü, yaralarımı kapatmıyordu aslında, saklıyordu. Bir bez bebeğin acıyla var olduğunu o gün anladım ben... Ve düşündüm insan da mı acılarla var oluyordu? Onun da yüreğinde saklı yaraları var mıydı görünmeyen?

Sonra... Sonrası, bana benzeyen arkadaşarımla çıktığımız bilinmez yol... Ve o yolun kesiştiği bir oyuncakçı dükkânı... Kimler yoktu ki burada: arabalar, kediler, topalar, müzik kutuları ve daha neler neler... Hepimiz bir gün gelip de birinin bizi kollarına alacağı ve adımızı koyacağı o günü beklerdik hep... Beklerken zaman tozu serpilirdi üzerimize. Rengimiz solar, gülüşümüz uzaklaşırdı. Dükkân sahibinin aklına gelirsek zamanın tozunu temizlerdi üzerimizden. Yeniden kavuşurduk gülüşlerimize... İlk kırmızı araba ayrıldı aramızdan, giderken yüzündeki neşe sesine yansımıştı:

“hoşça kalın” dedi heyecanla yeni yolculuğuna çıkarken. Sonra mavi top... Birer birer çıkıyorduk birbirimizin hayatlarından... Her birimiz sanki yeni sahiplerimizle farklı bir gezegene taşınyorduk. Gitmek kolaydı biz oyuncaklar için... Bizim en büyük hayalimizdi oyuncakçı dükkânından ayrılmak... Çünkü gittiğimiz o gün, gerçek hayatın başlayacağına inanıyorduk. Taşıyacağımız bir bavul, yanımıza almak isteyeceğimiz özel eşyalarımızı yoktu bizim... Kalmaktı zor olan... Geride kalan hatıralarla avunmak ve beklemek... Beklemek, bazen umudun da ötesinde hayalini kurduğumuz tüm güzel anların adıydı bizim için. O hayaller için yarın denilen zamanın neresinde olduğunu bilmeden beklerdik biz oyuncaklar... Bir kum saati vardı dükkânda... İnce beline kadar dolu kumlar döküldüğünde alttaki boşluğa, yeniden başa dönüyordu içindeki kumlar. Bir kum tanesinin boşluğa düşmesi, bir takvimin hangi aynaya, bir saatin hangi zamanına denk geliyordu bilmiyorduk biz... Bir bavulun içine sıkıştırılmış eşyalar gibiydi duygularımız: kırıksık, karışık ve yorgun... Günlerden hangisi, aylardan hangi mevsimdeydik farkına varmadan yaşıyorduk. Onun için bize göre beklemek, hayal kurmaktı. Beklemek vuslattı... Beklemek; derinlerde tohumun toprakla tanıştığı, tohumun toprağı delerek güneşe yüzünü döndüğü anı saklamaktı yüreğinde...

Bir gün kum saatinin tüm kumları tükendiğinde; uzun, kıvrıcık, turuncu saçlı, ela gözlü, yüzünde çilleri olan sevimli bir kız girdi oyuncakçı dükkânına. Aynadaki beni gördüm sanki onda. Işıldayan gözleriyle bana doğru yürümeye başladığında heyecanlanmışım, beklediğim o yolculuğun vaktinin geldiğini hissetmişim sanki... Öyle de oldu. Telaşlı, heyecanlı, tüm beklediğim zamanları unutarak yeni sahibimin kollarında çoktan almışım yerimi... Hayal ettiğim o yolculuk nihayet başlamıştı. Bu yolculuğu, ilk ve son yolculuğum sanmışım... Öyle olmadığını bir sonbahar günü, çocuk parkındaki bankta unutulduğumda anladım...

-II-

Yaşlı dünya yeni bir sabaha daha uyanıyordu... Sanki güneş evinden çıkmak istemiyor, nazlanıyordu. Onun yerine bulutlar ‘merhaba’ diyordu ağaçlara, yollara, toprağa...

Cama çarpan yağmur taneleri uyandırdı evin küçük kızını. Küçük kız pencereye dokundu, küçük parmaklarıyla... Yağmur tanelerinin birbirini bütünleyen, birbirini takip eden yolculuğunu izledi. Gözleri dışarıda, yapraklarından ayrılan ağaçlara takıldı. Sanki vedalaşıyorlar, dedi içinden. Yapraklar hem toprağa düşmek istiyor hem de dallarından ayrılmak istemiyor gibiydiler... Ne de olsa mevsim sonbahardı. Onlar için değil belki ama hayatta olanların son baharıydı belki de bu bahar...

Kahverenginin tonlarıyla süslenmiş, güneşin saklambaç oynadığı yeni gün başlarken onu uzaktan izleyen oyuncak bebek de yeni güne merhaba demişti. Yeni bir gün başlıyordu onun için... Minik sahibinin kucığında yaşayacağı yeni günün, heyecanı sarmıştı bezden kaplı bedenini.

Küçük kız camdan uzaklaştı, oyuncak bebeğini kucığına alarak kocaman bir “günaydın” dedi ona. Oyuncak bebek de aynı heyecanla “günaydın” dedi ama kimse duymadı. Oyuncak bebek mutluymuş yine de. Sahibinden, bu evde yaşamaktan, her gün yeni oyunlara katılmaktan, komşu kızına yalancıkıktan misafir olmaktan mutluymuştu...

Küçük kız oyuncak bebeğine: “Bugün mevsimleri anlatacağım sana” diye seslendi. Oyuncak bebek, bir insanın ömründe kaç mevsim var bilinmez ama bir oyuncak bebeğin ömründe de mevsimler sınırlı mıydı acaba diye düşündü. Baharlar, kışlar, yazlar... Hepsinin de rengi, söylediği şarkılar ve hissettirdikleri farklıydı elbette. Sahi, kendisi hangi mevsimdeydi, hangi şarkıları söylüyordu yüreği, neler hissediyordu? Düşündü ama adını koyamadı...

Küçük kız, oyuncak bebeğin elinden tutarak bahçeye çıktı. Kuru-muş yapraklar, nemli toprak kokusu, göçmeye hazırlanan kuşlar, elbiselerini çıkartan ağaçlar yeni ama tanıdık bir yolculuğa “merhaba” diyorlardı sanki... Ayrılığa merhaba... Uzaklara merhaba... Hüzünlere merhaba... Güneşe, denize, yeşile ise elveda...

Küçük kız yürümeye başladı, oyuncak bebek de onun kollarında etrafı seyrediyordu. Dışarıdaki dünya ne kadar da gürültülüydü. Arabalardan yükselen korna sesleri, sokaktan geçen bir eskicinin sesine karışıyor; mahallenin çocuklarının top sesleri, pencerelerden onları çağıran annelerinin uğultusunda kayboluyordu. Parka yaklaştıklarında, bir dedenin torununa aldığı pamuk şekere takıldı gözleri oyuncak bebeğin. “Tadı nasıl bir şey acaba” diye düşündü... Tüm oyunlarda ağzına bir şeyler verilmişti elbette ama gerçekte oyuncak bir bebektir o sadece... Hiçbir zaman bilemedi, tatmak nasıl bir duyguydu... Sonra küçük bir çocuğun salıncaktaki neşeli sesi duyuldu. O kadar güzel gülüyordu ki yine merak etti... Onun da yüzü hep gülüyordu ama gerçekten gülmek nasıl bir şeydi acaba? Hiç bilmiyordu, kendi sesini bile tanıyamıyordu oysa... İnsanlar, içinden konuşmak nedir bilmiyordu. Bir anneye takıldı gözleri oyuncak bebeğin. Çiçeklerin ortasına oturttuğu çocuğunun fotoğrafını çekiyordu. “Bir daha geri gelmeyecek bir günü hatırlamak için olsa gerek” diye düşündü oyuncak bebek. İnsanlar anı biriktirmeyi seviyordu. Hatıra defterlerinde saklıyorlardı geçmişin izlerini. “En çok güldüklerini unutmamak için ya da hüzünlerini saklamak için hatıralara sığınıyorlardı” diye düşündü. Geçmiş, insanlar için hep “Ah o eski günler!” diye başlayan özlem dolu cümlelerden ibaretti. Peki, bir oyuncak bebeğin kendisi nereye sığdıracaktı yaşadıklarını? Anıları var mıydı onun saklayacağı, bir hikâyesi var mıydı ömrünün? Kimse bilmeyecekti onu, oyuncak tavşanla sohbetini kimse duymayacaktı. Yaşadıklarını, hissettiklerini öğrenemeyecekti hiç kimse... Oysa sarı saçlı, mavi gözlü yeni bir oyuncak bebek geldiğinde oyuncak kutusuna; o gece nasıl yalnız uyuduğunu, nasıl kırıldığını, kızdığını, ağladığını unutmayacaktı asla...

En büyük şansı, güneşli bir günde mahallenin oyuncak dükkânında küçük parmakların “işte bu!” diyerek kendisini bulmasıydı belki de... Yeni yolculuğuna böyle çıkmıştı işte. Yalnızlıktan kurtulmuştu. Bahar gelmişti, kaç yaşında olduğunu bilmediği ömrüne... “Mevsimler” dedi içinden. Sadece insanlar için midir? Küçük bir kedinin, bir güne bir ömür sığdıran keleşin, yer altında yeni yollar açan karıncaların da mevsimleri yok muydu acaba?

Sonbahar ayrılıktı aslında... Hüzün makamında bir veda töreniydi yaşananlar... Yeniden doğmak için toprağa düşmekti, yeniden doğmak için umut etmekti. Tüm bunları düşünürken küçük kız, onu parktaki bir banka oturtmuş; kendisi de parkta rengârenk balonlar satan amcaya doğru yürümeye başlamıştı. Pembe bir balon istedi hiç düşünmeden, neşeli bir sesle... Küçük kız balonu alır almaz balonla koşmaya başladı. Koştukça oyuncak bebekten uzaklaşıyordu... Bir daha da geri dönmedi o minik ayaklar... Bez bebek bekledi... Bekledi... Sabahın griliğinin yerini, akşamın karanlığı almaya başladı. Oyuncak bebek üşüyordu. Yıldızlar ve ay dede ona gülümsese de yalnız hissediyordu kendini... Oysa küçük kız, kendisini hiç bırakmayacağını söylemişti; o ilk karşılaştıkları anda... Ama işte, bez bebek yalnızdı. Daha da acı olan evden uzaktaydı ve bilmediği bir parkta kaybolmuştu. Gözünden iki damla yaş süzülürdü yanaklarına... Kimse görmedi, kimse bilmedi... Mevsim sonbahardı... Sonbahar ayrılıktı... Dışarıda yağmur yağıyordu, cadeler ıslak ve koşuşturan insanlarla doluydu. Yağmurun sesi tüm sesleri içine alarak sokaklarda kayboluyordu.

-III-

İnsanlar, hayatlarını bir kader çizgisinde yaşıyorlardı. Dünleri, bugünleri, yarınları o çizginin kıvrımlarında bulmaya; anlamlandırmaya çalışıyorlardı. Karışık insanlığı... Tanıması zordu. Hani, demişti ya bir şair: “İnsan bir damla kan bin bir endişe” diye. Duyguları, acıları, mutlulukları sınırsızdı ya da öyle sanıyordu. Anlat-

ması zordu insanları, sahip oldukları kadar kaybettikleri de çoktu. Biz oyuncaklar da karışık mıydık acaba? Bizi tanınması da zor muydu? Oysa ön yargılarımız yoktu bizim... Öfke nedir bilmezdik, yalan söylemezdik kimseye... İnsanı insan yapan duygular nelerdi bilemedik hiçbir zaman... Mutluluk mu, hüznü mü, gözyaşı mı, tebessüm mü insanı anlatıyordu? Anlayamadık. İnsanlar da kayboluyordu, hikâyeleri kalıyordu geriye... Zamana yenik düşüyordu tüm yaşanmışlıklar... İnsanlar bazen bir fotoğraf çerçevesine sığdırmaya çalışıyorlardı anılarını. Bir kutunun içinde saklıyorlardı; yelkovanı durmuş bir saati, rengi solmuş bir kartpostalı ve yazılmış birkaç satır yazıyı... Güzel bir bahar gününü kitapların arasında kurdukları gül yapraklarında anımsamaya çalışıyorlardı, kaybetmemek için... Kaybettim dememek için...

İşte ben de kayboldum o gün... Unutuldum... Rüzgârın hızıyla banktan düştüm önce, toprak bulaştı yüzüme, elbisem tozlandı... Yağmur damlalarıyla doldu pamuktan kalbim... Aynaya hiç bakmamıştım ama gözlerimle güleliyordum artık... Başka bir beklemenin arefesindeydim, anladım. Belki de hayatın kendisiydi bu... Var olmak, beklemek, bulunmak, yeniden kaybolmak ve unutulmak... Sonra yeniden doğmak için yine kaybolmak gerekiyordu belki de... Bu yeni yolculuğumun sonu var mıydı? Bilmiyordum. Kum saatindeki kumlar gibi tüm duyguları yeni baştan yaşıyordum... Beklemenin sessizliğindeydim... Sokaklarda yağmurun sesi vardı... Duyuyor ve hissediyordum... Ve belki de ilk defa insanlığıyla aynı duyguları yaşıyordum...

GÜLLER

Hüseyin Ozan UYUMLU

O anlamlı gün 23 Nisan'a denk gelmeseydi belki de unutmuş gitmiş olacaktı. Ellerinde kalan tek eğlence olan televizyondan duydu o günün 23 Nisan olduğunu. Oysa her zamanki gibi bir sabahıtı. Erkenden kalkmıştı, yatağın hep aynı yönünden, sızlana sızlana, söylene söylene. Yaşı gereği pek sağlıklı değildi. Fıtuktan dolayı beli çok acı veriyordu. Saçları iyiden iyiye seyrelemişti, kaç yaşında olursa olsun bir kadın için incitici bir görüntüydü. Uyandığında mutlaka yastığına eğilir, dökülen saçlarına bakardı. Kırk yıllık eşinden önce kalkmalı, kahvaltısını hazırlamalı, karnını doyurmalıydı. Önüne ne koyduğunun bir önemi yoktu, hazırlasın yeterdi. Eşinin yemek seçecek hâli yoktu. Ama vicdanı el vermiyordu hep aynı şeyleri yedirmeye.

Kocası gün boyu sandalyesinde oturur, ağzını açmazdı. Ama karısı kendisine bir şey söylediğinde masmavi sulu sulu gözleriyle bakar, yalvarır gibi olurdu. Pek hareket etmemesine rağmen oldukça zayıflamıştı. Normalde bu yaşlardaki insanların etleri sarkardı. Ama biçare adamın kolunda sarkacak et bile kalmamıştı. Kollarından tutup ayağa kaldırdığında tüm kemiklerini rahatlıkla hissedirdi, sertçe tutsa kırılacak sanırdı. Onu yavaşça tekerlekli sandalyesine bırakır, sonra da kendi belini tutarak doğrulurdu. Gençlik dönem-

lerinden beri fıktan çok çekmişti. Gücü nasıl yetiyor anlayamıyordu. Demek ki Allah dağına göre kar veriyordu.

Kışlık terliğini ayağına, kendi ördüğü kırmızı yeleşini sırtına geçirdi. Kızıla çalan saçlarını ellerinin tersiyle zülüflerinden sırtına doğru attı. Kocasını yeni mi uyanmıştı, bilemeden kollarından çekerek tekerlekli sandalyesine oturttu. Kabaca eliyle üstünden sıvazlayarak adamın saçını düzeltti, tam da düzelmedi ama alışkanlık işte... Onun da terliğini ayağına taktı. Arkasından iterek tuvalete götürdü. Bir süre başında bekledi. Adamın yüzüne gözüne su çaldı. Sonra salona getirdi. Salonda eski bir konsol, iki kanepeden bozma koltuk, bir de berjer vardı. Bej renkte oldukları için güneş ışığı değen yerlerinin solduğu anlaşılıyordu. Tekerlekli sandalyeyi dolaştırmak kolaylaşsın diye ortadaki sehpayı yıllar önce kaldırmıştı. Ağır işleri halletme konusunda üst komşusu Selahattin Bey'den yardım istiyordu. Pencerenin önü pek açık değildi, üç dört metre sonrasındaki binaya bakıyordu. Konsolun üzerindeki televizyon oldukça küçüktü. Evde ses olsun diye ya televizyon ya da radyo gün boyu açık olurdu. Banyoda yüzünü yıkarken suyun hâlâ soğuk olduğundan şikâyet etti. Kahvaltıyı hazırlamak için mutfığa yöneldi. Mutfak her zamanki gibi düzenliydi, küçük tezgâhın üstünde gereksiz hiçbir nesne yoktu. Çay kutusunun yanında kadının antidepressan ve tansiyon hapları vardı. Karışmasın diye kocasının ilaçlarını salondaki konsolda tutardı. Temizlik bezleri katlanıp lavabonun köşesine düzgünce konulmuştu. Lavabonun alüminyumdan evyesi temizlenmiş, gümüş renginde parlıyordu. Kokuya hassas birinin rahatsız olacağı kadar çamaşır suyu kokusu vardı. Seramiklerin boyaları yer yer solmuştu. Küçük siyah radyosu pencerenin önünde duruyordu.

Menemen yapmak için buzdolabından domatesleri çıkarmıştı ki salondaki televizyondan gelen sesi duydu: “Bugün 23 Nisan 2024 Salı. TRT’de sabah 08.00 haberleri ile karşınızdayız. Bugün 23 Nisan, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın 101. Yıldönümü.

101 yıl önce bugün Gazi Meclisimiz TBMM açıldı”. Haberin gerisini duymadı bile. Domateslerin olduğu torbayı tezgâhın üstüne bıraktı. Öylece kaldı bir süre. Otuz saniye kadar kalakaldı ama ona saatler geçmiş gibi geldi. Karşıya kilitlenen kahverengi soluk gözleri iyice kısıldı, nefesi yavaşladı. Elleri buz kesti, kışlık terlikte olmasına rağmen ayakları da. Gözlerinin içi bir tiyatro sahnesi gibi hareketlendi.

Ankara’da bilindik bir mağazanın önünde ilk kez buluşmuşlardı bir 23 Nisan akşamında. Ortak bir öğretmen arkadaşları tanışmalarına vesile olmuştu. Kadın, erkekten önce gelmişti buluşma yerine ve bunu ilerleyen zamanlarda hep adamın yüzüne vuracaktı. Adamın elinde yedi sekiz tane kırmızı gül vardı. Geç kalmasının özrü mahiyetinde mi yoksa ilk buluşmadan itibaren sevginin ve evlenme niyetinin gücünü gösterme amacıyla mı alınmıştı o güller, kadın önce anlamamıştı. Ama bir iki yıl içinde sevgi, nezaket ve samimiyette ciddiyetin temsili olduğunu anladı kırmızı güllerin. Her 23 Nisan’da alınan kırmızı güller güzeldi güzel olmasına ama kokusu yoktu, çiçekçilerin sıkığı spreyin kokusu dışında. Ankara’da çoğu şey, gerektiği gibi kokmazdı zaten; çiçekler, limonlar, portakallar, çiçekler...

O anlamlı gün, o başlangıç noktası... Herkes 14 Şubat’ta Sevgililer Günü’nü kutlarken onlar 23 Nisan’da kutlama yapardı. Kutlama dediysek dört başı mamur bir kutlama değil, sevgilerini birbirlerine hatırlattıkları, bazen gelecek hayallerini ayrı ayrı paylaşıp birbirlerini ikna ettikleri, ortak noktada buluştukları günlerdi onlar. Kocasının söyledikleri daha dün gibi aklındaydı. Yine duru mavi gözlerini parlatıp gözlerinin içine bakarak “Ben Akdeniz’i sevmem, sıcağı sevmem bilirsin. Ege’de, denize uzak da olsa bir yazlık... Müstakil olmasa da olur. Zaten sağlık elden gitmiş olursa o zamana kadar, bahçe işleri falan da çekilmez. Site olursa giriş kat olsun ama. Sabah kalkıp çevreyi gezeriz. Yemyeşil olur oralar; ağaçların, meyvelerin, bitkilerin de kokusu olur buram buram. Yorulunca otururuz bir

ağaç gölgesine, aldığımız nefes şifa olur değil mi hayatım? Senin fitiğin ne kadar müsaade ederse yaparız işte bir şeyler. Ama akşam oldu mu küçük balkonumuzda baş başa yemeğe otururuz. Sanat müziği açarız; Müzeyyen Senar güzel gider, karşılıklı bir şeyler içeriz. Bugün konuştuklarımızı, hayallerimizi hatırlatırız. Torunlara olan hasretimizi, sevgimizi konuşuruz. Sen oldum olası seversin çocuklardan konuşmayı. Tatillerde biricik kızımızı torunları ellerinden tutup yanımıza getirirse değme o zaman keyfimize. Ah işte o günler bayram olur bize. En güzel gömleğimi, pantolonumu ütüler giyerim. Kızımız doğduğu gün nasıl da jilet gibi giyinmiştim. E kızımı karşılayacaktım, kolay mı? Çıkarım karşlarına yine delikanlı gibi.

Yutkundu yutkunmasına da boğazındaki yumru geçmedi. Gözlerini kaldırıp mutfağın duvarına takıldı bu kez gözleri bir süre. Son dört yıldır 23 Nisan’larda kocası artık gül almıyordu sevdiğine. 23 Nisan’ı, gül almayı bırak, karısının adını bile unutabiliyordu çoğu zaman. Kadın da gül beklemiyordu artık. Ne beklesindi, adam adam değil bakıma muhtaç bir hastaydı artık. Mavi gözleri böyle parlak bakmasa yaşadığına bile inanmazdı belki.

Eskiden kocasına şakayla karışık yüklendiği zamanları hatırladı. “Getirirken yarısını düşürdün mü?”, “Bir kısmı vergiye mi gitti?”, “Kredi çekseydin bari, bu kadar çok gülü nasıl alabildin?” Adam tutumlu olmasın da ne yapsın? İki gariban öğretmen, ömür boyu çalış didin, borç harç içinde debelen dur. Derin bir nefes verdi, hafifçe eğilerek iki elini tezgâha dayadı. Gözleri bu kez tezgâhtaydı. Ankara’da kalabalıklar içinde yapayalnız olduklarını düşündükleri zamanlar, kızlarını büyütürken çektikleri sıkıntılar geldi aklına. Güç bela da olsa tek çocuklarını, biricik kızlarını iyi bir mühendis yapmayı başarmışlardı. Fakat bir yazlıkları olmadı. Ankara’da kalakaldılar. Yeni hayal kurmanın zamanı geçti, sağlıkları da gitti.

Kadın, domatesleri yıkadı usulca. Sonra ellerini kırmızı yeleğinin yanlarına sürdü, mutfakta pratik olduğu zamanlardan kalma bir

alışkanlıktı. Mutfaktan salona geçti. Bir anda durup bir şey unutmuş gibi tekrar mutfığa yöneldi. Mutfakta ne yapacağını unutup salona girdi. Dikildi birkaç saniye öyle ayakta. Kırmızı yeleğinin önü açık yakalarından iki eliyle tuttu, bıçkın bir avukat edası takındı: “Nerde benim kırmızı güllerim? Her sene alırdın, bugün niye almadın? Aşk olsun!”

Adamın yanıt vermediğini görünce iyice sinirlendi: “Ben duvarımı konuşuyorum, hep böyle yaparsın köşeye sıkıştığında. Gül diyorum, eskiden ihmal etmezdin. İlk tanıştığımız gün aldıkların hâlâ kıpkırmızı aklımda. Hani benim güllerim!”

Adam mavi mavi, güzel güzel, bir şey istercesine baktı sevdiğinin gözlerinin içine. İki damla yaş gözlerinden elmacık kemiklerine süzüldü.

ZAMANIN ve ZORLUĞUN KUDRETİ

Işık ŞANLI

Göz alabildiğine uzanan, gökyüzüne dokunan devasa varlıklar, dağlar... Doğanın en görkemli yapıtlarından biri olarak karşımıza çıkarlar. Sadece doğanın bir parçası değil, aynı zamanda insanın varoluşu ve yaşamı üzerinde de derin etkilere sahiptirler. Zamanın ve zorluğun kudretini en iyi temsil eden simgelerden biridir dağlar.

Dağlar, zamana karşı dik duran devlerdir. Yüzyıllardır değişmeyen ve değişmeyecek gibi duran yapılarıyla, insanın kısa ömrüne meydan okurlar. Bizlerin inşa ettiği yapılar dökülüp gitse de dağlar hâlâ dimdik ayaktadır. Bu duruşlarıyla insanı zamana karşı mütevazı olmaya çağırırlar. Aynı zamanda insanın karşısına çıkardığı zorluklarla da bilinirler. Tırmanışları zorlu ve tehlikelidir. Her adımda dikkat ve özveri gerektirirler. Bu zorluklar, insanı güçlendiren ve kendini aşmaya teşvik eden birer fırsat olarak da görülebilir. Dağların zorluğu, insanın hayatta karşılaştığı zorluklarla benzerlik taşır ve insanı güçlü kılar.

Dağlar aynı zamanda birleştiricidirler. Coğrafyaları bölüp parçalayan, insanları birbirinden ayıran engeller değil, insanları bir araya getiren simgelerdir. Farklı kültürleri, insanları ve yaşamları bir araya getirirler. Dağların eteğindeki kasabalar, zirvelerine tırmanan dağcılar, farklı hikâyeleri ve deneyimleri paylaşırlar. Bu haliyle dağ-

lar, insanın içsel yolculuğunu da temsil ederler. Dağları tırmanırken karşılaşılan zorluklar gibi insanın iç dünyasında da karşılaştığı engeller vardır. Aslında bu yönüyle dağlarla ne kadar çok benzerliklerimiz olduğunu düşünmüşümdür.

Dağlar, sadece doğal birer oluşum değil, aynı zamanda insanın düşünsel ve duygusal dünyasının bir yansımasıdır adeta. Sanki doğanın ve insanın kudretini temsil eden en önemli simgelerdendir, dağlar. Bu yanıyla her zaman insanların ilgisini çekmiş, kendine hayran bırakmıştır. İnsanlık için birer anıt niteliği taşır her biri. Doğaya olan hayranlığımız bence dağlardan başlar. Önce merakımızı, ardından da saygımızı kazanır, insana doğayla uyum içinde yaşaması gerçeğini hatırlatırlar. Ülkemiz gibi dağlarla çevrili bir ülkede yaşayan bizler için dağlar, sadece fiziksel bir varlık değil, aynı zamanda edebi birer semboldür. Dağlar, Türkiye'nin coğrafi yapısında önemli bir yer tutar. Bu durum edebiyat eserlerine de yansımıştır.

Türk edebiyatında dağların genellikle güçlülük, direniş, özgürlük ve özlem gibi kavramlarla ilişkilendirildiğini görürüz. Yazarlarımız ve şairlerimiz eserlerinde dağları genellikle doğanın gücü, insanın karşılaştığı zorluklar ve özlemlerini ifade etmek için kullanmışlardır. Eserlerinde dağlar, insanın iç dünyasını, duygularını ve düşüncelerini yansıtan güçlü bir sembol olarak karşımıza çıkmıştır. Türk şiirinin önemli isimlerinden olan Yahya Kemal, “Dağlar ve Rüzgarlar” adlı şiirinde doğanın gücünü ve etkileyciliğini vurgular. Cemal Süreya, “Beni Öyle Sev ki” adlı şiirinde dağları bir seveda ve özlem simgesi olarak kullanılır. Dağlar her daim aşılamayan engelleri ve sonsuzluğu temsil etmiştir. Birçok kültürde kutsal kabul edilen dağlar, mitolojik öykülerde ve efsanelerde de kullanılmıştır.

Dağlar, yüksekliği ve genişliğiyle gücün ve dayanıklılığın simgesidir. İnsanoğluna doğa karşısında ne denli zayıf olduğunu adeta haykırır. Dağlar ulaşılması zor olan varlığın temsilcisi olarak edebiyatımızda her zaman özgürlüğün ve bağımsızlığın birer temsilcisi

olmuşlardır. Özgürlüğe doğru yolculuğun dağlardan başladığını söylersem sanırım yanlış olmam. Biz insanlar geçici varlıklarız, doğanın kalıcı ve değişmez yapısını temsil eden varlıklar ise dağlardır. İçinde birçok gizem barındıran ve keşfedilmeyi bekleyen yerlerdir.

Dağlar insanlar için birçok fırsat ve meydan okuma sunarlar. İnsanların doğayla iç içe olmalarını sağlayan sporlar doğanın güzelliklerini de keşfe çıktığımız bir serüvene dönüşür. Böylece doğayla olan bağlarımız güçlenir, kendimizi de keşfederiz. Yüzyıllardır insanların ilgisini çeken, büyüleyici yapılar olan dağlar, insanlar için birçok anlam taşır. Dağların yüceliği, insanların üzerinde derin bir etki bırakan bir özelliktir. Devasa yapısıyla dağlar, insana kendini küçük hissettirir. İnsanlar dağların zirvesine çıkarak, bu yüce varlıklarla daha yakın bir ilişki kurma fırsatı bulurlar. Pek tabii dağların yüceliği insanlara bir tür huzur ve dinginlik hissi de verir.

Doğanın gücünü temsil eden, yıllar boyunca rüzgarlara ve yağmurlara direnen bu devasa yapılara hayranlık duymamak mümkün değildir. Bu görkemli oluşumlar, insanlara doğa karşısında kendisinin ne kadar güçsüz ve aciz olduğunun kanıtı gibi gökyüzüne yükselirler. Bu güçlü yapının insanlara ilham vermesi kaçınılmazdır. Çünkü bizler karşılaştığımız zorlukları aşmak için doğanın gücünden ilham alırız.

Dağlar aynı zamanda yolları birleştiren ve insanları bir araya getiren unsurlardır. İnsanoğlu her zaman sırtını bir dağa yaslamış, dağların eteklerinde yerleşmişlerdir. Her zaman insanlar arasında köprü olma vasfını korumuştur dağlar. Tartışmasız doğanın en etkileyici ve büyüleyici unsurlarından biridir. Yücelikleri, güçleri ve doğayla insanları bir araya getiren özellikleriyle insanların düşüncelerini derinleştirmişlerdir. Türk şiirinin özgün ismi Orhan Veli, “Dağlar Gibi” adlı şiirinde dağları güçlü ve yıkılmaz birer varlık olarak betimlemiştir. Dağlar, insanın kararlılığını ve direncini simgelemiştir. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Huzur” romanında hakeza

dağları betimlemiştir. Görülüyor ki dağlar her zaman edebiyatımızda önemli birer motif olmuştur, olacaktır da.

İnsanlık tarihinde dağlar, sadece doğal birer oluşum değil, aynı zamanda insanların yaşamlarını etkileyen birçok şekilde belirleyici olmuşlardır. Tarih boyunca birçok medeniyet, dağları kutsal yerler olarak kabul etmiş ve onlara büyük bir saygı göstermiştir. Bu yüce varlık elbette doğanın güzelliklerini de barındırır. Karla kaplı zirveler, kristal berraklığında akarsular, yeşil ormanlar ve renkli çiçekler insanı büyüler. Dağlar, doğanın bize sunduğu en büyük armağanlardan biridir ve bu güzellikleri korumak ve yaşatmak için insanların sorumluluk alması gerekir. O zaman ne duruyorsun, şimdi değil de ne zaman?

OMZUMDAKİ MELEKLER

Kevser KIZIK

Şairin kendi hislerini, hayâllerini ve fikirlerini özgürce yansıttığı bir tür müdür şiir? Yoksa belli kurallar dâhilinde dizeler içerisine sıkışıp kalması mıdır? Her şair; kendi yaşamını mı anlatır eserlerinde, bir öznesi var mıdır şiirin, yoksa olmak istediği büyümlü bir dünya mıdır yansıttığı?

Şiirin birçok tanımını olsa da aslında şiir, yüreğimizin dehlizlerinde gezerken yürüdüğümüz yolları unutma dileğimizin kelimelere yansmasıdır. Hayâl kırıklıklarımızı, acılarımızı heybemize doldurup kaçma isteğidir; kendi kurduğumuz dünyaya doğru büyümlü bir yolculuğa çıkarız her bir dizemizle ve kafiyesi kırılır kelâmın ona her yol alışımızda...

Zembereği bozulmuş düşlerimizi yeniden kurma, aldığımız yaraların acısını az da olsa dindirme isteğiyle başlıyor belki de ilk dize ki yaralarını başkasını yaralayıp onun kabuğuyla kapattığından, artık yaraları değil kabukları fazla olan insanların arasında, açık yara ile gezme cesareti gösteren ve sızlayan yarasına kelimeleri bastırıp yaşamaya devam eden tek kişi, nitekim yine şairdir. Şiir ise bu anlamsız yeryüzünde minik de olsa bir güzelliğe sığınma talebidir aslında şairin.

Recâizâde Mahmut Ekrem; “Şiirin tek gayesi güzelliştir.” der ve devam eder “Şiirin gayesi olan güzellik tabiat ve insandadır.” Şair, bu güzelliği çoğu zaman ne tabiatla ne de insanda imgelediği şekilde bulamadığından doğuyor aslında şiir. Kendi hayâl dünyasında çizdiği gerçeğe huzur bulabiliyor ancak ve yüzyıllar öncesinde tabiat ve insana yöneltilen bakışı, şiirin büyüünde bulabilme ihtimaline sınımsız sarılıyor.

O nedenle de öznesi yoktur bazı şiirlerin aslında, ihtimalleri vardır. Ne çok bakışın, ne çok gülüşün yanından geçip gider insan; bazen yürüyerek bazen de koşarak hatta kaçarak çoğu zaman. Bazı şiirlerde hayâldedir özne, hani şair şiirindeki bakışa tesadüf edeceğini bilse yüreğinin peşine takılıp gidecek ama yeryüzünde aslını bırak sûreti bile yoktur o bakışın...

Bazen de şairin omzundaki melekler şiire tararlar bir düşü, üstâdın dediği gibi “Şiir, masûmların suç ortağı...” olur o zaman.

Aziz Nesin’in “Her üç kişiden dördü şairdir.” dediği gibi ben de o, üç kişiden dördüncüsü olarak masûmâne bir tebessümle omzumdaki meleklerle selâm ediyorum.

ZULÜMSÜZ “OLMAZ” MI?

Mahmut ARPAĞ

Sözcükler insanın doğasında onlara ihtiyaç duyulduğunda var olur. Mutlu eden sözcükler de acı veren sözcükler de gereksinim duyulmazsa dilde kullanılmaz. Arapça kökenli olan zulüm kelimesi veya bu kelimenin karşılık geldiği uygulamalar da tüm dillerde karşılık bulur. Peki, bu kelimeye bütün dillerde neden gerek duyulmuş?

Zulüm, Türkçe Sözlük’te “Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkalarına yaptığı her türlü kötülük” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan hareketle bu sözcüğe gerek duyulmasına neden olan beş kavramı ele alacağız: güç, yasaya aykırılık, vicdansızlık, kötülük ve başkası/kendinden olmayan.

Güç, modern dünyada birinin diğerinden daha fazlasına (eşya, para, silah...) sahip olmasıyla ortaya çıkar. Bu fazla olan unsur insanda olunca insan kendini diğer varlıklardan üstün görmeye başlar. Kendini diğer varlıklardan veya diğer insanlardan üstün gören insan, onlara keyfince bir şeyler yapma veya onlara bir şeyler yaptırma hakkını kendinde bulur. Peki, bu güç ona bu hakkı tanır mı? Beden gücü olan, zayıf olana; para gücü olan, parasız; akıl gücü olan daha eksik olana; silah gücü olan, silahsız... dilediğince davranmayı tanır mı bu güç? Tanıyorsa kendisi zayıfladığında kendine uygulanan zulmü mübah mı görecektir? Elbette hayır. Güç, toplumları yok olma tehlikesine karşı kendilerini koruma adına yap-

tıkları birtakım korunma mekanizması olarak da görülebilir mi? Böyle düşünüldüğünde ise akıllara şu sorular da geliyor: Tanklara karşı dirençle atılan taşlar bu kavramın altına girer mi? Hangisi güç kavramını yansıtır? Hangisi korunma içgüdüsüyle yapılmış olarak nitelendirilir? Tartışılır.

Yasalar toplumların huzur içinde yaşaması için konulur. Buna rağmen neden direnç gösterir insan? İşine gelmediği için mi? Yasaları koyanlar da kendi zulmünü mübah kıldığı için mi? Dünya çapında yasalar vardır, toplumlar çapında yasalar vardır, bir de yazılı olmayan yasalar vardır. Peki, toplumlar üzerinde geçerli olan bu yasalar ne kadar geçerli? Büyük büyük devletler bu yasaların kaçta kaçına uyuyor? Böylesi gelişmiş bir çağda neden hâlâ kadınlar, çocuklar herkesin gözleri önünde ölüyor ve yasalar nasıl yetersiz kalıyor? Bunca yasa varken hangisi yetersiz gelir veya zor gelir ki bunları tanımayıp kendi yolunu kendi çizer insan?

Vicdan, kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iter, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlar. Ya yoksa? İşte o zaman asıl sıkıntı baş gösterir. Vicdanı olmayan insan ne zayıf tanır ne hak tanır ne yasa tanır ne de başka bir şey. Tanıdığı tek şey kendidir. Vicdanı olmayan insan, nasıl “insan” olur orası da ayrı bir mevzudur.

Kötülük, insanın bünyesine zuhur etti mi bünyeyi o illetten kurtarmanın tek yolu o bünyeye iyilik aşılamdır. Bazı bünyeler, var olan organların nakledilen yabancı organı reddi gibi bu ilacı reddeder. Nasıl ki nakil reddi olunca bedenî ölüm gerçekleşirse iyilik reddinde de ruhsal ölüm gerçekleşmiştir bir nevi. Bu durumda ne vicdan barınabilir ne de acıma.

İnsan kendine âşıktır. Tek derdi kendi de kendi. Başkası oldu mu hep yabancıdır, hep karşı taraftır. Başkasını kendinden olmayan diye kabul ettirir kendine. Kendinden olmayan beden, kendinden olmayan düşünce, kendinden olmayan ırk, kendinden olmayan

inanç, kendinden olmayan yaşantı, kendinden olmayan... Bu kadar kendinden olmayana kendini ne kadar dâhil edebilir ki? Edebilse kâmil olur. İnsan kâmil olsa zaten bu kavramı (zulüm) konuşmaya gerek kalmaz. O hâlde kendinde o kadar noksan varken kendinden olmayana zulmü, noksanlıktan sadece biri sayar.

Zulmün sığındığı bu kadar liman varken onsuz “olur” mu? Bu kadar zalim varken masumlar zulümsüz kalır mı? Bu kadar zalimle dünya zulümsüz “olmaz” görünüyor. Fakat her insan bu noksanlıkları taşımaz. Her güçlü zalim değildir mesela. Ayrıca vicdanlı, iyi ve başkasına zarardan çok faydası dokunan birçok insan da var. Peki, neden devam eder zulüm o hâlde? Dünyanın birçok yerinde neden zulüm var? Bir yerde bir ırk zulme uğrarken başka bir yerde aynı ırk neden zulmeder? Bir yerde zulme uğrayan inanç sahipleri varken başka coğrafyada aynı inanç mensupları neden zulmü mübah görür?

Vicdanı olanın yetkisi ve gücü yoktur bazen, yetkisi olanın da etkisi olmuyor çoğu zaman. Korkusu var belki de kiminin. Evladı vardır, toprağı vardır, vatanı vardır... elden gitmesinden korktuğu. Peki, ya evladı, toprağı, inancı... arasında seçim yapmak zorunda bırakılanlar?

Kimi zulüm dahi olsa umursamaz, kimi zulmedenin tarafındadır o yüzden ses etmez. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın düşüncesinde olan da çoktur. Bütün kötülöklere rağmen iyiliğı bünyesinde barındıran insanlar, toplumlar da vardır. Ses olup zulmü yok etmek isterler. İnançlarına sığınıp zulmü durdurmak isterler. Başarılı olmazlarsa bile mukaddesatına sığınıp üstlerine düşeni yapmış olmanın bilincindedirler.

Her zulüm biliniyor, duyuluyor mu?

Kimileri zulmü yaşar varlığı bile fark edilmez, kimi için dünya ayağı kalkar. Peki, bunda acı mı, vicdan mı, reklam mı, taraf mı etkili? Kimin acısı duyulur? Neden tüm acılar duyulmuyor? Duyulan

acılar, bilinen zulümler için bir şeyler yapılıyor mu? Bir yığın soru, soruların cevapları dallanır. Ya çözümler, çözümler de dallanır mı? Dallansa da uygulanır mı?

Ne yapmalı?

Bu soruyu ayrıca ele alıp başka bir yazıda ayrıntılandırmalı ama bir iki kelam etmek gerek. Öncelikle herkes İbrahim'e su taşıyan karınca olmalı. Şairin dediği gibi; kimse zulmü alkışlamamalı, zalimi asla sevmemeli, zalime zağarlık yapmamalı, kanayan her yarada ciğer yanmalı, haksızlığa boyun eğmemeli, hakkı tutup kaldırmalı. "Benim ne etkim olur?" düşüncesinden sıyrılmalı. Çünkü dünya bir "insan"la değişir. Hiçbir etkisi olmasa bile kendi vicdanını muhafaza etmiş olur, kötülüğün bünyesine girmesine engel olmuş olur. Zalime destek olan her şeyden uzak, mazluma destek olan şeylere yakın olmalı. Zalime karşı mazlumdan taraf olmalı. Herkes yapabildiği ölçüde yapmalı: Yazan yazmalı, çizen çizmeli, savaşan direnmeli, güçlü zalime güç göstermeli ama zalimce değil ve tüm beşer olan zulmü görmeli.

Sonuç olarak, zulmü ve bu türdeki her kötülüğü eliyle düzeltebilen eliyle düzeltmeli, eliyle düzeltemeyen diliyle düzeltmeli, diliyle düzeltemeyen kalbiyle o zulme buğzetmeli.

ANNEMİN DOĞUŞU

Mukaddes BULUT

Kırkında bir kadın, onuncu doğumunu yapmaya hazırlanıyordu evde bir başına. Her doğumu ayrı acı, her doğumu ayrı hikâyeydi. Yazsan roman olur dedikleri cinsten. Neyse ki bu sonuncusuydu ve belki de en kolayı. Çünkü aynı acıyı aynı sahneyi dokuz kez yaşamıştı zaten. Daha önceki dokuzunda olduğu gibi bunda da ne hafta hesabı yapılmış, ne bebek ultrasonla izlenmiş ne de doktor yüzü görülmüştü. Ama biliyordu ki bebek gelmek üzereydi.

Hemen hazırlıklara başladı. Suyu ısıttı. Bezleri, ısıttığı suyu ve bir miktar elenmiş toprağı evin en mahrem odasına taşıdı. Bunları yaparken kızına “koş git babanneni çağır” diye seslendi. Ne 15 yaşındaki kızı sordu babannesini ne için çağıracağını, ne de kadın daha fazla açıklama yaptı kızına. Köy yerinde böyleydi. İnsanlar azdan çok anlamayı erken yaşta öğrenirdi. Doğum süreci başlamıştı. Ebenin gelmesi gerekiyordu. Babaanne de bunun için çağırılıyordu. Durum bundan ibaretti.

Kız heyecanla kerpiç evin balkona açılan kapısını açtı, tahta balkonunu bir kaç adımda koşarak merdivenleri inmeye başladı. O, babannesini yani ebeyi çağırana kadar kırkındaki kadın, önceki dokuz doğumundan alışık olduğu ve içine içine bağırdığı, sancı çığlıklarını son yavrusuyla nihayete erdirmişti bile. Erdirmişti erdirmesine

ama içinden çıkan her yavrunun ardından, içinde kalan o sancılar, her yeni doğumda üstüne kat kat eklenerek birikmişti. Göbeğinde doğum kilolarına, karnında doğum çatlaklarına, kalbinde doğum kırıklarına dönüşerek. O gün orada, doğumunu kendi kendine yaptığı onuncu çocuğunun, tekne kazıntısı kızının dünyaya gelişiy-le, kırk yaşında kapatmıştı doğum defterini kırk yıl sonra yeniden açılmak üzere.

Bu defa kırk yıl sonra, kırk yaşına gelen tekne kazıntısı kızın kucağına bir yavru doğuyordu. Bir yavru ki, yaşı seksen ama kendisi bebek. Roller değişiyor, doğumunda acele acele gelen yavru büyüyüp anne oluveriyordu. Anne ise yavaş yavaş yeniden doğuyor, gün gün bebek oluyordu. Yıllarca çocuklarına öğrettiklerinin hepsini birer birer unutup, artık çoraplarını eşleyemiyor, yürüyemiyor, yemek yiyemiyor, tuvalete gidemiyor, anne gibi ona bakan çocuklarını dahi tanıyamıyordu.

Bir tek, içinde sustuğu ne varsa o konuşuyordu. Canını acıtan, içi-ne içine bağırıldığı ne sancısı varsa onlar konuşuyor, kime ne kadar sustuysa o çıkıyordu içinden.

Bana “karı” dedi, adımın hiç söylemedi diye küsüyordu mesela babama. Oysa evet hiç söylememisti adını babam ama şimdi küsüyordu annem. Çünkü sekseninde yeniden doğuyor, yavaş yavaş bebek oluyordu Esmâ Sultan.

Zaman, mekan, insan... hepsi yok oluyordu.

Sadece içinde kalmışlıkları gün yüzüne çıkıyor ve annem böyle böyle yeniden doğuyordu.

İSTİKLALİN MADALYASI

Mustafa YEŞİLYURT

Baharla yaz arasındadır mevsim. Ne fazla sıcaktır hava ne de bulutludur gökyüzü. İnebolu'da balıkçılar ticaretin eski günlerini aramakla birlikte günlük nafakalarını çıkarmakta, buna da şükretmektedirler. Çünkü biliyorlardır ki, payitaht artık işgal altındadır.

İnebolulu Ali Kaptan, bir yandan bakliyat yüklü mavnasının boşaltılmasına yardım etmekte, bir yandan da söylenmektedir. “Ne olacak bu memleketin hali.”

Ali Kaptan'ın söylendiği dakikalarda küçük kasabanın açığında küçük bir gemi demirlemiştir. Fırtınanın geçmesini bekleyen vapur, emniyeti elden bırakmamış, limana girmemiştir. İçinde bir avuç subay vardır. İçlerinde en yüksek rütbeli sarışın kumandan; “Ankara, buradan daha yakındı oysa.” diye düşünmekte bütün hırsını yaktığı sigaradan çıkarmaktadır.

İstanbul'un bir köşesinde ise Pangaltı'da Mesrur İzzet Bey, Yıldız Çini Fabrikası'ndan çıkmış dalgın dalgın evine gidiyordu. Çok az sayıdaki otomobillerin birinin önüne çıktığını fark ettiğinde çok geç kalmıştı. İngiliz subaylarını taşıyan araç hızla çarpmış hiçbir şey olmamış gibi çekip gitmişti. Mesrur İzzet'in canını, yarasından çok kırılan sağ kolu olması yakıyordu. Çünkü o bir ressam ve heykeltıraşı. Kimselerin yardımı gelmediği sokakta, zar zor bul-

duğu çeşme başında yarasını yıkadı. Yüzüne su serpti. Dolapdere yokuşundan aşağı canının yanmasını katik ederek ağır ağır evinin yolunu tuttu.

23 Nisan günü Hacı Bayram'da kılınan Cuma namazının ardından yapılan coşkulu ve kalabalık tören, Anadolu halkının kaderine sahip çıkma arzusunu yansıtıyordu. Bir halk yokluktan bir devlet kurmanın ilk tuğlasını Anadolu'nun tam ortasına koyuyordu.

Payitaht işgal altına alınınca vatanını seven herkes elinden geleni yapmaya koyuldu. Depolardan silah çalan da vardı, Sultan Ahmet Meydanı'nda miting yapanlar da. Meclis-i Mebusan'ı kapatan işgal kuvvetleri bir çok mebusu Malta'ya sürdü. Meclis-i Mebusan'ın son konuşmasını yapan Saruhan mebusu Mahmut Celal Bey (Bayar), artık umudun kapısının Anadolu olduğunu anlamıştı. Vatani seven her yürek ışığa uçan kelekler gibiydi.

Kaçırılan silahlar, mühimmat ve kılık değiştirmiş bir çok subay acele olarak Karadeniz üzerinden önce İnebolu'ya, sonra Ankara'ya gidiyordu. Böylece İnebolu istiklal mücadelesi veren halkın sevkiyat kapısı oluyordu. Ancak bu hiç kolay değildi. Ablukayı aşmak çok zordu. Malzemeleri taşıyan mavnaları müttefik zırhlıları batırıyordu. İnebolu öyle önemli bir hale gelmişti ki, savaşın başkomutanı "Gözüm Sakarya'da, kulağım İnebolu'da" diyecekti.

26 Nisan 1920'de San Remo'da müttefikler, Türkiye'yi aralarında paylaştıklarını yani Sevri imza altına alırken aynı saatlerde henüz üç günlük genç mecliste on encümen kurulması kararlaştırılıyordu. İşgallerden isyanlara, parasızlıktan ordunun kurulmasına, dış ilişkilerden yasalara kadar siyasi, iktisadi, askeri her türlü sorunu çözmek için geceli gündüzlü çalışılıyordu.

Böyle bir ortamda Saruhan mebusu Mustafa Necati Bey'in teklifi garip hatta yersiz karşılanmıştı.

"En medeni milletlerden en ilkel kabilelere kadar fedakarlık mukabili ola-

rak icad edilmiş çeşitli şekillerde taltif nişaneleri mevcut olduğundan, bu tarihi günlerin hatırasını yaşatmak için meclisimizin de aynı şekilde hareketi sayan-ı arzudur.”

Mustafa Necati Bey, Büyük Millet Meclisi’ne Kurtuluş Savaşı için bir madalya verilmesini teklif ediyordu. Ancak ortada ne bir zafer ne de bir kurtuluş ümidi vardı. Madalya teklifine itiraz edenler hiçte haksız sayılmazdı. Teklife karşı çıkan bir mebus;

– Din ve vatani korumak için girişilen bu mücadelede her fert elden geldiğince fedakarlık yapmaya mecburdur. Arka sıralardan başka bir ses yükseldi;

– Hamdolsun istiklalimiz elimizdedir. Yeniden bağımsız olmadık ki, madalya ihdas edelim. Başka bir mebus söz aldı;

– Şimdi zamanı gelmemiştir, dursun. Kurtaralım memleketimizi, o zaman kimin ne hizmeti varsa, değil madalya; heykelini ya da namına camii yaptıralım.

Saruhan mebusu tüm itirazlara rağmen teklifinde ısrarlıdır. “Cep-hede savaşımlar küçük bir taltifi de mi hak etmiyorlar?” sözleri dudaklarından döküldü.

Soğuk bir günde seksenden fazla mebus küçük bir salonda bu konuyu uzun uzun tartışıp durdu. Sonunda Ankara’nın sert ve soğuk rüzgarlarının dövdüğü ikinci vakti, çoğunluk bulunmadığından oturum tatil edildi. Bir gün önceki uzun tartışmaların aksine 29 Kasım 1920’de İstiklal Madalyası Kanunu kabul edildi.

Tartışmalar sırasında da sık sık dile getirildiği gibi Anadolu’nun bir çok yeri işgal altındayken böyle bir tahsis gerçekten yersiz hatta abartılı değil miydi? İşgaller bitene kadar kürsüde siyah örtü bulunduran, bir yıl sonra Kayseri’ye taşınma tartışmalarına sahne olan Büyük Millet Meclisi’nin madalya ile uğraşması abesle iştiğal miydi? Yoksa o zor yıllar içinde alınan bu karar zafere inanan kişilerin

Anadolu insanına moral vermesi miydi? Acaba kanununda yazdığı gibi madalya sağ göğüs üstüne asılabilecek miydi?

Mustafa Necati Bey'in önerisi kabul edilmişti ancak bir engel vardı. Yıllarca kapitülasyonlar ve yokluklar içinde ezilmiş olan bu coğrafyanın kaderi midir bilinmez, parasızlık burada da kendini hatırlatmıştı. Hükümet kanadından şöyle bir karar çıkar.

“Mezkur madalyanın imalinin imkan husulüne kadar şimdilik hatıra olarak verilmek üzere mubayaası takarrür eden düz ipekten muhtelif renkte beş bin beş yüz metre kurdele için üç bin altı yüz otuz kuruşun irsal edildiği Büyük Millet Meclisi'ne arz olunur.”

25 Eylül
Maliye Vekili
Mustafa Fehmi

Her şeye rağmen Mustafa Necati Bey umutludur. Kanun kabul edildiğine göre er ya da geç, bugün olmazsa yarın o zafer kazanılacaktır. O madalya da hak edene verilecektir. İster geri hizmette bulunulsun ister cephede savaşılsın. İster mebus olsun isterse hem meclisin ferdi hem de cephenin vazifelisi olsun. Çünkü bu coğrafyanın ekmeği umuttu.

Artık kesilen mektuplardan kocasının hangi cephede olduğunu, hatta yaşayıp yaşamadığını dahi bilmiyordu Şerife Bacı. İnebolu-Kastamonu arasındaki köy evlerinde kızıyla beraber dua ederek bekliyordu eşini. Sonunda kararını verdi. O da cephaneye taşıyacaktı. Savaş onların da savaşı, savaşanlar da onların eşleri değil miydi?

Taşıyacak cephaneye ne kadar çoksa, kış da o kadar sertti. Yollar kapanmadan cephaneyi taşımak ölüm kalım meselesiydi. Bir savaş da zamana ve mevsime karşı veriliyordu.

Ama savaş mevsime bakmıyor ve kar kış demeden sürüyordu. Fırınanın ortasında iskeleye indirilen cephaneye bir an önce İnebolu'da

güvenli yerlere taşınıyordu. Güvenliği sağlanan teçhizatınsa en hızlı şekilde Ankara'ya sevki ölüm kalım meselesiydi. İnebolu'da sırtlanılan her sandığın, her güllenin, her kurşunun bir karşılığı vardı.

Gece ilerledikçe soğuk artıyor, saatlerce süren kar bütün Ilgaz'ı kesif bir beyazlığa sarmalıyordu. Şerife'nin aklı ise cephane ve sandıkların arasına oturttuğu kızındaydı. "Cephane zayii olur mu? Kızım hastalanır mı?" diye endişeleniyordu." Böyle olmayacak" dedi. Bir elbisesi kalana dek üzerindekiyi çıkarıp sandıkların ve kızının üzerine örttü. Beyaz karanlıkta kimse ne yaptığını anlayamadı.

Islık çala çala esen rüzgara kağnı tekerleklerinin gıcirtısı karışıyor, bir milletin istiklal mücadelesi ağır ağır sürüyordu. Kafile sabaha karşı Kastamonu Kışlası önüne geldiğinde Şerife Bacı'nın dua eder gibi elleri havada beklemesini önceleri hiç kimse anlamadı. Sonunda iki asker koşup geldi. Üzerinde donmuş kardan palto, Seydiler bucağından şehit Şerife Bacı artık üşümüyordu. Yüzünde belli belirsiz tebessüm vardı. Ne mermi sandıklarına, ne de kızına bir şey olmuştu.

6 Ocak 1921'de Eskişehir'i işgal için saldıran Yunan ordusunun ateş gücü üç kat daha fazlaydı. Kademeli geri çekilme taktiği uygulayan Türk cephesinde cephane yokluğu sebebiyle yenilmek üzere olduğu haberleri geliyordu. Fevzi Paşa, cephe komutanı İsmet Paşa'ya cevabi telgrafında; "Size bir tren dolusu cephane gönderdim. Elinize varıncaya dek mukavemet imkanını temin ediniz." diyordu. Oysa bulunan sadece birkaç sandık cephaneydi. Bu çaresiz durumda askere bir tren dolusu moral göndermeye çalışan Fevzi Paşa, iki damla gözyaşına teslim olmuştu.

Her karanlık gecenin bir sabahı olduğu gibi, Anadolu'nun üzerine çöken karabulutlar dağılmıştı. Ne mecliste çalışan mebusların, ne cepheye çarpışan askerlerin, ne Ali kaptanların, ne de Şerife Bacıların emekleri boşa gitmişti. Zafer kazanılmış, makus talih yenilmişti.

Hüzünle karışık coşkulu kutlamaların yapıldığı günlerde Gazi Meclis, bugünlerin hatırasının yaşatmak ve emeği geçenleri ödüllendirmek için bir yarışma açıldığını duyurur. Maddi imkansızlıklar nedeniyle daha önce basılamayan madalya şimdi üretilip hak eden herkese dağıtılacaktı.

İlanı okuyan Mesrur İzzet Bey, duyuruyu buruk karşıladı. Birkaç yıl önce kırılan sağ kolu aklına geldi. Kolunu güçlendirmiş ve sol kolunu da iyice ustalaştırmıştı.

1873 Bosna-Hersek doğumlu heykeltıraş Mesrur İzzet Bey, İstiklal Madalyası için müsabakaya katılacaktı. Kendisine olan güveni tamdı. Yeni doğmuş çocuğu Mustafa Metin'in kismetidir diye değil sadece. Sanayi-i Nefise-i Hümayun'unu başarıyla bitirmiş, Yıldız Çini Fabrikası Müdürlüğü'ne kadar yükselmiş, bugüne kadar onlarca pul ve madalya tasarlamıştı zaten. İyi bir ressam ve heykeltıraş olduğundan da şüphesi yoktu ama bu başkaydı.

Birkaç deneme yaptı fakat beğenmedi. İlham gelmediğinden midir yoksa bugünleri anımsatacak sembolleri bulamadığından mıdır bilinmez. Yarışmaya katılmaktan vazgeçmekle vazgeçmemek arasında gidip geldi.

Eşi Racia Hanım bilirdi bu hallerini. Kafasında bir proje varsa istediğini bulana kadar uyumazdı. Babadan kalma bir alışkanlıkla bir yandan kurmalı gramofonda Mevlevi peşrevi dinleyerek, bir yandan kahvesini yudumlayarak sabahlamaya başlıdı.

İçinden bir ses, madalyanın geçmişten çok geleceğe, Osmanlı'dan çok yeni filizlenen devlete ait olacağını fısıldıyordu. Madalyada ne İstanbul ne de saltanat sarayları vardı. Daha başkent olmamıştı ama Mesrur Bey için madalyada yer almayı hak eden şehir Ankara'ydı. Madalyanın üzerindeki tarih yeni kurulan devletin doğum gününü ilan ediyordu (23 Nisan 1920). Tarihin kaydettiği en zorlu bağımsızlık mücadelelerinden birini anlatacak olan madalyada tek bir insan figürü vardı. Bu ne başkomutan ne Anadolu kapılarını

açan fatihler ne de bilinen bir yüz olabilirdi. Bir millet madalyada kadınlarına teşekkür ediyordu.

Madalyanın arka yüzündeki ay yıldız içine alınmış Türkiye haritası bağımsızlık demektir. Türkiye'nin kalbinden çıkan ışık Misak-ı Milli'nin tamamını aydınlatıyordu. Gelecek elbette unutulmamıştı bu madalyada. Mesrur İzzet Bey düşlediği bilime ve sanata açık, üretici toplum için de palet, çark ve tırpan resmetmişti. Anadolu insanı hakkıyla kazanılmış zaferin ışıkları ile barışın simgesi meşe dalları arasında geliyecekti.

Mesrur İzzet Bey, yaptığı onca eskiz ve denemeden sonra içine sindiği şekilde hazırladığı kalıbı sarıp sarmaladıktan sonra kalbinin üzerine gelecek şekilde kavradı. Gönlü de rahat etmişti. Belki de bu eserle ölümsüz olacaktı. Kendince bir iç muhasebesi yaptı. Dayanamadı ve bir değişiklik yaptı. Madalyadaki kağının altına Mesrur yazdı. Mesrur İzzet Bey de bütün sanatçılar gibi unutulma korkusuna yenik düştü. Ancak zaman Mesrur İzzet Bey'i haklı çıkaracaktı.

Eserini en değerli oyuncasını taşıyan bir çocuk gibi heyecan içinde teslim etti. Artık yarışmanın sonucunu beklemek daha da zordu onun için. Kendince en güzel eseri yapmıştı ama içindeki heyecanı bastırmak kolay değildi. Çünkü onun kuşağı hep hayal kırıklıkları yaşamış, en sevdiklerini veremeden, sıtmadan toprağa vermiş, en yakınlarının gidip de dönmedikleri bir nesildi. Bu yüzden içinde sevinçten çok buruk bir heyecan vardı.

Değerlendirmeyi yapan jüri İstiklal Savaşı'nın ruhunu temsil edecek eseri arıyordu. Bu savaş Anadolu insanına eşitliği öğretmişti. Yeni kurulan devletin de temeli eşitlik olacaktı. Öyle ki; bu savaşın başkomutanı dahi aynı madalyayı almıştı. Başkomutanın bir numaralı madalyayı alması beklenirken, onun madalya numarası 1578. sıradaydı.

Jüri, yapılan incelemeler ve muhasebeler sonrasında kararını verecek sonucu açıkladı.

856 nolu eser İstiklal Madalyası olarak kabul edilmiştir. Maddi ödülü 200 lira olan ödülü, Mesrur İzzet Bey kazanmıştır.

27 Mart 1923

Bakanlar Kurulu Kararı

Mesrur İzzet Bey, darphaneye giderek hazırladığı kalıbın madalyaya dönüştürülmesi için gerekli işleri yaptı. Gözleri parlayarak eserini ölçü alma makinesine yerleştirdi. Sonra kopya edilen madalyaların dökümünü izledi. Mustafa Kemal'in teşviki, Saruhan Mebusu Mustafa Necati'nin önerisiyle hayata geçen madalya onun ellerinde can bulmuştu.

16 gramlık metal pirincin üzerine onca yokluğun içinde, onca mücadelenin sonunda ağır ağır, bir milletin var olma mücadelesi çiziliyordu. 19 Mayıs'ta Samsun'a vardığında sadece Anadolu insanına güvenen o sarışın komutanın, Dumlupınar'dan Kars'a vatanı vatan yapan Kuvay-ı Milliye'nin bütün kahramanlarının, ölümü göze alıp bir Anadolu kasabasından bir cumhuriyet çıkaran o mebusların, gözü gibi baktığı mavnasını güllelere kurban veren İnebolulu Ali Kaptan'ın, bir sandık mermi için hayatını feda eden şehit Şerife Bacıların öyküsü.

Bu coğrafyanın ekmeği umuttu. Umut edilen gerekleŖmiŖti. Cephe gerisinde hizmeti olanlara beyaz Ŗeritli madalya, cephede arpıŖanlara kırmızı Ŗeritli madalya, Büyük Millet Meclisi'ndeki mebuslara yeŖil Ŗeritli madalya ve hem mecliste mebusluk yapan hem de cephede vazife ifa eden komutanlara kırmızı-yeŖil Ŗeritli madalyalar verildi. Anadolu'nun küçük kasabası İnebolu unutulmamıŖtı. İnebolu ilçesine cephe gerisindeki cefakar hizmetlerinden dolayı beyaz Ŗeritli istiklal madalyası verildi.

DÖRDÜNCÜ MISRANIN ÖLÜMÜ

Muzaffer ARSLAN

Her dalışında ağzında bir balıkla çıkan anne karabatak, yavrusuna doğru süzülürken biraz telaşlıydı. Sanki son dalıştıydı bu. İçinden bir ses:

“Bir kere daha dalarsan çıkamayacaksın Mogan’ın derinliklerinden.” dedi.

Yavrusu, büyük bir heyecanla civileye civileye suyun üstünde uçar gibi koştı annesine doğru. Avını yutarken onu seyretti siyah gagalı kuş. Telaşlı yavrunun sesinden ürken kurbağanın huzuru kaçmış olmalıydı ki kendini bıraktı Mogan’ın serin sularına. Bir kırlangıç, suyun yüzeyinde aylak aylak dolaşan yusufçuğu aldığı gibi havalandı gökyüzüne.

Mogan, belirsiz bir telaş yaşıyordu. Su ile sınırlı bir dünyaları vardı her birinin. Acımasız ve bir o kadar da gizemli akıp gidiyordu hayat. Bir süre gözlerini kapadı genç adam. Ne zaman doğaya kulak verse hep güçlünün zayıfı ezdiğini, yok ettiğini görüyordu. İçinden geçenleri aklına havale ediyor, fakat her seferinde istediği yanıt alamamanın üzüntüsünü yaşıyordu zihninde.

Babasının her sorun karşısında söylediği “Akıl için son çare saçlarını yolmaktır.”¹ sözüyle kederi kat kat artıyordu. Sonra bundan böy-

---

1 Necip Fazıl Kısakürek

le düşünmek yok! Herkes gibi sıradan bir yaşamı tercih edeceğim deyip teselli buluyordu. Çocuk denecek yaşta olmasına rağmen felsefi ve edebî eserler okuyup derin düşüncelere dalmak yerine; bundan sonra herkes gibi günü birlik, çaylı, kahveli, moda tadında vurdumduymazlığı aşıl原因 kitaplar okumaya karar verdi.

Bu onun ilk bunalımı değildi. Ne zaman huzuru kaçsa ya da ne zaman arkadaşlarının boş boş sohbetlerinden sıkılsa kendi kendine kızar, onlar gibi hayatı umursamaz davranmadığından yakınırđı.

Futbol maçlarını bile bir hafta boyunca sohbet konusu yapan arkadaşlarına imrenmiyor değildi bazen. Seyrettikleri filmleri ballandıra ballandıra anlatan sınıf arkadaşlarının mutluluğuna şaşırıyordu.

Yer yer dayanamayıp onlara: “Siz hiç haber seyretmiyor musunuz?” diye soruyor ama her seferinde umursamaz cevaplar alıyordu. Nasıl oluyor da bu insanlar, ülkesinde olan bitenlere bu derece duyarsız kalabiliyordu?

Yürekten bir kere “Allah’ım!” dedi.

Derin bir “Of!” çekti.

Daha önce de duygulandığı anlar olmuştu ama bu defa derin bir yarası olduğu belliydi. Yarım kalmış bir şiirine devam etmek istedi.

**“Vatan için ölmeyeni,
Kendi özün görmeyeni,
Sevgi nedir, bilmeyeni,**

.....” fakat bir türlü dördüncü mısraı yazamadı.

Bir şeyler yolunda gitmiyordu son günlerde. Ne ağzının tadı vardı ne de ailesinde huzur. Tek bir gün yoktu ki anne, babası tartışmasın. Her tartışma sonunda aylarca kimse kimseyle konuşmazdı. Henüz çocuk yaşıdaydı ama dünyanın yükünü sırtlamış gibi yorgun hissediyordu kendini.

Huzur bulduğu Mogan Gölü'nde de bir gariplik vardı bugünlerde. Göç yolculuğundaki martılar, çığlık çığlığa uçuşuyor; sanki gelecek bir felaketi birbirlerine haber veriyorlardı. Balıklar, atılan ekmek kırıntılarını beğenmiyor:

“Sizden gelecek iyilik Allah’tan gelsin.” dercesine kaçışıyorlardı. Oturduğu banktan kalktı, gözlerini silip elindeki kalemi ve yanından hiç ayırmadığı kara kaplı küçük not defterini çantasına yerleştirdi Turan. Bir grup akranı bağıra çağıra sohbet ediyordu. İçinden onları eleştirmek geçti; fakat seyrettiği bir filmdeki Yunus Emre geldi aklına. Hemen vazgeçti bu fikrinden.

“Tövbe, tövbe!” diye geri adım attı.

Birkaç metre ileride köpeğini gezdiren Mert’i gördü. Tanıdığı en iyi kalpli arkadaşındı o. Merhabalaştı. Hâl hatır sorduktan sonra izin istedi ve ayrıldı yanından. Sanki gidecek bir yeri varmış gibi hızlı adımlarla uzaklaştı. Az ötede koca bir sepeti kucaklamış Millî Pastane’den aldığı taze simitleriyle ağır aksak ilerleyen simitçi Gökhan’ı gördü.

İçinden: “Keşke dedem burada olsaydı da onun yanına gitseydim.” diye geçirdi.

Ne güzeldi onunla geçen günler. Nasıl da eğlenirdi onun anlattığı destanlarla. Gün geçtikçe ona olan özlemi artıyordu. Onun yarım bıraktığı masalları, destanları, onun hayallerini tamamlamak için gece gündüz Türk tarihi okuyordu şimdi. Unutulmaz sözleri vardı dedesinin. Unutulmaz ve bir o kadar da önemli...

“Türk; devletsiz, devlet de bilimsiz ve sevgisiz yaşayamaz. Vatana ihanet edenin ne aklı ne de dini olur.” bunlardan yalnızca ikisiydi. O zamanlar bu sözleri çok da iyi anlayamamıştı. Ne var ki gün geçtikçe daha iyi anlamaya başlamıştı bu ulu çınarı. Ulu çınar sözünü de ilk ondan duymuştu zaten. Şöyle ki o, bütün geçmişi, tarihi

kısaca özetler. Sonunda da “Ulu çınarları iyi bilmek gerek.” diyerek sohbetine son verirdi.

Oğuz Kağan’ı, Mete Kağan’ı, Attila’yı, Bilge Kağan’ı, Tonyukuk’u, Tuğrul ve Çağrı Beyleri, Alparslan’ı, Süleyman Şah’tan Abdulhamit Han’a uzanan Devlet-i Âli sultanlarını, Fatih’i, Yavuz’u, Kanuni’yi ve son demde yedi düvele başkaldıran M. Kemal Atatürk’ü hep ulu birer çınara benzetirdi dedesi.

Bunun gibi pek çok anısını zihninde canlandırıp durdu. Öylesine dalıp gitmişti ki geçmişe. Gelip geçenleri bile fark etmemişti.

Yürümekten ağrıyan bilekleri de olmasa uyanamayacaktı dalıp git-tiği geçmişin sırlı dünyasından.

Mogan’ı kuşbakışı gören Ressam-Şair M. Halis Bozkurt parkında-ki Sevgi Çiçeği Tepesi’ne henüz tırmanmıştı ki acı acı çınlayan bir cankurtaran sesiyle irkildi.

“Kim bilir kimin derdini yüklenmişti bu siren sesi...” dedi.

İçinden bildiği birkaç duayı okudu. Allah’tan şifa dileyerek yürüdü. Sokak lambaları yanmış; şehir renk cümbüşüne bürünmüştü. Böyle bir akşamda kaybetmişti hayallerini. Şehrin ışıklarına inat içinde-ki bütün ışıklar karanlığa boğulmuştu o gün.

Her şey ne kadar da benziyordu o kara güne... Mogan Gölü’nün donuk, simsiyah suları gibi her şey ne kadar da zordu, karanlıktı. “Tıpkı benim hayatım gibi...” diyerek iç çekti. Henüz çocuk yaş-taki bir genç nasıl olur da sırtlanır bunca derdi? Dayanacak birçok yakını varken şimdi yapayalnız ve mutsuzdu.

Turan’a göre babası kendi dünyasında geziniyor; genellikle uyuyor ve eve sarhoş geliyordu. Annesi, uzun zaman bu duruma diren-miş fakat sonunda o da annelik duygusundan uzaklaşıp büsbü-tün tanınmaz bir hâl almıştı. Her zaman sığındığı koruyucusu olan

dedesi, bir haftadır Gazi Hastanesi'nde tedavi görüyordu. Onun yokluğu belki en büyük hüznüydü.

Varla yok arasında gidip geliyordu. Bir bakıma baba yok... Anne yok... Dede yok... Olanların da kendine hayrı yok. Yoklukla sınıyordu Turan. Tek başına kalmıştı dünyada. Elinde yeleğiyle bir süre gezinip durdu küçük tepede. Ayakları iyice yorulmuştu. Yeleğini yastık yapıp bir bankın üzerine uzandı. Yalnızlığa mahkûm olduğu demlerde yaptığı gibi gökyüzündeki yıldızları saymaya başladı.

Annesinin anlattığı masalları hiç unutamıyordu. Ne kadar mutluydu o yıllarda? Hele annesinin mis kokusuna bir türlü doyamıyordu. Onun bukle bukle, ağarmış saçlarıyla oynamayı ne kadar da seviyordu.

İlkokul yıllarında “Babam!” deyip yaslandığı göğüste ne kadar da güvende hissediyordu kendini. Oysa şimdi hepsinden uzak korku içinde seyrediyordu ruhsuz şehri. Sahte dostlukları... Sevgili ayağına harcanan insanları... Mogan Gölü'nde üçüncü turunu atan Göktürk Gezi Teknesi'nde atılan sevinç çığlıklarıyla kısa bir süre de olsa uykusu kaçtı. Bir süre gölün karanlık, durgun sularını seyretti. Uzun uzun boşluğa baktı ve hayallere daldı.

“Ne güzel günlerdi o günler... İlkokula başlayacaktı. Evde büyük bir telaş vardı. Bu telaşın heyecanını en çok Turan hissediyordu içinde.

Sabah erkenden kalktı. Annesinin de yardımıyla okul önlüğünü giydi. Kahvaltısını yapıp yola koyuldular. Babasının güçlü parmaklarından sımsıkı tutuyordu. Okulun bahçesine vardıklarında ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Yüzlerce çocuk vardı etrafta. Bu kadar çocuk içinde kaybolacağı endişesini yaşıyordu içinde. Tam da bu duygularla boğuşurken babası yavaş yavaş ellerini bıraktı. Belki de bu ailesinden ilk kopuşuydu.

O günü hiç unutamıyordu. Günün akşama döndüğü saatlerde babası gönlünü almak için çabalamıştı. Hatta Mogan Gölü'nde tekne turu atarak yeniden gönlünü almayı da başarmıştı.

Tıpkı bu akşam olduğu gibi ılık bir güz akşamıydı. Yapraklar bir bir dallarına veda ediyor; pek çoğu gölün bulanık sularında kaybolup gidiyordu.”

Göz kapakları artık dayanılmaz bir ağrıya uykuya zorluyordu onu. Uzandığı bankta kıvrıldı, ellerini diz kapaklarının arasına sıkıştırdı ve uyuyakaldı.

Gözlerinden her iki yanağına süzülen yaşlar kesilmişti. Uzun ve bir o kadar da hüznü bir geceye yolculuk böylece başlamıştı. Ilık bir rüzgâr, kısa saçlarının arasından girip birkaç tur attıktan sonra terk ediyordu dertli başını. Yine yalnızlık derdiyle baş başa kalıyordu. O gece sabaha kadar sık sık uyanıp tekrar uykuya daldı. Rüyadan rüyaya koştu, durdu. Güneş bir karış yükselmişti ki bir adam onu fark etti. Tok bir ses tonuyla:

“Uyan delikanlı!

Kimsin?

Kimlerdensin bakalım?” diye sordu.

Sabaha karşı üşümüştü. Kızarmış gözlerini zorlukla açtı. Kızgın güneşin kamaştırdığı gözlerini ovalaya ovalaya adama yöneltti bakışlarını. Korkmuştu aslında. Çünkü karşıdaki adam bir polisti.

Hızlıca toparlandı. Birkaç kekeleymeden sonra:

“Şey... Ben Turan.” diyebildi.

Polis, Turan'ın korktuğunu anlamıştı. Bu amaçla onu rahatlatmak için birkaç teselli edici söz söyledi. Biraz daha rahatlamış olsa gerek tekrar konuşmaya başladı.

“Dedem, emekli komiser Kutlu Alp... Şimdi hastanede.” diyebilirdi.

Polis, Turan'ın dedesi Kutlu Alp'i tanımıştı. Üstelik aynı karakolda da çalışmışlardı. Polis memuru Ali Bey ile birlikte karakola gittiler. Sonra babası ve ardından annesi de geldi. Gözlerinden ne kadar öfkeli olduklarını anlıyordu.

Turan:

“Baba, anne sizden özür dilerim.” dedi.

Kendini affettirme amacıyla değildi, fakat onlara böylesi bir gece yaşattığı için üzüntüsünü dile getirdi. Birlikte çıkıp gittiler. Bu buluşmanın verdiği mutluluğun çok uzun sürmeyeceğini biliyordu. Öyle de oldu. Kısa süreliğine kavgalar bitmiş; fakat bir hafta sonra yeniden başlamıştı. Böylece yıllarca sürecek bir ıstırap dönemi başlamıştı. Bu dönemde karnesindeki iyi notlar bile dikkat çekmemişti. Ne hâlden anlayan vardı ne de durdan duraktan. Son süratle giden bir tren gibi her şeyi ezip gidiyordu yıllar.

Her günü acı dolu bir yıl olmuştu. Dedesinin ölüm haberi bu acıların en büyük olanıydı. Günlerce, haftalarca kendine gelememişti. Kendini toparlamak istese de bu büyük acıyı kolay kolay atlatamayacaktı. Hiç kuşkusuz belki aradan yıllar geçse de unutamayacaktı onu. Yine de biricik dedesi böyle bir durumu istemezdi. Onun yarınlarına dair planlarını iyi biliyordu Turan, bu nedenle başını dizkapaklarının arasına aldı ve günlerce toparlanmaya çalıştı.

Tek amacı iyi bir lisede okumak olmuştu. Hiç olmadığı kadar çalıştı o yıl. Arkadaşları çocukluğunu yaşarken o hiç durmaksızın kitap okuyor; ders çalışıyordu. Emekleri karşılıksız kalmayacaktı elbette. Arkadaşlarının hepsinden daha iyi bir okulu kazanmıştı. İlk yılı olmasına rağmen çok sevilen bir öğrenci olmayı başarmıştı.

Eline geçen her kuruş, onun hayallerini süsleyen bir romana giden yoldu. En son Edebiyat öğretmeni Gökalp Bey'in okuması için

önerdiği “Bu Ülke” kitabına niyetlenmiş, fakat almak için henüz parasını denkleştirememişti. Gökalp Öğretmene okulun kütüphanesinde bu kitabın olup olmadığını sormak için öğretmenler odasının önüne gitti. Coğrafya öğretmeni Bünyamin Bey’in:

“Oğlum, Gökalp Öğretmen seni bakıyordu.” demesi üzerine hızlı adımlarla kütüphaneye indi.

Yanılmamıştı. Her zamanki gibi kütüphanede kendine oluşturduğu huzurlu bir köşede kitap okuyordu öğretmeni. Kapıyı çaldı ve tebessüm ederek ilerledi. Onu görmekten mutlu olan öğretmeni de tebessüm etmişti.

“Beni sormuşsunuz öğretmenim!” diyerek sözlerine devam etti. Öğretmeni, masanın üzerindeki hediye paketini ona uzattı. Turan, sevincinden ne diyeceğini şaşırılmıştı.

“Açmayacak mısın?” deyince avuçlarındaki şeyin bir kitap olduğunu anladı. Utanmış, bu duygusunu gizlemeye de gerek görmemişti. Ne de olsa en değerli öğretmeniydi o. Yerine göre öğretmen, yerine göre bir baba gibi teselli kaynağıydı.

Bir ara ağlayacak gibi olmuştu ki öğretmeni müdahale etmekte gecikmedi.

“Turan, duygusullaşmana gerek yok. Sen artık bir delikanlısın. Duygularını içinde yaşamayı, dışı karşı dik durmayı başarmalısın. İçinde fırtınalar kopsa da sen dimdik ayakta durmalısın. Dostların sende güven bulmalı, düşmanların da seninle kendilerine çekidüzen vermeli. Sana önereceğim birkaç kitap daha var. Bunları da okumalısın. Hatta üniversiteye bu kitapları okumadan başlamamalısın. Adlarını vereyim şimdilik. Zamanla bu kitapları sana hediye etmeyi düşünüyorum. İlk olarak Kurt Karaca’nın *Milliyetçi Türkiye*, Ali Kemal Meram’ın *Türkçülük Mücadele Tarihi*, İbrahim Kafesoğlu’nun *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri* ve Üstad Abdurrahim

Karakoç'un *Hasan'a Mektuplar*, Ferudun Fazıl Tülbentçi'nin *Türk Büyüklere, Türk Kabramanları...* önemli eserlerdir bu anlamda.

Turan, bu sözler üzerine gözkapaklarına hücum eden yaşları yüreğine akıttı. Gökalp Öğretmen: "Açmayacak mısınız?" dedi tekrar. Turan, bu soruyla topladı kendini. Heyecanını kontrol etti. Mahcup bir ses tonuyla:

"Teşekkür ederim öğretmenim. Tabii ki açacağım." dedi. Özenle paketlenmiş hediye bantlarından kurtarıp açtı. Uzun zamandır almaya çalıştığı fakat bir türlü harçlığından biriktirip de alamadığı iki kitap vardı şimdi elinde. Öğretmenin telkinleriyle dizginlediği gözyaşlarına engel olabilmek için dişlerini sıktı, sıktı. Mutluluktan ağlayacaktı. İçinden "Duygularına hâkim ol!" sözleri yankılandı. Kitaplara bakan gözlerini kaldırdı. Öğretmenine duyduğu sevgi ve saygıyı dile getirmek istercesine ellerini uzattı.

"Size karşı çok mahcubum öğretmenim. Siz benim için çok değerlisiniz." diyebildi.

Öğretmeni:

"Turan, ne mahcupluğu? Senin okuman sonra da ailene, vatana, millete yararlı bir genç olman için atılan her adım, biz öğretmenlerin görevidir." dedi.

Turan, elindeki kitaplara tekrar tekrar baktı. Bir elinde "Bu Ülke", diğer elinde de "Çile" vardı. Her iki kitaba bakarak "ülkem ve çile..." diye iç çekti. Bu ülkede yaşamak bile tek başına bir çiledir. Saygı ve minnet dolu bakışlarla vedalaşıp ayrıldı kütüphaneden.

İki büyük aydın, iki büyük eser... Cemil Meriç ve Necip Fazıl... Artık bütün dünyası okumaktı. Saatlerce okuyor, her okuduğu eserde yeni bir dünya kuruyordu kendine. Böylelikle günlük hayatın mide bulandıran politikleşmiş dünyasından sıyrılıp çıkıyordu. Her bakımdan kendini yetiştirmiş, tam bir eğitimci ve yönetici

olan okul müdürü Yaşar Tava başta olmak üzere bütün öğretmenlerinin dikkatini çekmeyi başarmıştı.

Liseden sonra ara vermeden üniversiteye yerleşmesi gerekiyordu. Canla başla çalışmalarını sürdürdü. Elbette maddi yönden büyük kaygıları vardı. Bu kaygılarında da haksız sayılmazdı. Pek çok arkadaş bu tür duygulardan uzak, gününü gün etmenin peşindeyken o, gece gündüz çetinler çetini mücadelesini sürdürüyordu. Bu durum onu azimle törpülüyordu.

Bir yandan ailevi sorunlar, bir yandan erişilmesi zor hayalleri... Dedesinden kalan birkaç bin lira ve her yaz bir lokantada çalışarak biriktirdiği parası dışında hiçbir güvencesi yoktu. Babasının hâli ortadaydı. Bu durumda kazanacağı üniversiteden daha çok, nasıl okuyacağıyla meşguldü kafası. Her yaz tatilinde okul masraflarını karşılayacak şekilde birikim yapıyor, bu birikimle de yıl içinde bol bol kitap alıyordu. Varsıl kesimden olan sınıf arkadaşlarının yarınlarından emin tavrı karşısında yer yer aşağılık duygusuna kapılmıyor değildi. Yine de ne zaman başı sıkışsa bir dörtlüğe sığınıp rahatlıyordu.

“Ekme bitmeyen yere

Dikme tutmayan yere

Ayaklar hiç gider mi?

Gönül gitmeyen yere” (Anonim) dizeleri bu anlamda hayata bakış ölçüsüydü.

Çok yorgundu. Odasına çekilip biraz dinlenmek istiyordu ama ne yazık ki yurt müdürünün yurdu denetlemeye geleceği söylentisi huzurunu kaçırmaya yetti. Odasındaki masanın üzerinde duran kitapları topladı ve ranzaya oturdu. Bir hafta öncesine kadar ne derece huzurluydu. Şimdi odadaki eşyalar üzerine üzerine geliyordu. Terliklerini çıkardı ve yatağa uzandı. Ranzaya sıkıştırılmış, yarım kalmış bir şiiri dikkatini çekmişti. Bu şiiri bir türlü tamamlayamı-

yordu. Yıllar olmuştu. Ortaokul yıllarındaydı. Mogan Gölü'nün kıyısında yazmış fakat odur budur bir daha da tamamlayıp bitirememişti. Yeniden eline aldı. Bu defa tamamlamalıyım bu şiiri." diyerek düşünmeye başladı.

***“Vatan için ölmeyeni,
Kendi özün görmeyeni,
Sevgi nedir bilmeyeni,
Hain sayan Türkleriz biz.”***

Yüzünde bir tebessüm belirdi. Bu mısrayı yazmak için demek ki sekiz sene beklemek gerekiyormuş. Ayrıca şunu da anlamıştı ki millî duygularında bir eksiklik vardı.

Yarım kalmış bir şiirini tamamlamış olmanın mutluluğunu içinde duya duya gözlerini kapadı ve uyudu.

Hiçbir şey onu bu kadar mutlu edemezdi. Son günlerde yaşadığı onca olumsuzluğa ve şaşkınlıklarına rağmen ilk defa mutlu oluyordu. Uykuya geçmeden önce çocuk denecek yaşta Mogan Gölü kenarında başlayan buhranlarını, Ressam-Şair Halis Bozkurt Parkı'ndaki o hüzün dolu geceyi, polis karakolunda ailesiyle kendince tartışmasını, Yüksel Öğretmenin ona sahip çıkıp bir yurda yerleştirilmesini ve dersane günlerini düşündü.

Üniversiteye başladığı ilk günkü heyecanını hayal etti. Ne de çabuk geçmişti yıllar. Yapayalnız sayılırdı. Neredeyse arayanı, soranı yoktu.

Annesinden gelen kısa mektuplar ve bir de onun gönderdiği lemislerle çökelekler olmasa köyünü hepten unutacaktı. Artık uyku bedenini teslim almak üzereydi bedenini. Yavaş yavaş gözkapakları ağırlaşmış ve uyuyakalmıştı.

NEYDİ SEVGİ?

Özlem SOLMAZ

Yılın en soğuk günleri, akşam olmak üzereydi. Birkaç odun getirip sobaya attı.

– Hayır olsun, dedi. İçimde bir sıkıntı var.

Küçük kız endişelendi. Ne sıkıntısı bu? Uzaklara giden babası geldi aklına. Yüreği ağzına geldi. Dönüş yolunda olmalıydı. Takvimden bir yaprak yırttı. “Mutlu Prens”in arasına sıkıştırdı. Okumadı. Bir takvim yapraklarını bir de zihnindeki soruları biriktirirdi küçük kız. Hiç atmazdı. Yaprakların çoğalmasına sevinse mi üzülse mi, bilemedi.

Pencerenin önüne oturdu. Buharlanmış camı küçük elleriyle silip kendisine bir görüş alanı açtı. Burnunu cama yapıştırdı. Yüzünü iki avucunun arasına alarak dirsekleri pencere pervazında, sokağı izlemeye koyuldu. El ayak çekilmiş, evlerin bacalarından çıkan dumanlar kararmakta olan güne is kokusu yaymıştı. Elleri fileli birkaç baba, hızlı adımlarla evlerine varmaya çalışıyordu. Babalarını gören çocuklar “Hoş geldin” seremonisi için sokağa koşuyor, içinde ne olduğunu merak ettikleri fileyi taşıma yarışına giriyorlardı.

Bizim filelerimizi hep annem taşır, diye aklından geçirdi küçük kız. Zira babası genellikle uzun yollarda, uzak şehirlerde olurdu. Ba-

bası için üzüldü hep. Kıştı, soğuktu, yalnızdı babası. Neyse ki bu defa yalnız değildi. “Antep’e beni de götür, dünya gözüyle bir göreyim.” diyen eniştesini de almıştı yanına.

Hüsnü enişteyi düşündü küçük kız. Etrafındaki insanlara göre maddi imkanları hiç de fena olmayan, hatırı sayılır bir adamdı. İki oğlu, bir kızı vardı. Büyük oğlu Osman, dünyanın renklerini görememiş, anadan doğma görme engelli bir çocuktur. Küçük kız pek görmezdi, tanımazdı onu. Hatta uzunca bir zaman bu ailenin tek oğlunun Mesut olduğunu sandı.

Küçük kız, Osman’ın Ankara’da görme engelliler okulunda okuduğunu duyunca çok şaşırılmıştı. Dünyayı görüp tanımayan küçük bir çocuğu tek başına yatılı bir okula mı göndermişlerdi? Hem de ta Ankaralara. Akıllı almadı küçük kızın. Biraz da kızdı. Osman da her çocuk gibi yanında olmalıydı ailesinin. Giydirilmeli, kuşatılmı, elinden tutulup gezdirilmeli; ona gökyüzü, çiçekler, kelebekler anlatılmalı, karanlık dünyası aydınlatılmalıydı.

Ya anası, hiç mi düşünmezdi Osman’ı? Nasıl, ne hâlde diye hiç mi merak etmezdi? Hastalandığında kim başucunda otururdu Osman’ın? Diğer iki yavrusunu kanatlarının altına alıp yer sofrasına diz çökerken Osman’ı gelmez miydi aklına? Nasıl geçirdi lokmalar boğazından?

Küçük kız, aklından geçen düşüncelerden utandı. Osman’ın düşünüsü, acınası bir hali yoktu ki. Dünyayı gözleriyle görüp gördüğünü algılayamayan nice insana nispet Osman; bir incelik, nezaket, görgü timsaliydi. Küçük kızın etrafındaki hiç kimsede olmayan bilgi ve kültüre sahipti. Öyle güzel bir konuşması vardı ki televizyonda gördüğü Zeki Müren ancak onun kadar güzel konuşabilirdi.

– İyi ki göndermişler Osman’ı Ankara’ya. Ben de onun gibi olacağım. Onun gibi güzel konuşacağım, büyük okullarda okuyacağım, dedi.

Küçük kız, kendisine sormadan edemedi: “Neydi sevgi?”

“Sevgi; yüreğine taş basarak, içi kan ağlayarak Osman’ı Ankara’da bırakabilmektir.”

Pervaza dayadığı dirsekleri acımış olacak ki son kez buharlanan camı sildi. Karanlığa bir daha uzun uzun baktı. Beklemekten vazgeçti küçük kız. Anlaşılan, yırtılacak birkaç takvim yaprağı daha vardı. Divanın üzerine oturdu. Kanaviçe işlemeli, saman yastıklarından birini devirip uzandı. Sobadan atılan son odunların da bitmekte olduğunu işaret eden çıtırtılar duyuluyordu. Gözlerini yumdu. Uyursa zaman daha çabuk geçer, belki babası da gelirdi.

Kapı hızlı hızlı vuruldu. Anası, yarına yetiştirmek gayretiyle parmaklarını daha hızlı oynattığı dantelini bıraktı elinden. Parmağına doladığı ipi hızla çözüp kapıya davrandı.

– Kim bu, gece vakti alacaklı gibi kapıya vuran, dedi.

Küçük kız da uyku ve uyanıklık arasında işittiği gümbürtüyle irkilirdi. Anasının arkasından kapıya yetişti. Babası gelmişti. Kollarını açıp “Önce kim sarılacak?” der gibi bir hali yoktu. Gözleri kan çanağına dönmüştü, bitkindi. Olduğu yere çöktü.

– Hemen hazırlan. Çocukları da al, gidiyoruz, dedi.

– Gece vakti nereye gidiyoruz? Birine bir şey mi oldu?

Küçük kız; çığlıklara, feryat figana karışan birkaç kesik cümle işitti.

– Şehit mi olmuş?

– Haftaya terhis olmayacak mıydı o?

– Nasıl olmuş...? Sorular peş peşe sıralandı, cevaplar yok.

Ertesi gün Serçeköy’ün ana yola çıkan dar asfaltında toplandı. Bekleyiş çok uzun sürdü. Babasının uzak şehirlere gidip dönmesinden daha uzun... Belki de küçük kıza öyle gelmişti.

- Anne! Kıbrıs çok mu uzak?
- Anne! Kimler şehit olur?
- Anne! Nasıl gelecek Mesut Abi?

Hiçbir sorusuna cevap alamadı küçük kız. Cenazeyi bekleyen insanların yüzlerine bakarak olayı anlamaya çalıştı. Yüzlerde hüznün, havada hüznün... Serçeköy'ün serçelerinde hüznün... Mesut'un çelik çomak oynadığı yamaçlarda hüznün... Çimip serinlediği gölette hüznün... Yâre yadigar edilen aynalı tarakta hüznün...

“Dünya gözüyle Antep’i bir göreyim.” diyerek yola çıkan Hüsnü enişte, belki de hayatının en acı haberini –evladının ölüm haberini almıştı. Koluna giren akrabaların yardımıyla ayakta zor duruyor, hiç konuşmuyor, gözyaşları çenesinden aşağı süzülüyordu.

Huri teyzenin ayakta duracak mecali yoktu. Soğuk asfalta kendini atmış, teselli cümlelerinin hiçbirini duymadan bağıra bağıra ağıt yakıyordu:

“Büyüttüm, besledim, asker eyledim / Gitti de gelmedi yavrum, buna ne çare / Yaktı yüreğimi canım, buna ne çare...”

Bir kıpırdanma oldu. Geliyor, dediler. Kalabalık yolu açtı. Bağrışmalar arttı, gözyaşları sel olup aktı.

Büyük, askeri aracın içinden birkaç üniformalı adam indi. Asık, ciddi suratlarla kalabalığa yaklaştılar. Soru sormayı imkansız kılacak mağrur bir duruşları vardı. “Babası kim?” dediler.

Babası, son gücünü toplayıp birkaç adım attı. Komutanın eline sarılıp “Nasıl oldu?” diyebildi. Komutan kolunun altındaki siyah, deri çantayı uzattı.

- Burada özel eşyaları ve ölüm raporu var, dedi.

Hüsnü enişte, çantayı aldı. Mesut’una sarılırmış gibi sımsıkı kav-

radı, göğsüne bastı, kokladı. Gözlerinden sicim gibi inen yaşlara aldırış etmeden fısıldadı: “Vatan sağ olsun!”

Birkaç asker, al bayrağa sarılmış ince tabutu omuzlarına alarak yürüdüler. Ölüm sessizliği dedikleri, bu olmalıydı. Yaslı kalabalık, yorgun adımlarla onları takip etti. Yürüdüler, yürüdüler...

Küçük kız, kalabalığın içinde Osman’ı gördü. Şaşkınlığını gizleyemedi. Anasının kolunu çekiştirip fısıldadı:

– Anne, bak! Osman abi ağlıyor! Ama onun gözleri...?

Küçük kız yine sordu kendisine: “Neydi sevgi?”

“Sevgi; dünyaya hiç açılmamış gözlerden kardeşi için gözyaşı dökülebilmektir.”

ALIN TERİ (TESTİ)

Ramazan KAĞNICI

Güneş ateşini iyice artırmıştı. Büyük bir olgunlukla başını aşağı eğen buğday başakları bu duruma hiç de isyan ediyor gibi görünmüyordu. Tarlaların arasından geçen tek toprak yoldan bazen eşekli yayalar, bazen de traktörler geçiyordu. Traktörlerin geçişi ise çok ihtişamlıydı. Çünkü toprak yolda bıraktığı toz bulutu, ona bu yolların kralı benim, der gibi bir hava veriyordu. Yoldan geçenler tarladakilere el sallıyor, tarladakiler de ellerindeki oraklarla bu selama karşılık veriyordu. Burada selamlaşma bile sadece el işaretinden ibaretti. Çünkü öğle güneşi sadece toprakta değil, insanların dudaklarında bile su bırakmıyordu. Bu, yüksek dağların üzerindeki düzlükte saltanatını kuran güneş ise rüzgârın serinliğine asla fırsat vermiyordu. Etrafı çakıl taşları ile çevrilmiş buğday tarlalarında sayıları on ile yirmi arasında değişen ırgatlar, uzaktan yana yana dizilmiş tesbih tanelerini andırıyordu. Tarlanın bir kenarını tutan erkeklerden biri ara sıra belini doğrultup orağını havaya kaldırıyor ve bir komutan edasıyla ırgatları iştaha getirmeye çalışıyor:

– Hay maşallah! Bu ırgatlara talla mı dayanırımış? Öylene galmaz bu talla biter!

İçlerinden bazıları da bu düşünceye katıldığını ifade ediyor:

– He ya. Bu ırgatların maşallahı var. Evelallah bu tallanın anası ağlatacaz.

Bu naralar etkisini göstermiş olacak ki orak sesleri ritimli bir şekilde duyulmaya başladı. Armut ağacının gölgesinde bu hareketliliği seyreden kadın yüksek sesle bağırdı:

– Onlara talla dayanmaz da bize dayanır mı? Haydin bakayım guzularım. Bugün bu talla bitecek.

Bu ses, eşini otuzlu yaşlarda kaybeden ve beş çocuğunu büyütme zorunda kalan annemin sesiydi. Bu komuta, ablalarımın birlikte anında karşılık vermiştik. Birbiri ardına salladığım orak darbeleri buğdayları biçerken buğdayların köklerinden gelen tozlar ögle sıcaklığıyla birlikte nefes almamı da zorlaştırıyordu. İştahla başladığım bu işte yorulmaya başlamıştım. Bir yandan ekinleri biçiyor, bir yandan da elimdeki tutamları desteye bırakırken göz ucuyla diğer tarlalarda çalışanları takip ediyordum. Onlarla adeta yarış hâlindeydik. Bu sırada başka bir göz de beni takip ediyormuş.

– Gara guzum! İramazan'ım halın zayıf senin. Git gölgede acık dinlen.

Bu sesi duymazdan geldim. Ama belim çok kötü ağrıyordu. Daha yedi sekiz yaşlarındaydım. Anne dinlen demese, belki de ben dinlenmek isteyecektim. Ama annemin bu sözü beni daha da iştaha getiriyordu. Çünkü biz dinlenmeye çekilsek bütün iş annemin omuzlarına binecekti. Zorluğu paylaşmak zorundaydık. Annem bana kıyamıyordu, ben de anneme kıyamıyordum. Hem yarış yaptığımız ırgatlar akşam eve dönecekti. Ama biz belki de bir hafta tarlada yatmak zorunda kalacaktık. Bitirmemiz gereken başka tarlalarımız da vardı. Annem büyük bir azimle çalışıyordu. Elindeki büyük buğday demetini yerdeki biçilmiş ekin destesinin üzerine bıraktı. Şakaklarından akan terler yüzünden ve boyundan aşağı iniyordu. Başındaki çemberinin ucunu eline aldı. Alnından başlayarak yüzündeki ve boyundaki terleri sildi. Elini alnına götürdü ve uzun uzun etrafa baktı. Tarlalardaki ırgatların hepsi bulabildikleri ağaçların gölgesinde ikinci çayı içiyorlardı. Bu, günün son dinlenmesiydi.

Bu çay keyfinden sonra güneş batana kadar dinlenmek yoktu. Anem elini alnından indirdi:

– Amaaaaan! Ölecek değiliz ya! Gelin guzularım, biz de dinnenelim. Olmadı, gece ayın aydınında serin serin çalışırız.

Hep birlikte armut ağacının gölgesine oturduk. Zaten buradaki tarlaların ortasında ya da kenarında en fazla bir veya iki ağaç ancak olurdu. Bu ağaçlar da çoğunlukla armut ve alıç ağaçlarıydı. Bazı tarlalarda ise hiç ağaç bulunmazdı. Gündüzün aksine geceleri çok serin ve soğuk olurdu Bozburun. İlgin civarının en yüksek düzlüğüdü burası. Tepenin bitimden Orman Genel Müdürlüğüne bağlı bekleme adı verilen bir kulübe bile vardı. Olası orman yangınlarını haber vermek için yapılmıştı. Bu kulübe bölgeye hâkim bir tepedeydi. Bağlı olduğumuz Ilgın ilçesini, Doğanhisar'ı, Balkı'yı ve daha birçok köy ve kasabayı bu tepeden seyredirdim. En çok gece seyredirdim. Çünkü gece karanlığında köy ve kasabaların ışıklarını seyretmek çok zevkli oluyordu. O ışıklar benim için yeryüzünün yıldızları gibiydi. Üzerimde gökyüzünün yıldızları, aşağıda ise yeryüzünün yıldızları vardı. Mutluluk bu olmalıydı. Hem annemin yaptığı bazlamalar ve mis gibi soğan da vardı. Evin en küçüğü olduğum için soğanın cücüğünü de ben yiyordum. Güneşin sıcağı, tarlanın tozu olsa da halimden şikâyetçi değildim. Ha bir de geceleri rüzgâr çok sert esiyordu. Biraz da üşüyordum. Ama yorganın altına girince inanılmaz bir rahatlama oluyordu. Her şeyin güzelliği ve değeri zıddıyla ortaya çıkıyordu. Soğuk sayesinde sıcağın, sıcak sayesinde de serinliğin kıymetini biliyordum. Susuz kalınca suyun, acıkınca ekmeğın; çalışınca dinlenmenin, emek verince de sahip olduklarımızın kıymetini daha iyi biliyordum. Ve hiçbir zaman saymadığım fakat saymaya da doyamadığım yıldızların altında uyuyordum.

O gün, sabahın ilk ışıkları ile tekrar iş başı yapmıştık. Bir yandan çalışırken bir yandan da göz ucuyla kahvaltımızı hazırlayan ablamı takip ediyordum. Ablam sacın üzerinde ekmekleri ısıtmaya başla-

mıştı. Çay için ısıtılan küçük güğümün içindeki suyun kaynamaya başladığını ise üzerindeki buhardan anlayabiliyordum. Isınan ekmeğin hafif yanık kokusuna mis gibi tereyağı kokusu karışıyordu. Bu koku, biçtiğim ekinlerin köklerinden kalkan tozun rahatsız edici kokusunu bir anda unutturuyordu. Bu sırada annemin sesiyle irkildim:

– İramazan, İramazan! Suyumuz iyice azalmış. Şu bidonları al da Gartal Bunarı’ndan eşşeğile su getir.

Elimdeki orağı bıraktım. Zaten su getirme işi bana daha kolay geliyordu. Çünkü iki de bir eğilmekten kurtulmuştum. Alıç ağacının dibinde bağlı olan eşeğimizin ipini çözdüm. Heybeye bidonları yerleştirdim. Semerin arkasındaki ipe de annemin kıymetlisi testiye astım. Eşeğin sırtına binip bizim tarlanın alt tarafındaki yamaçtan aşağı doğru inmeye başladım. Kartal Pınarı tarlamızın aşağısında dik bir dağ yamacının ortasında teras şeklindeki küçük bir düzlüğün üzerindeki dar ve derin bir vadinin kenarındaydı. Oldukça dik olan bu yamaçtan eşekle birlikte zikzaklar çizerek iniyordum. Büyük çam ağaçları ve diplerindeki sık çalılıklar bu ıssız vadiye korkutucu bir hava veriyordu. Özellikle çalıların arasında çıkan kertenkeleleri bir anda yılan zannediyor, sık sık korkudan irkiliyordum. Vadinin dip noktasındaki çeşme ise bir çeşmeden çok büyük taşlardan oluşan bir çakıl yığına benziyordu. Çeşmenin ahşaptan ve adeta Pinokyo’nun burnuna benzeyen bir kurnası vardı. Fakat bu bakımsız, derme çatma çeşmenin billur gibi berrak suyu; akışıyla ve görüntüsüyle bile insanın içini serinletmeye yetiyordu. Bidonları doldurup heybeye yerleştirdim. Küçük ama boyuna göre ağır olan testiye bir elime, eşeğin yularını diğer elime aldım. Annemin kıymetlisi testiye riske atamazdım. Eşekle beraber geldiğimiz yokuştan yukarı doğru zikzaklar çizerek çıkmaya başladık. Yokuş bizi oldukça zorluyordu. Alnımdan ve şakaklarımdan akan terler oldukça rahatsız ediciydi. Ama silmeye fırsatım yoktu. Ter içinde yokuşu tırmanıp tarlaya ulaşmaya

çalışıyordum. Arada bir de türkü mırıldanıyordum. Bir anda çalırların arsındaki ani hareketlilikle irkildim. Korkudan eşeğin yularını bırakıp birkaç metre uzağa kaçtım. Fakat çalırların içerisinde yılan zannettiğim kertenkeleden başkası değildi. Kendimi toparlayıp, kaçmaması için hemen eşeğin yularını yakaladım. Ama elimin biri boşta kalmıştı. Çünkü elimdeki ağırlığı hissetmiyordum. Galiba testiği kaybetmişim. Etrafıma kısa bir göz atınca testiği görmem fazla uzun sürmedi. Zavallı testiği yamaçtan fazla uzağa gidemeden taşların arasında çoktan can vermişti. Kırılmış testiğinin parçalarına uzun uzun baktım. Keşke telafı edebileceğim bir şey olsaydı. Ama mümkün değildi. O anda kaçmayı bile düşündüm. Ama sonra vazgeçtim. Zaten zorlanarak çıktığım yokuşta artık daha da zorlanıyordum. Suçluluk duygusu sırtımda ağır bir çuval gibi beni eziyordu. Biraz daha ilerledikten sonra tarlamızı, kahvaltı hazırlayan ablamı ve ekin biçen annemi görebiliyordum. Ayaklarıma sanki görmediğim ağırlıklar takılmış gibiydi. Ablam kahvaltıyı hazırlamış, yer sofrasını kurmuştu. Sofradan harika tereyağı kokusu geliyordu. Yeşilin neredeyse her tonunu üzerinde barındıran küflü tulum peyniri sofranın kralı gibi görünüyordu. Annem, tereyağı sıcak ekmeğın içine koyup sıkma adı verilen dürümünü çoktan eline almıştı. Karıştırılırken çay bardaklarından çıkan kaşık sesleri en güzel melodilerden bile daha çok hoşuma gidiyordu. Ama testiğın hesabını nasıl vereceğimi düşündüğüm için bu kahvaltı sofrasının güzelliğini yeterince hissedemiyordum. Eşegi alıcı ağacına bağladıktan sonra bidonları eşyalarımızın olduğu kızılık ağacının dibine koydum. Sıcaktan korunması için de üzerini kalın örtülerle örttüm. Bir tanesini de sofranın yanına getirdim. Başım önde yanlarına oturdum. O sırada annem ayağa kalktı, gözleriyle bir şeyler arıyordu. Aslında ne aradığını anlamıştım ama gerçeklerle yüzleşmekten korkuyor ve anneme ne aradığını soramıyordum. Annem birden:

– Desdi nerde? İccakdan yandım valla. Dilim damağım gurudu.

Bu sırada ben ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilemiyordum. Annem bir anda üzerime yürüdü. Buğday tarlalarının en çok aranan kıymetlisinin başına bir şey geldiğini anlamış gibiydi. Ama o da gerçeği kabullenmek istemiyordu. Kolumdan tutup beni sarsarak:

– Ne oldu desdiye? Doğru söyle gızmayacam.

Konuşmak istemiyordum. Daha önce sırtımda, ruhumda ve ayaklarımda hissettiğim ağırlığı bu sefer ağızımda ve dilimde hissediyordum. Zorlanarak açtığım ağızımdan kelimeler de aynı zorlukta çıkıyordu:

– Yokuşu çıkarken elimden düşmüş.

– Neee? Nası düşdü. O düşerken sen ne yapıyordun? Bu ellerin armit mı topluyordu?

– Şey! Kertenkeleyi yılan zannettim. Kaktum, kaçarken testi elimden düşmüş.

Bir anda başını iki elinin arasına aldı. Rüzgârda sallanan kavak ağacı gibi başını iki yana sallamaya başladı. Bir yandan da konuşuyordu:

– Boşuna dimemişler! Çocuğu desdiyi kırmadan önce döv ki desdiyi kırmasın diyi. Eyi halt ittin şimdi. Eyi halt ittin!

Üzgün, düşünceli ve biraz kızgın bir şekilde önce sustu. Belki de kızmaktan yorulmuştu. Sonra derin derin içini çekerek:

– Vay canım desdim, vay!

Annemin haline bakan da bir yakınını kaybetmiş sanırdı. Altı üstü bir testiydi. Ama annemin siniri bir türlü geçmek bilmiyordu:

– Bi daha nerde bulacam böyle desdiyi? Suyu da buz gibi yapardı. Ah İramazan ah! Ben sana ne diyeyim?

“Kel ölür, sırma saçlı olur; kör ölür, badem gözlü olur” dedikleri bu olsa gerekti. Annemin çenesinde çekeceğim vardı. Artık her

su içişinde o mübarek ve saygıdeğer destinin arkasından methiyeler düzer, ağıtlar yakar olmuştı. Ne değerli şeymiş bu testi... Gören de derin dondurucu zanneder. Ama gel de anneme anlat. Bu testi olayı en büyük zevkim olan tereyağı ekme ve çaylı kahvaltı zevkimi de bitirmişti. Büyük bir suçlu gibi mahcup bir şekilde oturduğum sofrada, karnımı doyurup doyurmadığımı bile hatırlamıyorum. Annemin sofradan kalkmasıyla birlikte ağır suçlu bir mahkûm gibi ben de ayağa kalktım. Orağımı elime aldım ve işe koyuldum. Her zaman olduğu gibi sık sık eğilmekten yine belim ağrıyordu. Fakat üzerimdeki suçluluk duygusu bu ağrıdan şikâyet etmemi engelliyordu. Çünkü testinin yasını tutacaktım ve annemin siniri geçinceye kadar onunla göz göze gelmemeye çalışacaktım. Artık kolay kolay dik durmuyor, başımı kaldırdığımda da yoldan tarafa bakıyordum. Çok geçmeden toprak yoldan bir toz bulutu belirdi. Uzaklardan bir traktör bize doğru yaklaşıyordu. Birkaç derste ekin biçmiştim ki uzaktan gördüğüm traktör bizim tarlanın aşağısında durdu. Traktör sürücüsünün yanındaki kişi mahallemizin imamı Tahir Hoca'dan başkası değildi. Traktörün arkasında ekin biçme makinesi vardı. Tahir Hoca traktörden indi. Onun inişle birlikte ekin biçme makinesinin sesi duyuldu.

Traktör bir berberin saç tıraş ettiği gibi tarlanın etrafını biçmeye başladı. Her seferinde tarladaki ekili alan biraz daha azalıyordu. Annemden laf işitemek için ben hâlâ kahramanca çalışmaya devam ediyordum. Ama ekin biçme makinesinden de gözümü alamıyordum. Çalışan makineleri seyretmek, bizim ata sporumuz gibi bir şeydi. Traktörün biçtiği tarladaki ekinler azaldıkça benim de çalışma azmim azalıyordu. Ben bir tutam ekin biçerken makine en az on-on beş metre yeri biçiyordu. Ve bunu, hiç dinlemeden yapıyordu. Bir tur daha atsa tarla bitecekti. Oysa biz birkaç gündür gece gündüz çalıştığımız hâlde daha tarlayı yarı edebilmiştik. Ama traktör bir saat içerisinde tarlayı nerdeyse bitirmişti. Bir anda elimdeki orak yere düştü. Bu makine bütün çalışma azmimi bitirmişti.

Anneme döndüm. O hâlâ çalışmaya devam ediyordu. Daha fazla sesiz kalamadım. Keyifsiz bir şekilde:

– Öf ya! Bu tarla böyle biter mi?

Annem bir anda başını buğdayların arasından kaldırdı. Bana olan öfkesi bakışlarından belliydi:

– Ne demek biter mi? Tabi biter. İşleyen insana iş mi dayanır? Yeter ki Allah sağlık virsin. Di hadi. Sık dişini.

Dudaklarımı büzmüş, korku ve suçluluk duygusuyla:

– Biz de makineye işletseydik ne olurdu?

– Esgiden makene mi vardı? Biz harmanı hep elimizin emeğiyle galdırırdık. Bu işler baka baka değil, çalışa çalışa biter. Ne varmış şimdi? Eskiden gar yağıncaya kadar uğraşırdık. Şimdi ne var size? Patuz çıktı da işler kolaylaştı. Haydi çal orağını ekine.

Bu sözden sonra fazla üstüne de gitmek istemiyordum. Ne de olsa testi olayı daha tazeliğini koruyordu. Ama canım hiç de çalışmak istemiyordu. Sinirimden ekinleri biçmiyor adeta onlarla kavga ediyordum. Annem ise elindeki orakla durmadan ekin biçmeye devam ediyordu. Sanki dünyaya ekin biçmek için gelmişti. Çalışmak onun için bir işten ziyade kutsal bir ibadet gibiydi. Başımı kaldırmış uzaklara bakıyordum ki:

– Haydi. Bakınıp durma. Çalış. Makene didiğin israftan başka bir şey değil. Yazık günah. Mahsulün yarısı tallada galıyor. Her şeye para virirsek nasıl geçiniriz? Hem bizim başka işimiz mi var?

Ben artık cevap vermek istemiyordum. Toprakla bütünleşen anneme laf yetiştirmek mümkün değildi. İstemeye istemeye de olsa orağımla tekrar ekin biçmeye başladım. Bu iş öğle yemeğinden namaz molasına; daha sonra akşam yemeğine, bazen de ayın ışığı olursa geç vakitlere kadar devam ederdi. Ertesi gün ise henüz güneş doğmadan annemin sesi duyulurdu:

– İş zabahın guzularım. Haydi galkın da işleyivirelim hemen. Serin havada çalışmak kolay olur.

Sabahın serinliğinde çalışması kolay ama o güzelim yatağı bırakıp da dışarı çıkması hiç de kolay olmuyordu. En küçük ben olduğum için belki idare ederler diye bazen yorganı başımın üzerine kadar çeker ve uyuma numarası yapardım. Defalarca bağırmalarına rağmen yataktan kalkmazdım. Bu duruma annem iyice öfkelenir:

– Ölüm uykusuna mı yatdın be uşak? Amma da bağırdın beni. Galkıvır gari.

Hemen küçük ablamı uyarır:

– Gız Rukiye! Ben gidiyom. İramazan'ı sen galdır. Çayımızı, ekmeğimizi de hazır it!

Rukiye ablam hemen beni uyandırma işine koyulurdu. Birbirimizi sinir etmeye bayılırdık. Böylece ablama da beni rahatsız etmek için gün doğardı:

– Galk len çabık. Uyuma numarası yapma. Uyumadığını biliyom. Çabık galk.

Evet, Mevlana'nın da dediği gibi: “Kişi karşısındakini de kendi gibi bilir.” Ablam da beni iyi biliyordu. Çünkü ikimiz de aynı numaraların ustasıydık. Uyuyanı uyandırmak çok kolaydı ama uyuma numarası yapanı uyandırmak imkânsızdı. Bunu hayatın her anında görmek mümkündü. Bazen istemesek de yapmamız gereken görevi yerine getirmek zorundaydık. Bu yüzden güzelim sıcacık yataktan zorlanarak da olsa kalktım. Elime aldığım ibrikle yüzümü yıkadım. Ama ne yıkama? Gecenin ayazında buz gibi olan soğuk su, suratımı tokat yemiş gibi yapmıştı. İşin zorluğundan olacak ki orağı bile zor buluyordum. Günlerdir ekin biçmekten usandığım için oldukça yavaş hareket ediyordum. Birden annemin sesiyle irkildim:

– İramazan! Çabık çabık yürü. Sanrısı galın bunların. Zamane çocuğu. Heç büyük lafı mı dinler bunlar?

Annemin bu komutuna, bir asker gibi hızlanarak cevap verdim. Annemle birlikte toprağın önünde yine rükûya eğilmiş vaziyettedir. Bazen de sanki secde edecek gibi iyice yere eğilmek zorunda kalıyorduk. Annemin iştahlı bir şekilde ekin biçmesi beni de iştaha getirmişti. Hatta çalışmak hoşuma bile gitmeye başlamıştı. Aldığım zevkten olacak ki, daha bir iki yıl önce kaybettiği ebemin sözleri aklıma geldi:

– Çalışmak da ibadet. Muhanete muhtaç olsak, alın terinde boğul guzum!

Şimdi ebemi daha iyi anlıyordum. İbadetin sadece camide değil, tarlalarda da yapılabileceğini ve en güzel ibadetin de helal rızık kazanmak olduğunu şimdi daha iyi anlıyordum. Olgun bir derviş gibi başını eğen buğday başakları arasında alın teriyle abdest almak, ibadet şuuruyla rükûya eğilmek, toprağın imamlığında secdeye kapanmak bu olsa gerekti. Annemle birlikte ritimli bir şekilde orak sallıyorduk. Ben de onun hızına uyum sağlamaya çalışıyordum. Alnımdan ve şakaklarımdan inen terleri boynumda ve sırtımda hissedebiliyordum. Yerden kalkan toz taneleriyle birbirine karışan terimin, yüzümü ne kötü bir hale getirdiğini hissedebiliyordum. Ama ruhumun ve vicdanımın berraklığı yüzümdeki terin ve çamurun kirini bir anda alıp götürüyordu. Beni büyük bir gayretle çalışırken gören annem halime üzülmüş olacak ki:

– İş zor demi guzum. Bak işde irezilligimize. Ah ah! Bizim zamanımızda okuma mı vardı? Varısa yoğusa iş. Şimdi size ne var? Bizi babamız okutmadı. Siz bari okuyun da gendinizi gurtarın.

– Tamam, ana ya! Yine başlama. Okumayı sen kolay mı zannediyorsun?

– Ne varmış ki? Tabi kolay. Sanki bu talla işinden de mi zor? İlin çocukları okuyor da sen okuyamayan mı? Sen yeter ki oku guzum. Ben gereğirse sırtımda daş daşırım da seni gine okudurum.

Sonra eğilip yine iştahla ekinleri biçmeye başladı. Sözlerini bitirmemiş olacak ki birden kalktı. Alnından yanaklarına, kulaklarına doğru süzülen teri eliyle sildi. Bana bakıp avucundaki teri göstererek:

– Bak İramazanım, buna eyi bak! Buna alın teri dirler. Kötü gökduğuna bakma bunun. Dünyanın en temiz suyudur bu. Ekmeğe, aşıya, suya... Her şeye haram garişabilir ama emeğe, işde bu alın terine haram garişmaz oğlum.

Biraz durakladı, elini bağına vurarak tekrar konuşmaya başladı:

– Bu gara fakır, sizi sütle değil; alın teriyle besledi. Ben tallalarda çalışıp size halal lokma yidirecem diye doya doya süt viremedim. Onun uçu size haram yaramaz oğlum. Sizin ekmeğiniz alın terinde oğlum, alın terinde. Şimdi vur ekine orağını!

O yıl, o konuşmalardan birkaç gün sonra tarlayı bitirdik. Daha sonra da harmanı kaldırdık. İlkokul, ortaokul derken her yaz tatilim buğday ve nohut tarlalarında geçiyordu. Çok da başarılı olmadığım ortaokulu zor da olsa bitirmiştim. Daha sonra annemin nasihatleri ve ısrarlarıyla liseye de başladım. Annem benim okutmakta kararlıydı. Ortaokulda olduğu gibi lisede de çok başarılı bir öğrenci değildim. İşin tuhafı ise başarısız ve yaramaz bir öğrenci olmama rağmen öğretmenlerimin bana olan sevgileriydi. Özellikle edebiyat öğretmenim üzerime çok düşüyordu. Bana ders çalışmam ve özellikle şiir yazmaya devam etmem konusunda öğütler veriyordu. Sık sık da:

– Sen çok zeki birisin. Ama tembellik ediyorsun. Yazılarında ve şiirlerinde bunu görebiliyorum. Hele esprilerin de harika. Bazen aklıma gelince evde bile gülüyorum. Ne olur boş şeylerle uğraşma. Senin de bir hedefin olsun. Lütfen biraz gayret et.

Öğretmenlerimin öğütleri bir kulağımdan girip diğerinden çıkıyordu. Neyse ki öğretmenlerimin sayesinde çok zorlanmadan liseyi de

bitirmiştim. Ama üniversite sınavına girmek gibi bir niyetim hiç yoktu. Ama annem bu konuda çok istekliydi. Bir iki yıl inşaatlarda, tarlalarda çalıştım. Annem hâlâ başımın etini yiyordu. Maddi zorluklar da bizi sıkıntıya sokuyordu. Ama bu sefer kararımı vermiştim. Ne olursa olsun annemin isteğini yerine getirecektim. Bunun için de üniversite sınavlarına hazırlanacaktım. Ama önce işin maddi kısmını halletmem gerekiyordu. Konuyu anneme açtığımda:

– Sen yeter ki oku. Ben pancar sökümüne giderim, tallalarda ırgatlık yaparım, gine de seni okudurum.

Fakat annemin bu sözü hiç hoşuma gitmemişti. Benim de çalışmam gerekiyordu. O sıralarda Konya'daki eniştemin ekonomik durumu da iyi değildi. Bu yüzden büyük ablam ve yeğenlerimi de yanıma alıp birlikte pancar sökmeye işine gidebilirdik. Eskişehir'de pancar eken dayıoğlumla konuştum. Söküm için yaklaşık yetmiş dekar tarla ayarladım. İki ay sürecek bu işte iyi bir gelir elde edecektik. Hemen Çiğil'den annemi, Konya'dan ablam ve çocuklarını alıp Eskişehir'in Ağapınarı adlı köyüne geldik. Akşama kadar pancar söküyor, akşamları da gazlı lambanın ışığında test çözüyordüm. Yaşamın zorluğu beni daha fazla çalışmaya itiyordu. Sabahın ayazında sarı çizmelerimi giyip dizimin üzerini geçen ve kırağının ıslattığı pancar yapraklarının hışırtıları arasında işbaşı yapıyordum. Rüzgârla birlikte Porsuk çayının iğrenç kokusu ilk başlarda midemi bulandırır da bu kokuya bile yavaş yavaş alışmaya başlamıştım. Çünkü üniversiteye hazırlanırken ihtiyacım olacak parayı kazanmam gerekiyordu. Kasım ayının soğuğu işimizi zorlaştırsa da bana güç veren hayallerim vardı. Ben elimden geldiği hızla pancar söküyor, ablam ve annem de bıçakla pancarları yapraklarından ayırıyorlardı. Bir ara anneme dönerek:

– Susuz da yandım. Ah, bir testi suyu olsa da içsek!

Testi lafını duyan annem bir anda bana döndü. “Bu da nerden çıktı.” der gibi bir bakışı vardı:

– Şaşırдың heral! Bu gasımın soğuşunda desdi suyu mu içilir? Adamı hasda ider.

– Ne bileyim ana ya. Aklıma geldi işte. O mübarek testi için bana etmediğin laf kalmamıştı da.

Annem önce biraz sustu. Başını önüne eğdi. Ne düşünüyordu diye merak ediyordum. Başını kaldırdığında gözlerinde bir mahcubiyet havası vardı:

– Cahıllık işde be oğlum. Bi desdi için sana neler söylediydim? Ne bileyim, yokluk insana neler yapıyor?

– Neyse önemli değil ana. Ben şaka olsun diye söyledim.

Annemin bu hali beni çok üzmüştü. Hemen başımı önüme eğip pancar sökmeye devam ettim. Yaklaşık iki ay süren pancar işini bitirmiştik. Artık ihtiyaçlarımızı karşılayacak paramız vardı. Annem her zaman: “İşten artmaz, dıştan artar.” derdi. Hakikaten de israf edilmeyen paranın ne kadar bereketli olduğunu o yıl daha iyi anlamıştım. Pancar işinden dönünce eve kapanıp ders çalışmaya başladım. O yıl baharın gelip geçtiğini bile anlamadan girdiğim sınavda, Selçuk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü kazanmıştım. Bu duruma en çok da annem ve öğretmenlerim sevinmişti. Annem başarımın şerefine, kendi elleriyle yetiştirdiği sebzeleri ve meyveleri mahalledeki komşulara dağıtmıştı. Üniversite hayatımda da özellikle yaz aylarında inşaat işlerinde çalışmaya devam ettim. Üniversite eğitimim sırasında ablamlarda ve abimlerde kaldığım için kira derdim de yoktu. Az da olsa kazandığım parayla geçinebiliyordum. Ama ilerleyen yıllarda öğretmenlik için gerekli olan formasyon belgesini almam gerekiyordu. Benim can simidim yine pancar sökme işi idi. Amcaoğlumla Ankara’nın Çubuk ilçesinde yaklaşık bir buçuk ay pancar sökerek bu işi de halletmişim. Kazandığım parayı hemen Alman markına çevirmiştim. Parayı elime aldığımda o Alman markları tandırdan çıkmış taze ekmek gibi ko-

kuyordu. Emekle, alın teriyle kazanılmış paradan daha değerli ne olabilirdi ki?

Formasyondtu, tezdi derken dört yılın sonunda üniversite de bitmişti. İlk görev yerim köyüme yaklaşık on sekiz kilometre uzaklıkta olan Derbent Lisesiydi. Öğretmenliğimin ilk gününde ilkokula öğrenci olarak başladığım heyecanı hissediyordum. Ama en çok annemi merak ediyordum. Karşısında öğretmen oğlunu görünce ne tepki verecekti? Bu yüzden okulumda ilk haftamı bitirince hafta sonu Çiğil'e, annemin yanına gittim. Üzerimde yeni aldığım takım elbisem, boynumda kravatımla mahallenin sokaklarından bizim eve doğru ilerledim. Annem ve mahallenin kadınları Halil Emmi'nin evinin önünde sohbet ediyorlardı. Gözleri iyi seçemediği için olacak, annem asker selamı verir gibi elini alnına götürerek bana bakıyordu. Zaten o benim, bizi kimseye muhtaç etmeyen kahraman askerimdi. Biraz daha yaklaşıncı iyice tanımış olacak ki yerinden kalktı. İki kolunu yanlara açtı. İlk defa bu giysilerle görünüyordu öğretmen oğlunu:

– Gara guzum benim. Öğretmen de olmuş.

Bir anda boynuma sarıldı. Gözleri dolmuştu. Emek verdiği eseriyle gurur duyduğu her halinden belliydi. Bir anda ağlamaya başladı:

– Ah, bu halını baban da görseydi. Onun da ahı vardı. Ben çocuklarımı okudacam dir de başga bi şey dimezdi.

Daha fazla konuşamadı. Anemin koluna girip komşularla veda-laştık. Biz evimize doğru giderken arkamızdan komşu kadınların konuşmalarını duyabiliyordum:

– Maşşallah maşşallah bu Şerife! Tek başına beş yetimi böyütdü.

– Evlatları da akıllı çıkdılar maşallah.

– Halal olsun. Kimseye muhdaç itmeden hepisini iş güç sahibi yaptı.

– Az irezillik çekmedi bu garip gadın. İlin tallalarında bu yetimleri böyütecem diyi, çok çalışdı çok...

Ertesi gün anneme bir sürprizim vardı. Onun için Doğanhisar'dan bir hediye getirmiştım. Hediyesini odanın penceresine koydum. Annemi beklemeye başladım. İçeri girince önce fark etmedi. Daha sonra bir anda bağırarak yanıma geldi. Elinde ona aldığım testi vardı:

– Bu da ne? Allah seni gahretmesin emil! Bu desdi de nerden çıkdı? Pek de göznelimiş.

Annem çocuk sever gibi testiyi seviyordu. Sanki bizden başka bir evladı da oydu. Şimdi annem nerede mi? Çok sevdiği, her karışını alın teriyle suladığı toprağının bağrında. Yediğim her helal lokmamda. Akıttığım alın terimin her damlasında. Semaya açılan ellerimde, dualarımda, yüreğimde...

ÖN YARGI

Sadık GÜVENÇ

Edebiyat dersinin sonlarına doğruydı. Sınıfın kapısı aralandı. Nöbetçi öğrenci, öğretmen kürsüsünde görmeyi umduğu edebiyatçıyı göremeyince şaşkın şaşkın sağı solu taradı gözleriyle. Edebiyat öğretmenimiz, en arka sıraya oturmuş, bizi arkadan izliyordu. Elini kaldırarak nöbetçi öğrenciyi rahatlattı. Aradığını bulmanın sevinçiyile birkaç adım atan nöbetçi öğrenci:

“Hocam, Sima’yı idareden çağırdılar,” dedi, elindeki izin kağıdını göstererek. Edebiyatçı başta, bütün sınıf Sima’ya döndük. Sima, uykulu uykulu hepimize baktı.

Edebiyatçı:

“Haydi kızım, git bak bakalım, ne istiyorlarmış? Bekletmeyelim bizi bekleyenleri,” dedi.

Ufak tefek, çelimsiz, saçlarını kısacık kestiren Sima, okul kurallarına belki de en çok uyan arkadaşımızdı. Ne devamsızlığı ne geç kaldığı görülmiştir. Yüzü her zamankinden beter bembeyaz kesilmiş, ayaklarını sürükleyerek çıktı sınıftan. Artık, kimse kafasını okuduğu metne veremezdi. Fısıltılı konuşmalar çoktan başlamıştı.

Edebiyatçı:

“Bilgisi olan varsa bize de anlatsın! Ne oldu da idareye çağıldılar Sima’yı?”

Sınıfta gözle görülür bir sessizlik başladı. Herkes, kafasını önündeki kitaba gömdü. Duymadım, görmedim, bilmiyorum denilen üç maymun taktığı tam da bu durum için uydurulmuş olsa gerekti.

“Bir şey var! Söylemiyorsunuz! Bildiğinizi sandığınız şey gerçek değilse ne olacak? O zaman ne diyeceksiniz? Hanginin Sima’nın yerinde olmak isterdiniz?”

Edebiyattan önceki dersimiz beden eğitimiydi. Yağmur, soğuk aldırmaz, beden eğitimi dersinde dışarıda koşturup ter su içinde kalırdık. Terimiz sırtımızda kururken sınıfın havasının ne hâle geldiğini bilemezdik. Ağırlaşan hava, yorulan bedenlerimiz, uyuştukça uyuşurduk. Uyumamak için zorlardık kendimizi. Tüm pencereler sıkı sıkı kapalıydı. Kar yağmamıştı ama çok fena soğuk vardı. Kalorifer peteklerine el değmiyordu. Otuz yedi kişinin nefesi de eklenince sınıf hamam gibi olmuştu. Ah, zil bir çalardı... “Başkan!” Sınıf başkanı, uyku ile uyanıklık arasında fırladı yerinden:

“Efendim hocam! Hiçbir şey yok hocam! Beden dersinde bir arkadaşımızın parası kaybolmuştu da!...”

“Beden değil, beden eğitimi! Niye Sima’yı idareye çağıldılar? Sen bir şey biliyor musun?”

“Sima, biraz hastaydı hocam, biz bedendeyken, şey, beden eğitimindeyken o sınıfta uyuyordu. Arkadaşımızın cüzdanı kaybolunca da...”

Devamını getirmedi başkan. Herkesin yüzünde alaycı bir tebessüm, fısıltılar uğultuya dönüştü.

“Gören var mı?”

“Bilmiyorum hocam!”

“Çocuklar, Sima’nın böyle bir şey yapmış olacağına inanmıyorum. Mutlaka bir yanlışlık vardır. Siz de sakın onu üzecek şeyler konuşmayın. Şimdi ağzınızdan çıkacak yanlış bir söz, onun ömür boyu unutamayacağı kötü bir anı olarak kalır. Emin olmadığınız konuda kimseyi yargılamayın. Biliyorsunuz ki Sima ve ailesi hepimizin misafiri. Ülkemizden iyi anılarla ayrılmaları bizim ödevimiz. En ufak bir şeyde onları suçlamak doğru değil.”

Zil çaldı. Edebiyatçı, bir pencere açtı. Sınıf başkanı ile beni yanına çağırıldı. Koridora çıktık. Kalabalık olmayan bir yere doğru yürüdü, biz de peşinden yürüdük.

“Bir de bana anlatın, nasıl oldu bu iş?”

“Bilmiyorum hocam!”

“Sınıfa hiç başka giren çıkan olmuş mu? Ya arkadaşınız parasını evde unutmuşsa?”

“Yok, hocam, ne unutması, bedenden önce kantinden su almış. Kalan parasını da çantasına koymuş. Çantası da sınıftaydı arkadaşımızın. Sınıfta da Sima’dan başka kimse olmayınca...”

“Hocam,” dedim, “aslında Sima uyurken sınıftan birinin çıktığını gördüm ben.”

“Ya, kimmiş o?”

“Çantaya dokunup dokunmadığını bilmiyorum.”

Başlamıştım, ne gördüysem anlatacaktım artık. Sima’yı sessiz bulmuşlar yükleniyorlardı. Sima, ne derslerde ne teneffüslerde sorulmadıkça söylemezdi. Çok sessizdi. Belki de dilimizi iyi bilmediğinden böyleydi. Hasta gibiydi. Hep yalnız otururdu. Notları ne iyiydi ne de kötü. Herkes kovalaşır, boğuşur, tartışır, terden yorgunluktan kıpkırmızı kesilir, Sima kılını kıpırdatmazdı. Değil birinin çantasından para çalmak, sıranın üstünde görse, yerde görse uzanıp

alacak biri değildi. Soğuk nevaleydi, arkadaşı yoktu. Ben gördüğümü söylemezsem Sima, belki de okuldan atılacaktı.

“Birini sınıftan çıkarken gördüm hocam. Beni görünce çok şaşırıldı.”

“Git, o arkadaşını getir yanıma.”

Edebiyatçının yanından ayrıldım. Aycan, benim iyi arkadaşlarımdan biriydi. Şimdi ona nasıl diyecektim? Ya Sima? Hangisi suçluysa çıksındı ortaya. Niye başkası işlemediği bir suçun cezasını çekecekti ki? Aycan, her teneffüste koşa koşa gittiğimiz basketbol potasının dibinde tek başına top sektiriyordu.

“Nerde kaldın la oğlum? Teneffüs bitecek neredeyse!”

“Edebiyatçı bizi çağırıyor görmedin mi? Şimdi de seninle konuşmak istiyor.”

“Benimle ne konuşacakmış ki?”

“Ne bileyim oğlum? İşte bir şeyler sordu, bu Sima nasıldır, hırsızlık yapar mı filan?”

“Bence de yapmaz o kız. Kesin başka sınıftan biri yapmıştır. Göçmen diye üstüne kalacak!”

“Haydi, oyalanma, hoca seni bekliyor.”

Aycan’la konuşa konuşa gittik edebiyatçının yanına. Başkan gitmişti. Edebiyatçı yalnızdı.

“Gel bakalım Aycan, sence kim yaptı bu işi?”

“Sima yapmaz hocam!” dedi Aycan.

“O değilse kim yapmış olabilir?”

“Bilmem ki hocam! Belki de çocuk düşürdü parasını, çalındı sarmıyor.”

“Tamam, haydi sınıfınıza gidin.”

Gittik. Aycan, hiç telaşlı değildi. Parayı çalmış olsaydı böyle rahat olabilir miydi hiç? İkimiz de susuyorduk. Nasıl da böyle rahat olabiliyorlardı? Gidip sınıftaki yerime oturdum. Sima, Aycan’ın yüzünden okuldan mı atılacaktı şimdi? Ne kadar da kendinden emin konuşuyordu. O sıra Sima geldi sınıfa. Başını kaldırıp bakmadı bile kimsenin yüzüne. Hiç konuşmadan gidip yerine oturdu. Başını sıraya gömdü. Hiçbir şey olmamış gibi eski uykulu vaziyetini aldı. Tüm sınıf sus pus olmuştu. “Senin yüzünden iftiraya uğruyor, yazık değil mi bu kıza? Git, müdür yardımcısının yanına, cüzdanı sıranın altında bulduğunu söyle, yapamıyorsan birlikte gidelim...” dese miydim Aycan’a?

Bundan sonraki dersimiz yine edebiyattı. Edebiyatçı, sınıfa girer girmez “doğruluk- dürüstlük, arkadaşlık, ön yargı” üzerine düşüncelerimizi yazmamızı istedi. Ben Aycan’la arkadaşlığımızın ne kadar güzel olduğunu anlattım. Birbirimizden hiçbir şey saklamadığımızı, tüm sırlarımızı paylaştığımızı anlattım. Bundan sonra da eskisi gibi güzel olacak mıydı? Aycan, bir hırsız olabilir miydi? İftira ne kadar kötü bir şeydi? Sima ne yazıyordu acaba? Aycan, Sima’nın ülkesinde yaşamak zorunda kalsaydı böyle bir olay gelseydi başına, hiç hoşuna gider miydi? Ya da hırsız bu sınıftaysa hüneriyle gurur duyuyor muydu? Herkes kendini kaptırmıştı, alıp alıp veriyorduk. Şimdiye kadar yazılmamış en güzel yazıları döktürüyorduk. En güzel arkadaş bizdik, en dürüst insanlar bu sınıftaydı. Hepimiz dünyanın en doğru, en akıllı, en namuslu bireyleriydik ve öyle de kalacaktık. Üzerimizde gözle görülen elle tutulan bir sessizlik bulutu vardı. Birden bu sessizlik, bir çığlıkla yırtıldı:

“Bulduuuuuum!”

Arşimet, suyun kaldırma gücünü bulduğunda bu kadar bağırması mıdır? Ayağa kalkmış, mendil salları gibi cüzdanını sallıyordu iki ders önce cüzdanını kaybettiği için salya sümük ağlayan arkada-

şımız. Sima, ağır ağır başını ondan yana çevirdi. Bir şey demek için hazırlanıyor sandım. Demedi. Sanki bir tebessüm geçti yanığından. Belki de geçmedi. Aycan, “ben demiştim hocaaaam, Sima yapmaz, demiştim,” diye bağırarak sandım, bağırmadı. Edebiyatçı, cüzdan sahibini alkışlayınca bütün sınıf, ona eşlik ettik.

Bu işte böylece kapanıp gitti.

HİKÂYE'DEN BİR HİKÂYE

Dr. Seda ARTUÇ BEKTEŞ

Adımı değiştirip kendi sığ sularında beni ifade etmeyen kuralları evvel ezel bana aitmiş gibi söylediklerinden beri kırgınım onlara. Hakkımda bühtan ediyorlar. Beni yanlış anlayıp herkese de yanlış tanıtıyorlar. Hâlbuki hiç ihtiyacım yoktu buna. Ben ki asırlardır insandan insana, tabiattan insana, insandan tabiata hatta hayvanlar ve bitkilerden bile gönülden gönüle, nesilden asra birçok hayat taşıdım. Doęu'nun en fantastik hatıralarından tutun da Batı'nın mitolojik kurgularına dahi benim adım verildi. Büyütölüp beslenip kahramanlarıma karakterler giydirilip roman olduğum da oldu; biraz kafıye ile süslenip bentlere bölünerek mesneviye dönüştölüm de... Cümlelerim devrildi, kelimelerim yitirildi ancak Kaf Dağı'nın ardında sakladığı sır bir türlü çözölmedi. Bütün edebî türlerin en derununda benim akrabalarımın izleri vardı.

Benim için kafa yoran, uykularını kaçırın kimi zaman dallardan elma düşüröl keşif yapanlar olduğu gibi en uzun ve tatlı uykulara benim sayemde geçiş yapan sabiler, elden ele nüshalarını gezdirenler de vardı. Beni tanıyıp anlamak için ömrünü adayın nice kişiyle dostluğumuz iki cihan saadeti ile devam ediyor. Az gittim üz gittim, dere tepe düz gittim fakat bir türlü sahih yolunu bulamadım gibi geliyor oysaki. Her şeye rağmen annesinin beşiğini tıngır mıngır sallamayı başarıp kurmaca âleminin sonsuz kapıla-

rını açanlar da var, küçücük çocukların hayallerini hudutsuz bir yardan aşağıya yuvarlayıp onlara sıkıcı kompozisyonlar yazdıranlar da. Ancak her zamanda ve mekânda benim peşimden koşup nihayetinde beni kendine kendini bana âşık edenler hiç bitmedi. İyi ki de bitmedi onlar. Zira son aşırda sözüm ona modernleşme kisvesi altında adımları değiştirip yüzyıllar içindeki mutluluğumu ve huzurumu bozanlara çok kızgınım. Onlar yüzünden artık, Akşemsettin'in rahleitedrisinden geçip Dünya'ya hüküm süren kimseleri anlatamıyorum mesela. Benimle henüz hemhâl olmaya başlamış talebelerin dikkatlerini celbedemiyorum. Coğrafyadan vatana gelen yolun bekçisi olamıyorum. Kimsecikler beni anlamaya, öğrenmeye çabalamıyor. Herkesin yapabileceği, yazabileceği basitlikte ve yüzeysel olduğumu düşünenlere marifetlerimi gösteremiyorum. Bir sehlümteninin vücut bulmuş şekli olabilmem neredeyse imkânsız. Canı sıkın birinin dilinden dökülüp dertlere derman dahi bulamıyorum. Düşünsenize o kadar değersizleştim ki bir sosyal medya ortamında gerçek adımın ecnebicesi yer alıyor; onun da ne içerik açısından ne usul açısından benimle bir ilgisi yok. Daha birçok mutsuzluk ve memnuniyetsizlik örneği sıralayabilirim kendi açımdan. Ancak sizler yabancı değilsiniz diye hislerimi daha fazla böylesine samimi bir şekilde açık edip başınızı şişirmek istemiyorum.

Bütün bunlarla birlikte yeni adımın Türkçe bir kelime olması dışında hiçbir güzelliği yok. Öyle ki yeni ismimin Türkçe sözlükte dahi karşılığı eski adımla tanımlanıyor. Çok saçma değil mi sizce de? Benim gerçek, samimi, anlamlı adım sözlükte yeni adımın karşılığı olarak görünüyor düşünebiliyor musunuz? Bir de kız çocuklarına isim olarak verildiğinde güzel. Büyük ünlü uyumuna uyuyor, fonetik açıdan kulağa hoş geliyor. Ama bu kadar işte, sadece bu kadar...

Neyse, ben artık gideyim. Nasılsa az sonra yeni ismimi ağızlarını yuvarlaya yuvarlaya söyleyecek kişiler toplanır. Kimi yazar kimi öğ-

retmen kimi talebe ama hiçbiri rahatsızlığımın ve kendilerine gönül koyduğumun farkında değil. Bu yeni ve ağırlığıma, zarafetime bir türlü yakıştıramadığım ismimi işittikçe daha da çok üzülüyorum. En azından beni olduğum gibi sevenler ve yazarken “a” harfimdeki inceltme işaretini hâlâ unutmayanların zihnine gideyim. Ruhlarında serinleyeyim. Belki de zaman içinde onları benim vasıtamla fark edip gerçek ismimi yeniden hüviyetime işleme nezaketinde bulunurlar. Bana, evvel zaman hatıralarımı geri verirler. Öyle ya benim öz adım HİKÂYE... Hikâyenin hikâyesi var...

TAŞRADA AKAN ZAMAN

Sema TANRIVERDİOĞLU ERSÖZ

Taşrada usul usul akardı zaman. Hayat, evden sokağa taşan hat-ta akşama kadar sokakta konaklayan, eşle dostla beslenen, seyirle sohbetle kıvamını bulan bir lezzetti. Sokaklar temaşa yeri-ydi. Her sabah bilindik ama yine de yepyeni bir hikâye doğar, her akşam güneşle beraber uykuya dalardı.

Köşe başlarında sıralanmış ihtiyarlar, sırtlarını güneşe vermiş ısı-nırken birbirlerine kim bilir hangi sırlı sandıkların kapağını aralar, kim bilir hangi özlere dem vururlardı? Diğer yandan göz-lerini kısarak sokaktan kim geliyor kim geçiyor pür dikkat takip ederlerdi. Yoldan her geçen, mutlaka onlara nereden gelip nereye gittiğini, varsa bir mesele onun mahiyetini, keyfiyetini bildirmek zorundaydı. Gençler sıkılırdı bu durumdan, nitekim aynı yoldan ikinci kez geçmeyi tercih etmezlerdi ama nafîle! Diğer sokağın kadrosu da yerini almış olurdu çoktan. Bu meraklı avareler aslında işe de yaramak isterlerdi. Yoldan geçeninin telaşına ortak olur, yol gösterir veya nasihatte bulunurlardı. Şimdi yok öyle sakinleri so-kaklarımızın.

İnsanın bir dinleyeninin olması bir soranın olması ne büyük ni-metmiş o zamanlar farkında değildik çoğumuz. Şimdi güzel atlara binip gittiler gidenler. Kimsenin kimseye nereden gelip nereye git-tiğini sormadığı, gözünün içine bakınca derdini anlayan tanıdık-

larının olmadığı ucube şehirler imar ettik. Bakmayın sokaklarda koşturanlara, kimse bir yere gitmiyor, herkes kendi yalnızlığında.

Modern dünya düzeni yalnızca engin vakitleri değil akşamüstleri bir sevdiğimize uğrama sevincini, komşuya çat kapı gidebilme imtiyazını, yağmurda yürümeyi bile çoğu zaman lüksten saydı. Mevsimlerin, doğan ve batan güneşlerin şahitleri olma fırsatımızı da elimizden aldı. Mesai saatlerinde, otobüs duraklarında, metrolarda, betonarme binalarda akıp gidiyor hayatlarımız. Âlemi keşfedemeden, eşimizle dostumuzla iki lafın belini kıramadan geçiyoruz dünyadan.

Peki bugün modern insanın, zamanı feda ettiği kıymet nedir? Gecesinden bir parça geceyi, gündüzünden bir parça gündüzü neyi artırmak uğruna feda eder? Zevkle ve estetik bir çabayla yapabileceklerini ne uğruna geçirir? Zaman kazanmak için yaptıkları, ona kazandığı zamanı nerede harcarır? Ya da bu hastalıklı çabası, zamanı nasıl tasarruf etmek içindir? Sevgili Exupery, *Küçük Prens* ile zamanın boş yere harcanmasını önlemek için susuzluk giderici haplar satan ve böylece insanların elli üç dakika kazandığını iddia eden satıcıya şöyle der:

“Keyfimce harcayacak elli üç dakikam olsaydı ağır ağır bir çeşmeye doğru yürüdüm.”

Michael Ende, “*Momo* ya da zaman hırsızlarının ve çalınmış zamanı insanlara geri getiren çocuğun tuhaf öyküsü”nde “An diye bir şey kalmıyor. Ya geçmiş oluyor ya gelecek.” derken her gün bir bina dikilen gürültülü şehirlerde, birbirinden farklı insanlara birbirinin aynı konutların verildiği, daha çok üretmek ve tüketmek fikrinin salgın gibi yayıldığı, bir işi severek yapmanın değil ne kadar kısa sürede ne kadar çok iş yaptığının önemli olduğu bir dünyadan, aslında günümüz dünyasından söz eder. Bu düzen, gökte gümüş halelerle parlayan ayı sessizce izleyecek vakit bırakmamıştır iki dosta ve “Sen bir Momo’ya uğra” sözünü artık unutmuşlardır.

Momo, herkesin hikâyesini sessizce ve içtenlikle dinleyen birisidir ve çoğu geceler o kentlin insanına masallar anlatır. Tıpkı bir zamanlar evimizin baş köşesindeki ninelerimiz, dedelerimiz veya sokağın köşe başında sohbet eden, geleni geçeni dinleyen ihtiyarlarımız gibi. Hatta belki şehrin evliyası, meczubu, türbedarıdır. Nihayetinde zamanımızı ibadet vakitlerine göre tanzim etmek kadar gökyüzündeki seyyareleri izlemeye, tefekkür ve inzivaya muhtaç ve mecbur olduğumuzu inkâr edebilir miyiz? Bir dostla gönül çelen sohbetlere de... Modern çağın sohbetleri ise eşyanın hakikatine, yaratılışa, doğum ve ölüme dair değil gündelik ve mizansen.

Ahmet Haşim gibi “Hatıraların kutsi saatini” arıyorum. Güneşi toprakta izlediğimiz, babalarımızın her ezan vakti ağır ağır camiye yürüdüğü çok eski zamanları.

İSTEKLER

Songül ÖZEL

Bazen dünya işleri o kadar sarıyor ki benliğimi, unutuyorum kendimi, hayallerimi. Umutlarımı bir kilitli sandığa koyuyorum, açılmasını istiyorum sanki. Ah keşke şu telaşlar bir bitse de kendime vakit ayırsam, kendimi mutlu etsem, diyorum. Çok mu şey istiyorum ki...

Şöyle cennet gibi bir yere düşsem, kırlarda, bayırlarda koşsam, koşsam. Ufuklara ulaşamayacağımı bile bile...

Yeşil ile mavinin tam ortasında kalsam. Kelebeklerle eğlensem, yarış yapsam tavşanlarla. Elimde çiçekler, bir o yana, bir bu yana gülücükler saçarak şarkılar söylesem... Ve desem ki:

Her gün tabiat yeniden canlanıyor

Kuşlar uçuyor her gün, toprak hayat kokuyor

Her gün bir çiçek yeniden açıyor

Her sabah kuş seslerinin cıvıltısıyla aşka gelip ben de şakısam. Bül-bülün güle olan aşkından dem çektiği gibi ben de dem çeksem; aşka dair.

Tertemiz bir deniz kıyısında, sabah güneşin doğuşunu ve akşam batışını uzun uzun seyretsem... Küçük dünya da kendimle ya-

şasam. Kendimi kendimle yeniden tanıştırsam. Hani Zarifoğlu demiş ya, *'Bir kalbiniz vardır, onu tanıyınız.'*

Ve sorsam kendime her an, *"Tam kendini, yüreğini gör, kimsin, nereden geldin, nereye gideceksin, nerede yaşıyorsun, dünya denen bu ışıltılı yer nasıl bir yer?"*

Bazen de uzunca bir deniz yolculuğuna çıksam diyorum. Aylarca masmavi denizde bir o yana, bir bu yana sallanarak bembeyaz bir gemiyle uzak ve gizemli diyarlara yolculuk yapsam. Balıklarla dertleşsem, Yunuslara selam versem, *'nasılsınız'* desem ahtapotlara, denizanalarına, mürekkep balıklarına. Sessizce onlarla konuşsam, hırçın dalgalarla gülsem, gülüşsem.

Sonra yeni yeni yerler keşfedip küçük ama sevimli, yemyeşil bir adada huzur içinde yaşasam. Huzur denen o gizemli varlığın ellerinden öpüp, *"Ey nazlı nazlı gelen huzur, boş geldin gönüme, boş geldin gözlerime!"* desem.

Bir ağacın gölgesinde gündüz ve gece uyusam uzun uzun. Bazen ay ile bazen güneş ile eğlenip günümü gün etsem. Yıldızların uçlarına asılıp da gökyüzünü seyretsem gece gündüz. Bir gece yarısı gözlerimi gökyüzüne çevirip çocukluğumda yaptığım gibi uzun uzun seyretsem yıldızları. Yıldız kaysa ve ben bir dilek tutsam... *"Allah'ım! Dünya iyiliklerle dolsa. Kelebekler misali gökyüzünde mutluluk uçsa. Zulüm altındaki masum çocuklar bir gülse. Savaşlar bir bitse. Dünya cennet olsa!"*

Ve sonra desem ki:

Her gün güneş yeniden doğuyor

Ay, her gün yeniden salınıyor havada

Her ne olursa olsun şu hayatta gözlerimi kapatıp ezeli bir ümitle haykırarak desem ki:

Yeni bir güne 'merhaba' demek ne güzel!

Kuşları, böcekleri, ağaçları, çiçekleri selamlamak ne güzel!

Kırık kalpleri, hüznün dolu gözleri görmek ne güzel!

Umut dolu yarınları güllüklerle karşılamak, bir kederli kalbe girmek, ona umut ışığı olmak ne güzel!

Bir çocuğu sevindirmek ne güzel!

Bir masumu mutlu etmek ne güzel!

Yaşamak ne güzel, nefes almak ne güzel!

Acaba çok şey mi istiyorum?

GÖLDEKİ SİS

Sultan TURALI

Her gün batımında, Eğirdir Gölü'nün büyüğü atmosferine kapılırken, gölün derinliklerinde saklı kalmış gizemli hikâyelerin yaşandığını hissediyordum. Bir akşam, bu hikâyelerden birinin kahramanıyla tanıştım.

Geçen yaz, Ankara'ya epeyce uzaklıktaki Eğirdir Gölü kıyısında bir ev kiraladım. Gün batımlarında eve dönerken, gölün kenarında teknesiyle adeta bütünleşmiş bir adam dikkatimi çekiyordu. Orta yaşlarda gösteren bu adam, gölün gizemli sakinlerinden sadece biriydi. Tanıştık ve sohbet etmeye başladık. Bir akşam bana:

“Ah! Bu gölde öyle çok anım var ki! Gölü sevmeyen bir insan onun hakkında da hiçbir şey bilmez. Bu durgun suyun ne olduğunu bir balıkçıdan dinlemeniz gerekir. Göl, balıkçısına göre gizemli, derin, bilinmeyen bir seraplar ve fanteziler ülkesidir. Burada insan geceleri var olmayan şeyleri görür, tanımadığı sesler duyar, sanki bir mezarlıktan geçermiş gibi nedenini bilmeden ürperir. Ve aslında doğrusunu söylemek gerekirse mezarlıkların en uğursuzudur ama içinde mezar yoktur,” dedi.

Oysa ben gece karanlıkta göl kenarında yürürken, sadece sonu olmayan bir boşluk gibi görürdüm onu.

Balıkçı için dünya, Eğirdir Gölü'nün sularıyla sınırlıydı. Gölde başka ne konuştuğu ne de bildiği bir konu vardı. Bir akşam yine:

“Deniz ve göl birbirinden çok farklıdır,” dedi. “Deniz vahşi ve özgür bir ruhu temsil eder. Sonsuz maviliğiyle gökyüzünü yansıtır, fırtınayla birlikte dalgaları kudurur, sakin koylarında ise huzuru fısıldar. Deniz, bilinmeyenin gizemini taşır, derinliklerinde bilinmeyen hazineler ve sırlar saklar. Göl ise daha sakin, zarif bir güzelliğe sahiptir ama gizemiyle insanı etkisi altına alır. Suları nazlıdır, yeryüzünü okşar ve canlılara hayat verir. Gölü besleyen nehir ise bir yolculuktur, başlangıcı ve sonu belli olan bir hikâye anlatır. Kenarındaki ağaçlar ve ağaçlardaki kuşlar hikâyelere tanıklık eder, sularında balıklar özgürce yüzer.”

Gizemini ve insanı nasıl etkilediğini merak ettim, o da anlattı:

“Bir akşam eve dönerken oldukça yorgundum. Her gece sudan çıkardığım teknemin küreklerini zorlukla çekiyordum. Kollarım çok yoruldu. Dinlenmek için birkaç dakika durdum. Durduğum yer, demiryolu köprüsüne uzakta, kamy ve sazlarla kaplı bir yerdi.

Çok güzel bir geceydi. Gökyüzünde ay ve yıldızlar pırıl pırıl parlıyor, gölü besleyen nehir ışıltılı, hava sakin ve yumuşaktı. Bu huzur beni cezbedti. Burada dinlenmenin güzel olacağını düşündüm. He-men teknenin çapasını alarak kenara attım. Tekne akıntıyla birlikte çapanın zincirinin sonuna kadar ilerledi ve durdu. Ben de arka tarafa yumuşak bir minderin üzerine oturup dinlenecektim. Geçip arkaya oturdum. Arada suyun kıyıya fark edilmeyecek derecede çarpma sesini duyuyordum. Etrafta da hareket ediyormuş gibi görünen sazların hışırtısı dışında ses yoktu.

Gölü besleyen nehir son derece sakindi. Durduğum yer nehre çok yakındı. Ama etrafımı saran olağan dışı sessizlik beni rahatsız etti.

Çok ilginç bir geceydi, bataklığın gece şarkıcıları olan tüm canlılar, kurbağalar ve çekirgeler de sessizdi. Oysa her gece koro halinde

şarkı söylerlerdi. Ben bunları düşünürken aniden sağımda bir kurbağa vıraklayarak suyun içinde zıpladı. Birden ürperdim. Kurbağa tekrar sustu ve ortam yine sessizliğe büründü. Ama zihnimde anlam veremediğim bir huzursuzluk vardı. Kafamı sakinleştirmek için termosumdaki kahveyi içmeye karar verdim. Kahveyi çok seviyor olmama rağmen içemedim. İkinci yudumda midem bulandı ve vazgeçtim. Kendi kendime şarkı söylemeye başladım. Bu sefer de sesimin tonu beni rahatsız ediyordu. Bu yüzden sustum ve yavaşça minderin üzerine uzandım. Böyle de rahat edemedim, şimdi de teknenin sallantısı beni rahatsız etmeye başladı. Minik sarsıntıları bile nehrin bir kıyısından diğer kıyısına büyük yalpalamalar yapıyor gibi hissediyordum. Sanki kayık kıyıya ritmik olarak dokunuyor ve sallanıyordu. Derken, görünmez bir gücün ya da varlığın onu suyun yüzeyinden yukarıya çektiğini ve tekrar suyun yüzeyine fırlattığını hissettim. Fırtınanın tekneyi savurduğu gibi savrulduğum yattığım yerden. Kafamın içinde karmakarışık bağırımlar, çığırımlar hissettim. Sıçrayarak ayağa fırladım ama su ayın ışığıyla parlıyordu ve her şey sakin görünüyordu.

Sinirlerimin bozulmaya başladığını düşündüm ve oradan ayrılmaya karar verdim. Çapanın zincirini kendime doğru çektim, tekne yavaş yavaş bana doğru hareket etmeye başladı. Ama sonrasında bana direnç gösterdi. Biraz daha sert çektim, çapayı attığım yerden çıkaramadım. Gölün dibinde bir taşa takıldığını düşündüm. Tekrar çekmeye başladım ama nafile. Daha sonra çapanın konumunu değiştirmek için küreklerimle teknenin başını akıntıya doğru çevirdim. Bunun da faydası olmadı, yine çekemedim. İyice öfkelenim ve zincire daha hızlı asılmaya çalıştım. Ama nafile, hiçbir şekilde tekneyi kıvıldatamıyordum. Cesaretim kırılmış bir hâlde oturdum ve ne yapabileceğimi düşünmeye başladım. Bu zinciri kırmayı ya da tekneden ayırmayı düşünmedim bile çünkü hem çok büyüktü hem de pruvalarından kolum kadar kalın bir tahta parçasıyla çivilenmişti.

Hava güzel olduğu için, bir balıkçının yardımına gelmesinin çok uzun sürmeyeceğini düşündüm. Oturup sakince beklemeye başladım. Teknede bulunan içeceklerden bir tane aldım ve açtım. Hava sıcaktı, sıcaklık bu şekilde devam ederse sabaha kadar yıldızların altında bile uyuyabilirim diye düşündüm.

Bir anda teknenin yan tarafında küçük bir tıkırtı duyuldu. İrkildim ve vücudumdan soğuk bir ter boşaldı. Sesin, akıntının sürüklediği bir tahta parçasından geldiğini gördüm. Ama ben garip bir şekilde heyecanlandım. Tekneden suyun içine indim. Zinciri aldım ve tekrar çekmeye başladım. Çapa yerinden bir santim bile kıpırdamıyordu. Umutsuzca gidip göl kenarına oturdum.

Bir anda göl ve nehir yavaş yavaş kalın beyaz bir sisle kaplandı. Ayağa kalktığımda ne nehri ne ayaklarımı seçebiliyordum. Teknemi bile zar zor görebiliyordum. Yalnızca sazlıkların tepelerini ve daha uzakta, ay ışığında bembeyaz uzanan, uzun kavakların oluşturduğu büyük siyah gölgelerin gökyüzüne doğru yükseldiğini görebiliyordum. Sanki belime kadar bembeyaz bir pamuk bulutunun içine gömülmüştüm ve aklıma türlü türlü korkunç şeyler geliyordu.

Bu sırada, gölge halinde bir kadının tekneye tırmanmaya çalıştığını ve yoğun sisin gizlediği nehrin etrafında yüzen tuhaf yaratıklarla dolu olduğunu düşündüm. Kendimi korkunç derecede rahatsız hissettim. Çok bunalmıştım. Nefes alamıyordum, kalbim ağzımdaymış gibi atıyordu ve her an boğulacakmış gibi hissediyordum. Bir an önce bu ortamdan uzaklaşıp gitmek istiyordum.

Yoğun sis, adeta bembeyaz bir örtü gibi her yeri kaplamıştı. Görüş alanım o kadar sınırlıydı ki, kendi elimi bile zor seçebiliyordum. Nereye gittiğimi kestiremiyordum, sanki sonsuz bir boşlukta kaybolmuş, yosunlar ve sazlıklar arasında ilerlerken adeta bir labirentte yolumu arıyor gibiydim. Her adım attığımda bataklığa gömülme korkusu kalbimi sıkıştırıyordu. Korku tüm bedenimi sarmıştı, kesik kesik nefes alabiliyordum. Kıyıyı da teknemi de göremiyordum.

Sanki görünmez bir güç tarafından balçığın dibine doğru çekiliyordum. “Soğuk ve karanlık sular beni yutmak için sabırsızlanıyor,” diye düşündüm.

Aslında gerçek şu ki, yosun ve sızlıklardan uzak bir kara parçası bulmak için önce dereyi geçmem gerekiyordu. Sonsuz bir boşlukta kaybolmuş gibiydim. Yolumu bulma şansım azalmıştı. Ne kadar iyi yüzersem yüzeyim, boğulma ihtimalim her zaman vardı. Soğuk ve karanlık sular beni yutmak için sabırsızlanıyor gibi hissediyordum. Ölümün soğuk nefesi ensemdeydi.

Mantığım ise fırtınalı bir denizdeki fener gibiydi, karanlığı delmeye çalışıyordu. İradem, beni korkunun soğuk sularından uzak tutmaya çalışan bir denizciydi. Fakat içimde, irademden bağımsız bir karanlık dalga yükseliyordu. Kendime neden korktuğumu sordum ama cevap bulamadım. O gün içimde biri bir şeyi arzulayan, diğeri direnen ve her biri sırayla kazanan iki rakip vardı. Tıpkı masal kahramanları gibi... Fakat ben, bunları göremeyen kör bir adamdım, kendi ruhumun karmaşıklığını göremiyordum. Bu aptalca ve açıklanamaz korku içimde büyüdü. Donakaldım, gözlerim faltaş gibi açılmış, kulaklarım bir ses bekliyordu. İnanıyorum ki, bir balık o anda suda zıplıyordu ben kaskatı ve bilinçsiz bir hâlde yere düşerdim.

Ancak yoğun bir çabayla yeniden aklımı başıma toplamayı başardım. Sonra aklıma bir fikir geldi ve tüm gücümle her yöne doğru arka arkaya bağırırmaya başladım. Boğazım yırtılıncaya kadar bağırardım. Bana cevap olarak çok uzaklardan gelen bir köpek uluması duyuldu.

Zor bela tekneye geldim ve karanlık bir mağaraya girer gibi teknenin içine saklandım. Orada bir, belki de iki saat kadar oturdum kaldım. Uyku, bütün benliğimi sarmıştı. Ama gözlerim faltaş gibi açılmış ve etrafımı saran kabuslar, karanlığın içinde kıpırdanıyordu. Ayağa kalkmaya cesaret edemiyordum, sanki bir pelte gibi yere

yapışmıştım. Ama yine de kalkıp bu karanlık ve kabus dolu mağaradan kurtulmak istiyordum. Her an kalkacağıma fısıldıyordum kendime ama her seferinde vazgeçiyor, karanlığa yenik düşüyordum. Son bir kez cesaretimi toparlayıp kendime, “Haydi kalk!” diye fısıldadım. Sonunda, hayatım o sese bağlıymış gibi dikkatlice doğruldum ve teknenin kenarına baktım. Gözlerime inanamıyordum. Karşımda en muhteşem, en şaşırtıcı manzara uzanıyordu. Gözlerim kamaşmıştı. Sanki masallar diyarından fırlamış bir fantastik tablo gibiydi. Uzak diyarlardan gelen gezginlerin anlattığı ve inanmakta zorlandığımız o muhteşem manzaralardan biri karşımdaydı. İki saat önce suyun üzerinde yüzen sis, yavaş yavaş dağılmış ve kıyılarda yoğunlaşarak gölün tüm güzelliğini ortaya çıkarmıştı. İki dağın arasında parıldayarak gölü besleyen nehrin ihtişamı bir başka görünüyordu. Başımın üstündeysen mavimsi bir gökyüzünün ortasında kocaman bir dolunay tüm heybetiyle salınıyordu.

Sudaki tüm canlılar uyanmıştı. Kurbağalar hararetili hararetili vıraklarken, diğer canlıların koro halindeki sesleri onlara eşlik ediyordu. Çok tuhaf ama artık korkmuyordum. O kadar olağanüstü bir manzaranın içindeydim ki artık hiçbir şey beni korkutamazdı. Bu ne kadar sürdü, bilmiyorum. Sonunda gözlerim ve zihnim uykuya yenik düştü. Gözlerimi açtığımda ay batmış, gökyüzü bulutlarla kaplanmıştı. Su kederli bir şekilde akıyor, rüzgar hafif hafif esiyor ve her yer zifiri karanlıktı. Sazlıklardan gelen hışırtıyı ve nehrin uğultusunu dinledim. Karanlığın koinunda, zaman sanki daha da yavaş akmaya başlamıştı. Siyah bir örtü gibi üzerimi saran karanlık, yavaş yavaş dağılmaya başladı. Birden, yanımdan bir kadın gölgesi geçti gibi bir hisse kapıldım. O kadar yakınımıydı ki yeniden bir ürperti tüm bedenimi sardı. İstemsizce bir çığlık attım ve bu çığlık karanlığın içinden yankılanarak geri bana döndü.

Nihayet çığlığıma cevap veren bir ses vardı. Umud dolu bir ses. Yaklaşan bir tekne ve elinde fener tutan bir adam gördüm. Bir balıkçıydı. Ona yalvarırcasına “Buradayım!” diye seslendim ve adam

teknesiyle yanıma yaklaştı. Halimi görünce yüzünde endişe dolu bir ifade belirdi. Ona başıma gelenleri anlattım. Kendi teknesini benimkinin yanına yaklaştırdı ve birlikte çapanın zincirini çekmeye başladık. Fakat nafile, çapa yerinden zerre kadar kıpırdamıyordu. Tam o sırada, ufukta başka bir ışık belirdi. Yakınlaşınca başka bir tekne olduğunu gördüm. Umut ışığı gibiydi sanki. Selamlaştık yanımıza geldi ve tekneye çıkarak bize yardım edebileceğini söyledi. Hep birlikte asılmaya başladık ve çapa yavaş yavaş eğilmeye başladı. Çok ağır bir şeye takılmıştı sanki. Sonunda, suyun derinliklerinden siyah bir kütle belirdi ve onu güverteye çekmeyi başardık. Bu, boynuna büyük bir taş bağlanmış yaşlı bir kadının cansız bedeniydi.

Balıkçı, derin bir nefes aldı ve hikâyesini bitirdi. Gölün gizeminin ne kadar ürpertici olabileceğini o gece anlamıştım. Her ne kadar korku dolu anlar yaşasam da gölün güzelliğini ve sakinliğini bir daha asla unutmayacaktım.

MAKİNE METAFORUNA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ DENEMESİ: RUHUN ÖLÜMÜ

Turgay GÜMÜŞ

“Gereksiz ihtiyaçlardan oluşan koca bir dağ büyüttük... Bir şeyler satın alıyoruz, sonra çöpe atıyoruz. Aslında boşa harcadığımız şey hayatlarımız. Bir şey satın aldığımızda veya siz aldığımızda, ödemeyi parayla yapmıyoruz. Ödemeyi, yaşamımızdan para kazanmak için harcadığımız zamanla yapıyoruz. Aradaki fark ise şu; hayatı satın alamazsınız. Hayat geçip gider. Ve hayatımızı boşa harcayıp özgürlüğünüzü kaybetmek korkunç bir şeydir...”

Jose Mujica

Daha fazla üretmek ve tüketmek üzerine kurgulanan bir sistem belki bize ilk başta hoş görünebilir. Minimum masrafla, maksimum kâr elde etmek özellikle işletmecilerin kulağına çok hoş gelmiştir. Üretmek, üretim kelimelerinin büyüleyici anlamı bazı gerçekleri görmemizi engelleyebilir. Bunu bir makine için düşündüğümüzde elbette güzeldir. Minimum masrafla, maksimum üretim sağlayan bir makineyi kim istemez ki?

Makinelerin hakimiyeti ele geçirmesi böyle başlamıştır. İnsan makineye hükmedeceğine düşünürken makinelerin bize hükmetmesi bu sistemin beklenmeyen bir sonucudur dersek hata yapmış oluruz. Çünkü Çinli yaşlı çiftçi bizi çok önceden uarmıştı: Ruhunu- zun çabalarından emin olun diye...

İnsan bir makine gibi düşünüldüğü zaman artık ruhların tembelleşmesi bir adım daha ileri giderek ruhların ölümü aşamasına geçmeye başlamıştır. Çünkü makineleşmek en soylu eylemimiz olan düşünmeyi kısıtlamaya başlamıştır. Klasik yönetim anlayışının hayatımıza bir gökyüzü gibi yerleşen en olumsuz yanı budur. Bugün ekran başındaki küçük çocukları gözlemlerseniz ne demek istediğimizi çok daha iyi anlarsınız.

İnsan soylu bir yaratıktır. Soylu insanın temel özelliklerinden biri de güvendir. Güvenebileceğiniz bir dost, arkadaş bu dünyada sahip olabileceğiniz en önemli hazinelerden biridir. Bilimsel yönetim anlayışının katı denetleyici tarafı insanın güven duygusunu zayıflatan bir unsurdur. Sosyalist ülkelerin de bu yöneme ilgi duymalarını, bu anlayışın katı denetleme disiplinine bağlayabiliriz.

Klasik yönetim anlayışının katı kuralları insanı tek tipleştirmektedir. Düşünmeyen, kuralların dışına çıkmayan, yorum yapmayan insanlar üretmektedir. Makinenin bir dişlisi olan kişi, artık diğer dişlilerle ilgilenmemektedir. O üzerine düşeni yapmakla yetinir, yaratıcılık çoktan ölmeye başlamıştır. Taylor'un en sık kullandığı cümlelerden biri olan 'sizlerden düşünmeniz istenmiyor, düşünmesi için para ödenen insanlar ayrı' cümlesi sıradanlaşmanın, rutinleşmenin işaret fişegi olarak algılanabilir. Ve tam da bu noktada zaman Weber'in endişelerini haklı çıkarmaktadır.

Bilimsel yönetim anlayışının başarılı taraflarını da yok eden özelliği ise yüksek kar ve tüketim üzerine bir sistem kurmasıdır. Gerçi kendinden sonra gelen sistemler de bu temel üzerine odaklandığı için bu eleştiriyi sadece ona yapmak haksızlık olabilir. Bu özellik üretim kelimesinin de anlamını bozmaktadır. Tüketimi arttırmak için seri üretime geçen makineler zanaatkarları sıradan işçiye çevirirken, insanın üretimden aldığı hazzı da yok etmeye başlamıştır. Seri üretimde bir masanın ayağının vidasını sıkın işçi, günde bin masa da üretse; asla bir masayı belki bir ayda yapan marangozun

aldığı hazzı alamayacaktır. İşçi asla bu benim üretimim diyemezken, marangoz eseriyle mutlu olabilecektir.

Gelelim asıl meseleye, tüketim ve kazanç üzerine odaklanan bu sistem değişik anlayış ve yöntemlerle ruhumuza ve bedenimize öyle yerleşmiştir ki; artık bu izleri silmek imkânsız hâle gelmeye başlamıştır. Adının bilimsel olması, temelindeki yüksek kazanç beklentisini, “insanların mutluluğu için” sloganının arkasına saklamayı kolaylaştırmıştır. Günümüze yansımaları şu şekilde somutlaştırabiliriz: Hazır tavuk, süt ve yoğurt gibi gıda sektörlerinin işletmecileri yaptıkları işi halkımıza ucuz protein ve gıda imkanı sağlamak olarak açıklamaktadır. Yirmi günde yetişen tavuk ya da kuş diyebileceğimiz yaratıklar yirmi dakikada pişmektedir ve fiyatları da ucuzdur. Hız ve haz çağı tanımına uyan fastfood anlayışını da bu bağlamda ele alabiliriz. Ama bazı doktorlar, bugün hazır tavuk, pastörize süt ve yoğurtla kanser arasında ciddi bir bağ olduğunu yüksek sesle dile getirmektedirler. Yine fastfood ve obezite arasında da ciddi bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Uzmanlar haftada bir tavuk yemek yerine, doğal ortamda büyüyen bir tavuğu ayda bir kez yemenin daha sağlıklı olduğunu dile getirmektedir. Demek ki bugün; bilim ve teknoloji el ele vererek, yüksek kazanç beklentisini bizlere halkın yararına bir şeymiş gibi görmemizi sağlayabiliyor. Hemen ardından başka bir bilim devreye giriyor. Tıp ve ilaç sektörü. Belki de makinenin dişlileri çalışmaya devam etmektedir.

Bedenimizi hırpalayan aşırı tüketim ve seri üretim, ruhumuzu hırpalamanın da ötesine geçmiştir. Ruhumuz; insanın doğasına ters düşen bu sistem karşısında can çekişmektedir. Geçmişte bilimsel yönetim, bugün teknoloji dev bir ahtapot gibi makinelerle ruhumuzun üstüne çökmüştür. Ne gariptir ki ; ruhumuzun can çekişmesinden bile faydalanmaya devam etmektedir. Ahtapotun bir kolu olan psikoloji ve psikiyatri; ruhumuzun acılarına derman olmaya geldiğini iddia etmektedir.

İsterseniz evlerimizde hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olan makinelerin getirdiklerini ve götürdüklerini düşündürmeye çalışan birkaç cümleyle bitirelim yazımızı ve makinelerin bize hükmetmesine izin vermeyelim.

Önce atlar gitti hayatımızdan. Dört nala, arkalarından tozlar savurarak uzaklaştılar. Belki de vefayı yelelerinde götürdüler. Uzak ufuklarda yok olurken nal sesleri, bir gürültü kapladı şehirleri. Atlar yerlerini rengarenk arabalara bıraktı.

Sonra kuşlar terk etti bizi. Pencerelerimize gelip konan kuşlar usul usul gittiler daha sıcak diyarlara. Onlarla mı gitti merhamet duygularımız, bilemedik. Binbir sesli oyuncularla doldurduk çocuklarımızın odalarını. Ama kuşlar yoktu.

Rüzgarın, yağmurun sesini daha az duyar olduk. Kar tanelerini getiren meleklerden sakladık kendimizi ısı yalıtımlı evlerimizin beton odalarına. Klimalar sahte mevsimler üflüyordu hayatımıza. Odalarımız alabildiğine sıcaktı ama kalplerimiz üşüyordu.

Meyvelerin ve sebzelerin tadını unuttuk yavaş yavaş. Hormonlu ve kimyasal lezzetlerle doldurduk derin dondurucularımızı. Yiyorduk ama zehirleniyorduk. Ve dişlerimizle kazıyorduk kendi mezarlarımızı.

Ve aile bağlarımız, komşuluklarımız hapsoldü geniş ekranların hükmettiği odalarımıza, ceplerimize. Aynı apartmandaydık, aynı sınıftaydık, aynı otobüsteydik ama ayrı dünyalardaydık. Sahte gülüşleriyle ve ağlamalarıyla oyalanıyorduk ekran yıldızlarının. Kaybolup gittik sanal bir dünyanın sokaklarında.

Kitaplar mı dediniz? Onlar evlerimizi süsleyen bir biblo artık.

